

Kunstkabinet, besluitende hondert der allerberoemste antique stantbeelden, staende binnen Rome

<https://hdl.handle.net/1874/9772>

KUNST KABINET
 van Hondert der Aldervermaerdste
STATUEN, of ANTIQUE-BEELDEN,
 Staande binnen ROMEN.

Afgetekent door den seer viltvermaerdē en Constrycken
FRANCJSCO PERRIER Burgund.

Nu in Cooper gesneden
 door **Cornelis van Dalen de Oude**, ende *de Jonge*.

Dienstigh en vermakelyk, voor alle Edelluy en Studenten
die tot Romen geweest sijn. Ook voor alle oeffenaers
en Liefhebbers der Teicken-Const.

hier is mede by gevoecht onder selck Beeld
syn naam, en waerke staen bin
nen Romen.

In 's Gravenhage
 By **BERNARDUS VANDER CLOESE**.

72

KUNSTKABINET,
BESLUITENDE
Hondert der Allerberoemste
ANTIQUÉ
STANTBEELEDEN,
STAENDE BINNEN
R O M E;

Door den vermaerden en kunstryken
FRANÇOIS PERRIER,

Op eene uitvoerige wyze, naer de Origineele afgeteckend,

Dienende tot een vervolgh op de

BESCHRYVING VAN HET OUDE
EN NIEUWE ROME
VAN DEN HEER

FRANÇOIS DESSEINE,

En, om hunne uitmuntentheit, in het koper gebraght door de twee

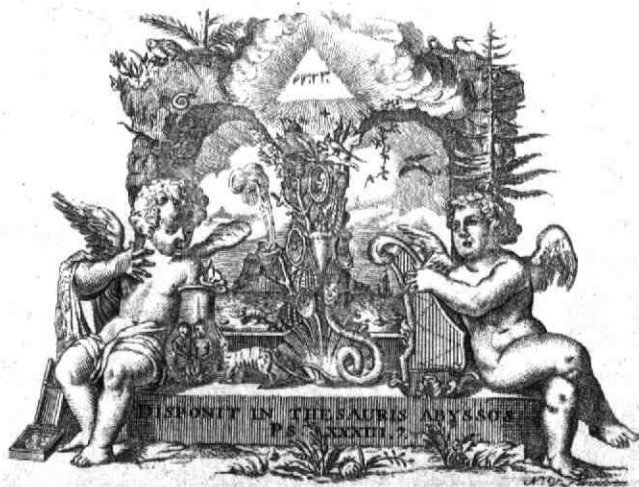
CORNELISSEN VAN DAELEN.

Een werk zeer nuttigh voor alle

BEELDHOUWERS, SCHILDERS, GRAVEERDERS EN TEEKENAERS.

Hier by komt *eene* uitvoerige *Beschryving van yder Stantbeeld*, aentoonende de
Plaetsen alwaer de zelve vertoond werden, de naemen der
Werkmeesters en de Histori der zelve.

Alles uit de oudheit der Schryvers opgedolven.

IN 'S GRAVENHAGE,
By BERNARDUS VANDER CLOESE,
Boekverkooper in de Waegestraet,
M D C C X X V I I.

KUNSTKABINET,
BESLUITENDE
HONDERT ANTIQUE
STANTBEELDEN,
STAENDE BINNEN
R O M E.

E E R S T E
A F D E E L I N G H.
V A N D E
M A N N E L Y K E
S T A N T B E E L D E N.

V O O R B E R I C H T.

WY geven u hier, bescheiden Lezer, eenen zindelyken druk der Antique Stantbeelden, zoo als de zelve binnen Rome staen, en aldaer door den vermaerden FRANÇOIS PERRIER, afgeteckend zyn, gelyk ze u hier voorkomen. Om een woord van dezen man te zeggen, *hy was eenes goudsmiths zoon*, geboortigh uit *Frans Bourgondien*, los en wuft van aert. Nogh zeer jong zynde verliep hy van zyne ouders om naer Rome te reizen. Daer gekomen moest hy, door gebrek van gelt, zyn vernuft te werk stellen. Hy verkreeg wel ras de handelingh der Teekenkunst, die voor hem gemakkelyk, aengenaem en van eenen goeden uitflagh was, waer door verscheide jonge lieden zich by hem verwoegde, die, of van hem teekenen leerden, of zyne tekeningen koghten, en zich daer van bediende. Hy maekte zich aen *Giovanni Lanfranco* (een vermaerd schilder te *Parma* gebooren) bekend, wiens manier hy navolgde, en op die wys behandelde hy het pensel even zoo gemakkelyk als de tekenpen. Dus aengemoedicht, door de vaerdigheit zynes vernufts, besloot hy naer *Vrankryk* te keeren, en tot *Lions* aengekoomen zynde, schilderde hy in het befaemd *Cathuizer klooster* aldacr. Eindelyk quam hy tot *Parys* en schilderde daer eenigen tyd voor *Vouët*, toen aldaer voor de meester der beste werken bekend; maer hy keerde wel ras weder na *Rome* daer hy deze *Stantbeelden* en de *basreliefs* etste. Naer dat hy tien jaeren in *Italien* doorgebracht had, keerde hy weder in den jaere 1645 na *Parys* terug, daer hy de *gallery van het Hotel de la Vrilliere* beschilderde, en kort daer op dezer werelt overleet.

VAN hoe groote nuttigheit deze *Antique* zyn behoeft men niet aentchaelen. Het is byna elkeen bekend hoe zeer de noit volprése kunst der Beeldhouwery is opgeklommen tot eene volkomenheit die de natuur, zoo niet in schoonheit overtrof, echter de zelve zoo naeukeurig evenaerde, dat haer niets dan eene levendige bezielbaerheit ontbrak. Kon 't aeloude *Rome* voorheen, met zyne overheerlyke praelboogen, zuilen, en stantbeelden dit bevestigen. By het beschouwen van des zelfs overblyffels (van de welke sommige, door d'alvernielende tyd, ten deele of geheel geschonden zyn, of andere weinig huu-

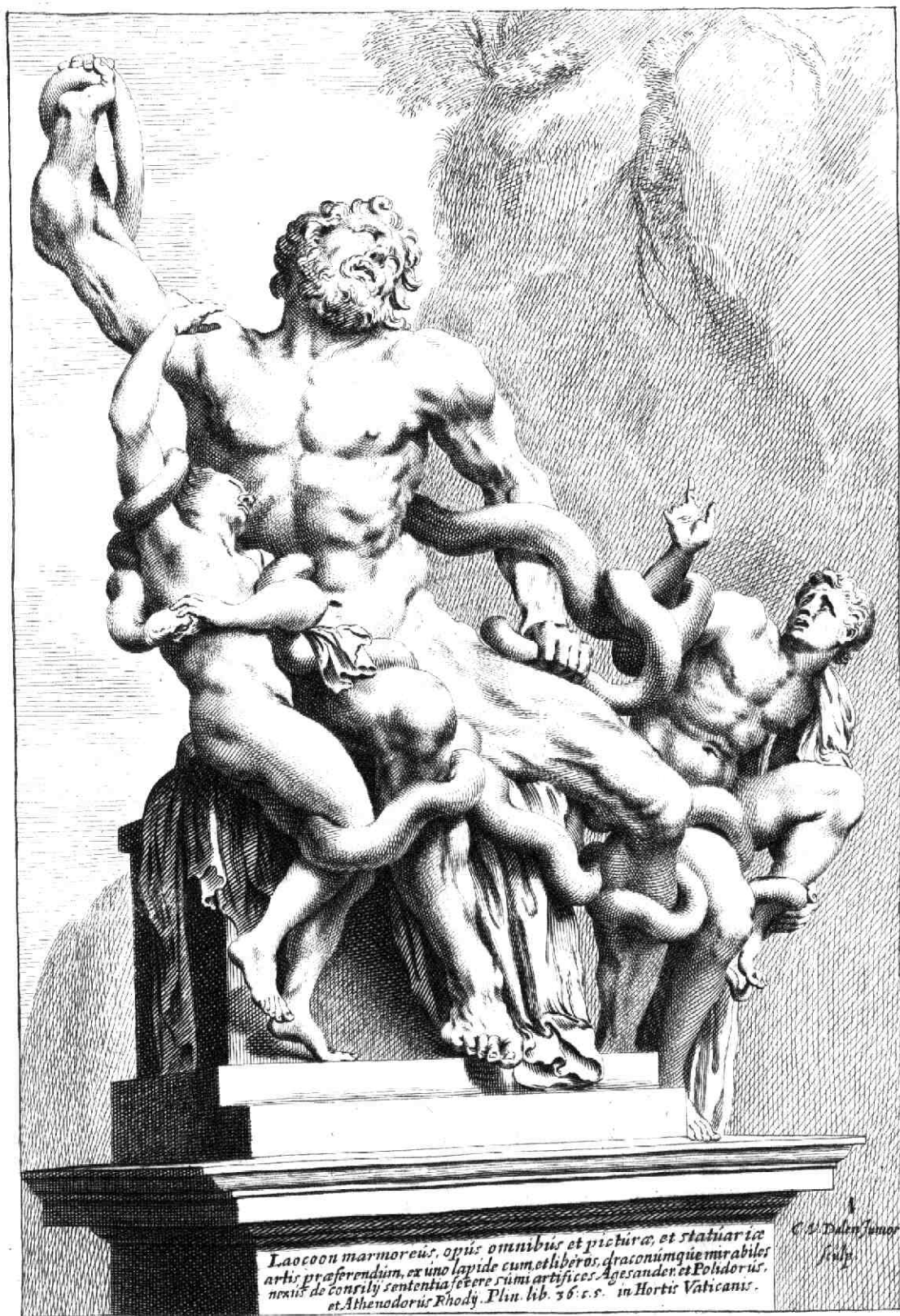
V O O R B E R I C H T.

hunner vooriger luister hebben verlooren) verschaft *het nieu Rome* den kunstbegeerigen eene voldoening die hy nergens aen zal treffen.

Hoe zeer deze alom beruchte *Stantbeelden*, die, binnen *Rome*, niet min op kunst als aloutheit brallen, by alle liefhebberden der Beeldhouwery-Schilder-Graveer- en Teekenkunst zyn geächt, is t'over bekend, en wy achten het onnodig, de brave meesters en wakkere kunstenaers alhier te herdenken, die zich geene moeite ontzaegen om derwaert heen te reizen, en aldaer, als op het hoogste school, van steene en onbezielbaere leermeesters, de volmaekste evenaering der natuur te leeren. Wie des begeerig is, kan genoegsame voldoening uit de schriften van *C. de Bie*, *K. van Mander*, *K. v. Houbraken* en andere ontfangen. Gelyk wy het insgelyx overbodig reekenen deze afbeeldingen door *F. Perrier* geëetst, en de beide *Cornelissen van Daelen* in 't koper gebragt, de leezuchtige jeugd, als het spoor tot het geheim der kunst aentewyfen, om dat wy zulx te meermaelen in de volgende Tafereelen gedaen hebben, en om dat zy uit het voorbeeld van verscheide brave mannen, meer dan genoeg daer toe aengespoort werden, te meer, om dat men, zonder na *Rome* te reizen, die kunststukken, zoo èel naer het oir-sprongkelyke geëetst, alhier ontmoeten kan; gelyk wy, uit de beschouwing der zelve, een's yders ryp vernuft laeten oordeelen.

Wy achten het nodig te zyn dat we nogh niet een woord hier aenhaelen, hoe verscheide outhet kenners geoordeelt hebben (gelyk het trouwens onze gedachte is, en met der waerheit overeenstemt) dat *dit* tegenwoordige *werk* gevoeglyk tot een *vervolgh op de geleerde beschryvingh van het oud- en nieu-Rome*, door den wakkeren *F. Desseine*, uitvoerig beschreven, dienen kan. Nademael dien Heer niet alles, wat wel van deze *Stantbeelden* kon gezocht werden, in dat zyn werk ingevlochten heeft, terwyl hy zich alleen toelei om *Rome* in zyne prachtige gebouwen, volle prael en glory te vertoonen, zonder zich toeteleggen om deze kunstbeelden, in de Romeinsche Lusthoven gevonden werdende, te beschouwen, 't geen de eenige fout is die tot nogh toe in dat werk heeft kunnen ontdekt werden, en nu door de zorg des kunstbeminnaers, die zich geene moeite nogh kosten ontzien heeft, in dezen zindelyken druk, geheel vervult word.

Eindelyk, om niet al te lang te zyn, moeten we hier ront uit zeggen, dat wy niet, als andere, van verscheide lappen een kleet voor ons toestellen, zonder zulx te willen erkennen. Neen. Wy beleiden het, dat ons in de verklaring dezer *Stantbeelden*, bysonder gediend hebben de geleerde aenteekeningen van den uitmuntenden *Dr. L. Smits*, de Roomsche Mogentheit van *J. Oudaen*, de beschryving der Heidensche Goden door *D. van Hoogstraeten*, *J. Kempfers Julius Firmikus*, De *Hr. F. Desseine*, *W. de Geest*, en meer andere mannen, wier namen in 't optellen den Leezer maer verveelen zoude; waer by veele Dichters in hunne werken (als daer zyn *Vondel*, *Westerbaen*, *Vollenhove*, *Antonides*, de *Haes*, *Poot*, *Hoogvliet*, en dergelyke lichten) ons geen luttel dienst gedaen hebben. Menschen die ras oordeelen, zullen, aen deze beleidenis, zich licht ftooten; maer geene, der zwaerigheid dezes werks bewuft, zullen onze moeite hier omtrent in 't goede nemen, en de fouten, tegens de nederduitsche tael en *ortographie*, of woordschikkingh begaen, gunstig over 't hoofd zien, met herrinnering des korten tydts waer aen wy door de Voorwaerde bepaeld waeren.

*Laocöon marmoreus, opus omnibus et pictura, et statuarum
artibus præferendum, ex uno lapide cum et liberis, draconumque mirabiles
nexus de consilio sententia fecere cum artifices Agesander et Polydorus,
et Athenodorus Rhodius. Plin. lib. 36. c. 5. in Hortis Vaticanis.*

*C. L. Dallen Junor
sculp.*

E E R S T E
S T A N T B E E L D.
L A O C O Ö N,
P R I N S V A N T R O J E.

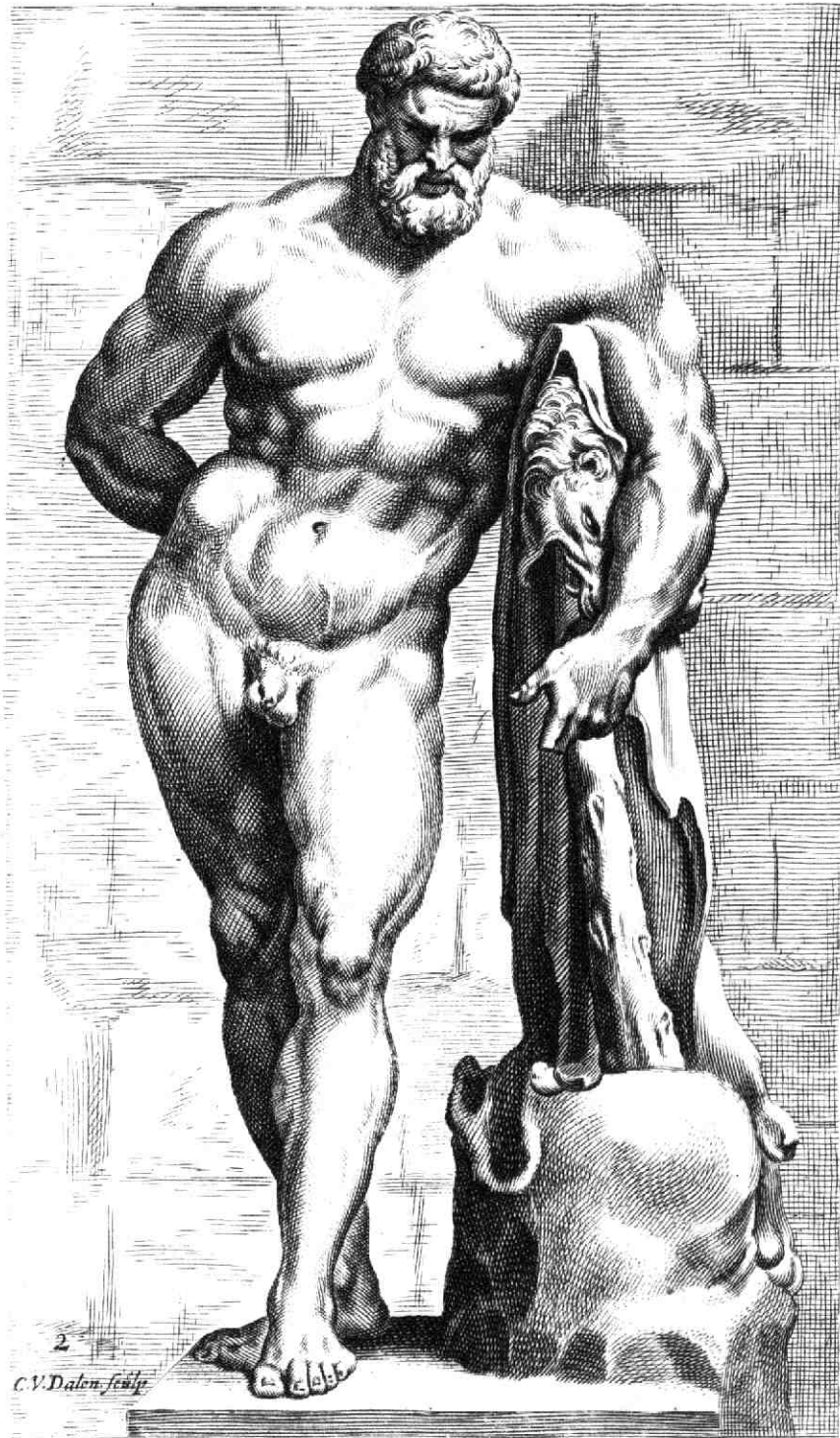
*L*aocoön, de zoon van *Priamus*, Koningh van Troje, by zyne Gemalinne *Hekuba* geteeld, was een voorzichtig en dapper Kryghsheld, hoor hoe'er den Mantuaenschen Dichter, in zynen *Eneas*, van zingt; 't geen de Ridder *J. Westerbaen*, aldus vertaeld:

*Laocoön, vooral, komt met een' grooten hoop,
Vol vuur en yser, van den Burgh, met vollen loop
En riep van verr', o gy ellendige, onbezinde,
Wat dulligheid is dit? geloofst gy, o verblinde,
Dat onzen vyand is vertrokken hier van daen;
En kunt gy het geschenk der Grieken nemen aen,
Als of'er geen bedrog of valsheit in zou steeken?
Hebt gy Ulisses hert niet beter nogh doorkeeken?
Ik mein de Grieken syn verborgen in dit hout,
Of dat men dit gevaert' argblystigh heeft gebout,
Tot onzen ondergangh, om over Muur en Wallen
In Stat te zien, en haer van boven te overvallen,
Of dat'er 't een bedrog of 't ander achter zit.
Betrout het Paert niet veel. Het zy of dat of dit
Ik vrees de Grieken, ook als zy geschenken geven.
Dus sprak hy: en met een heeft hy 't een spiets gedreven
Ter zyden in den buik, met alle maght, zoo dat
Zy stond en trilde toen het yser had gewat.
't Hol bomde en zuchtte, en gaf een zwaer geluit van binnen.
En lagh het nootlot zoo, en waeren wy van zinnen
Niet heel berooft geweest, hy hadde met zyn pick
Het schennis uitgebraght, en van den loosen Griek
't Verraet en al ontdekt, en Troje zou nogh duuren,
En Priams hooge Vest stont nogh in volle muuren.*

Dit zecht Virgilius van zyne Histori, in *Eneas* 2. boek. Voorts was *Laocoön* Priester van *Neptunus*, die nevens zyne kinderen van twee slangen overweldigt wierd: Waarom hem *Agessander*, *Polydorus* en *Athenodorus* gebooren Rhodiannen, volgens *Plin: l. 36. c. 5.*, aldus verbeeld hebben. Een volmaekt werk, by Schilder en Beeldhouwer vermaert, waer aen noit Meeftter; hoe hoog in kunst en wetenschap, door de natuur, verlicht, eenige mistant ontdekt heeft.

Dit Proefftuk der kunst, dat zyne maekers eenen eeuwigen lof byzet, is uit eenen steen gehouwen, aen twee Kinderen, door twee Slangen, vast geghegt, wonderlyk in muskulen en eël van omtrek, de Schilder *Mytens*, begreep de waerdye dezès werks, toen hy dit Beeld, in een zynex Kunststukken, t'eenemaal nagevolgd, op den voorgrond plaetsten.

Dit Werkstuk stont voorheen in Kaizer *Titus* Badstooft; maar is thans in den *Vatikaenschen Lusthof* te zien, daer het onze *Perrier* ook afgeteekent heeft, zoo als het hier vertoond werd.

Hercules a labore quiescens Gliconis opus in Aedibus Farnesianis.

2 KUNSTKABINET DER
 TWEEDE- DERDE- EN VIERDE
 STANTBEELD.
 DE TROTZE
 HERKULES.

IN het paleis der *Farnesen*, staet de trotze *Herkules*, rustende en op zyn knotsle leunende, hy houd *bet Ooft* der *Hesperiden* in zyne slinkerhand; gelyk hy hier nevens en in *de twee* naestvolgende *kunstplae-ten* verbeeld staet: schoon hy rust en uit steen gehouwen is, echter zyn zyne krachten zoö groot, dat hy alle kunstminnaers tot zich trekt. Dit stantbeeld behoeft voor dat van *Laocoön* niet te zwichten, het staet, rustende van zynen arbeid en verтоond zich alömme even uitmuntende. De geestryke *Glycon*, wiens Faem, zoo langh de waereld staet, duuren zal, heeft het, als gezecht is, met het gulde *Ooft*, in de slinkerhand, gesteld: waer mede zyne overzaegde en grootmoedige dapperheit, by 't plukken dier gulde Appelen, in *Africa*, die in de lufthoven van *Hesperus* dochteren, door een' draek bewaerd wierden, verbeeld word. Hier kan de Schilder een groot licht, in het kennen der muskulen, verkrygen. De beroemde *P. P. Rubbens* heeft deeze *Herkules*, in zyne kunststukken, veel gebruikt, en zich des niet geschaemt, om het beeld in 't geheel te copiëeren; want schoon hy geestryke gedachten en vonden had, noghtans wist hy dat het hem onmogelyk was de outheit des stantbeelds te verbeteren.

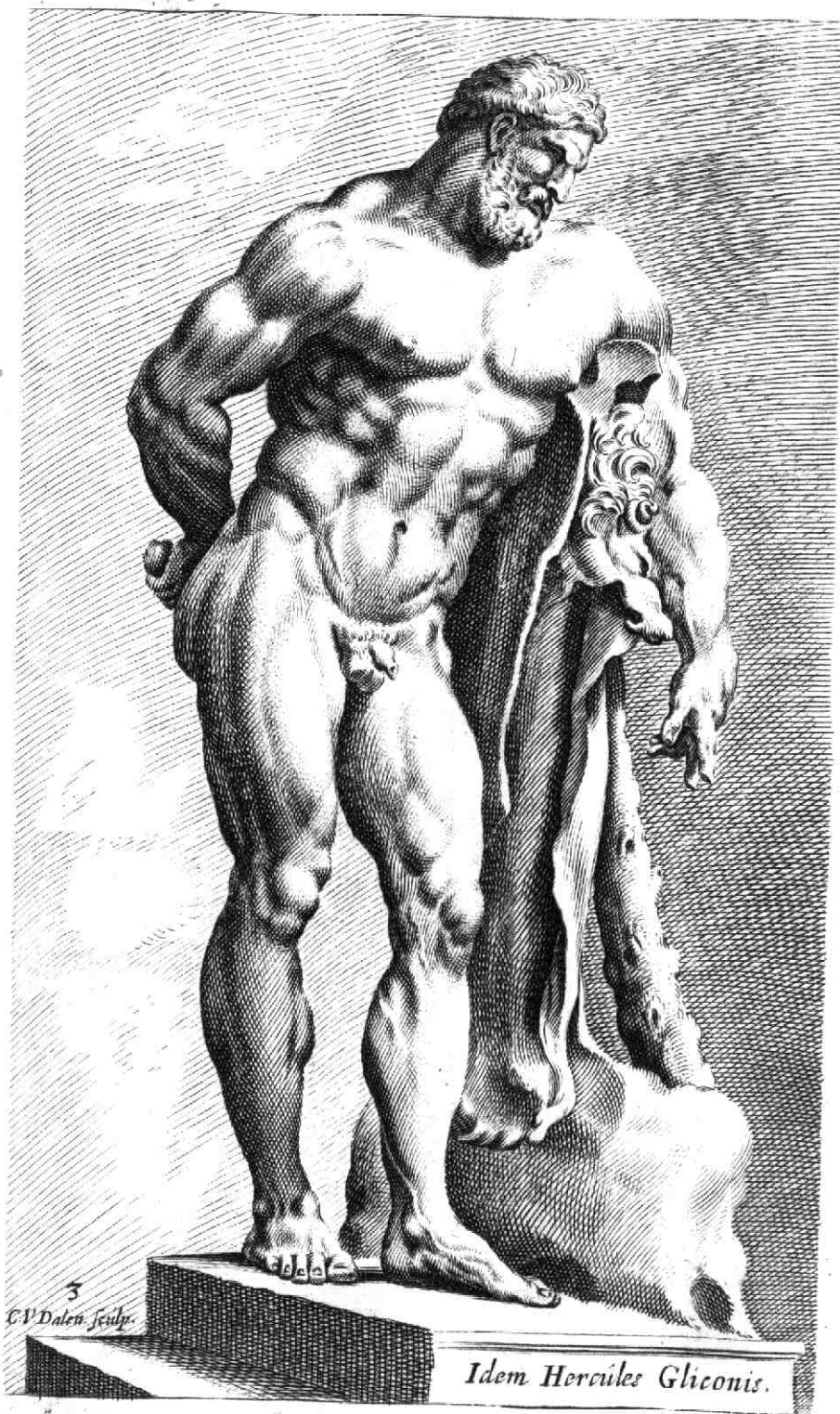
De Histori van *Herkules*, die wy, om de leedige bladzide te vullen, hier byvoegen, is zoo: *Jupiter* becroop *d' Argolisse Alkmene* in den schyn van *Amfitruo*, haeren man; waer na zy hem den overwinnelyken *Herkules*, dien held, tot ramp en arbeid gebooren, ter waereld braght, na dat zy zeven dagen en naghten, in een banger arbeid gezeeten had, en op een aerdige wyze door *Galantis* haere dienstmaegd verlost wierd. De jongeling *Herkules* gaf in zyne teedre jeugd verscheide blyken van eenen onvertzaegden Heldenmoet, en duuwde, nog in de wieg leggende, twee slangen dood. Met de jaeren rees de dapperheit, waer door hy de naem van *Alcides*, de *leewwentemmer*, verkreeg. Wie weet zyne daeden niet, hoe hy met *Achelous* worstelde en hem, schoon hy van gedaente wisselde, overwon: hoe hy *bet Gulde Ooft*, als gezeght is, met een' onvertzaegden Heldenmoet, schoon het door een' vreselyken Draek bewaekt wierd, uit den boomgaerd van *Hesperus Dochteren*, met hulp van hunn' broeder *Atlas* roofde: hoe hy *Nessus*, dien loozen schaker zyners beminde *Dianiere*, strafte, en duizendt andere Helden daeden door zyne alöm gevreesde arm verricht? Maer wie is den minneyver zyners *Dianiere*, toch onbekent! die de Held, door *Plutoo's* ingeving, te deerlyk en verwoet om het leven braght; waer na hy door *Jupyns* voorzorgh ten starren ingenomen en ten God verheven, door de Roemeinen, op den 4^{en}. en 30^{en}. Juny, jaerlyks, met plechtige kerkgebaerden, geërd wierd: 't geen alles omstandig kan nagezien werden in *Ovidius Herschepping* 6. boek *Fab: 2.*, in het 9. boek *Fab: 5.*, in 't zelve boek *Fab: 1. 2. 3* en 4. in Hoogstr: Heid: Goden pag. 109 tot 105. mitsgaders *Ovid: Almanak* pag. 125. en 141. waer van de Hoogdravende *A. Hoogvliet* aldus zingt:

*De groote renbaen is aen de andre zy bewaert
 Door Herkules, die wagt bout in zyn Kerkgevaert',
 Aen hem geschonken door Sibilles profesjen;
 Dat men den vierden van de Maendt * plag in te wyen.
 Het opschrift (zo men 't vraegt.) melt Sillaes bouwgezæg.*

* Juny.

En wat verder:

*Nu staet de Julymaendt op morgen te beginnen
 Voltooit myn Maendtgedicht, ó kuische Zanggodinnen,
 En leer my wie u met Alcides heeft gepaert,
 Wiens kloekheid overwon Vrou Junoos wreden aert.*

3
C. V. Dalen. sculp.

Idem Hercules Gliconis.

STANTBEELD.

DE KAIZER

KOMMODUS.

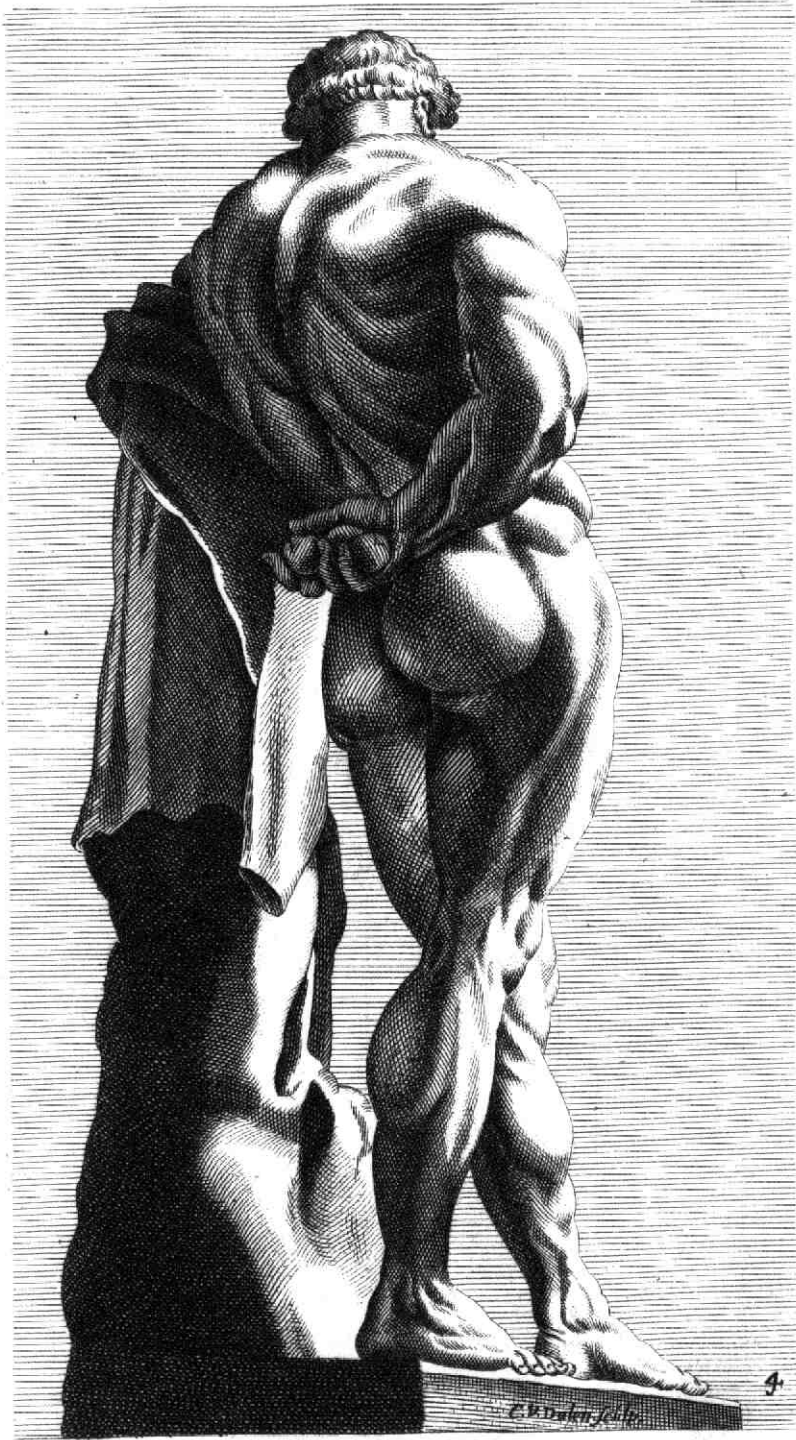
IN den *Vatikaenschen* Hof, vertoond zich een uitmuntend, schoon en kunstigh standbeeld, in de gedaente des Tyrans en godloosen kaizers *Kommodus*, dien gruwel en geessel der Roomsche onderzaeten. De meeste willen, en houden het daer voor, dat het *Herkules* zy, om dat het zich met een' Leeuwenhuid en knots vertoond: andere, waer onder onzen grooten *Perrier*, die door zyn kunstryke Ftznaeld, dese antique aen den Nederlanderen geschonken en bekend gemackt heeft, zeggen dat dit geschied zy om zyn' wreden aert aftebeelden.

Kommodus dan, wiens stantbeeld wy vaststellen dit te zyn, was de Zoon van den goeden kaizer *Markus Aurelius Antoninus Augustus*, en *Faustina*, van wien wy op het elfde- en twaelde standbeeld breder spreken zullen. Hy trok veel windvangs in, t zy van overwinning, of voorspoed in zyne Regeering, zelf uit den ongelukkigen uitkomst zynere aenflagen, of ontdekkinge van die zynere vyanden. Hy noemde zich de zoon van *Jupiter*, en liet de naemen van *Herkules*, *Amasonius*, *Invietus*, *d' Amasonische*, *d' onverwinnelyke* en dergelyke zich aenleunen: zoo dat op hem met recht gepast kan worden eene rechte omkeering deezer naemen

*'t Was Kommodus, van deugd, geluk en moed ontbloot,
Een Drog om elk te plagen,
Die d'eerste naem wou dragen
Van Roomschen Herkules, Gelukkig, Deugdzzaam, Groot.*

Echter was hy sterk in krachten, gezwind en gewis in 't worstelen en boogschieten, zulx hy zich den Roomschen *Herkules* deede noemen, en nogh met een leeuwenhuid om 't lyf, en de knodze van *Herkules* in de reghterhand, gezien word. *Lampridius* getuigt van hem, dat hy met zyn eigen hand veele duizend wildebeesten, en zelf *Olifanten*, in 't aenzien van het Volk, gedood heeft; Ja met halvemaens geronde pylen wist hy de vogelstruisen, in haeren snelsten vlugt, zoo gezwind te treffen, dat zeden kop verliezende, nogh eenige schreden voorwaerts haeren loop hielden; *Dio* getuigt: dat hem een beeld, met een stier en koe ter eere, van duizend ponden louter goud gesticht zy, ten teken, dat hy de stat *Romen* van nieuws ontworpen, vernieut, of met eenige volkplanting voorzien hadde. Zeeker Dichter zong van hem

*Hy houd een jong kind op de slinkerhand tot teken,
Dat Roome uit overmoed, en met geweld van maght,
Zoo verre als 't mooglyk was het aerdryk had verkraght.
Hy was een Schender die zyn Vaders naem verzaekte
En zich met die van Zoon des Dondergodts vermaekte.
Uit 't kunstryk Stantbeeld blykt nog zyn verwaentheid,
Schoon hy den Raad vervolgt en 't Volk 't bard fuk opleit,
Daer hy baldadig snorkt als Herkles, en vermetel
Zich stelde Stichter van de Stat en zyne Zetel.
Waerom dit schynt het beeld van Kaizer Kommodus,
Een wreeder landpest dan een Tarter, Geet, of Rus!*

Idem Hercules Gliconis

S T A N T B E E L D.

F A U N U S,

K O N I N G D E R L A T Y N E N.

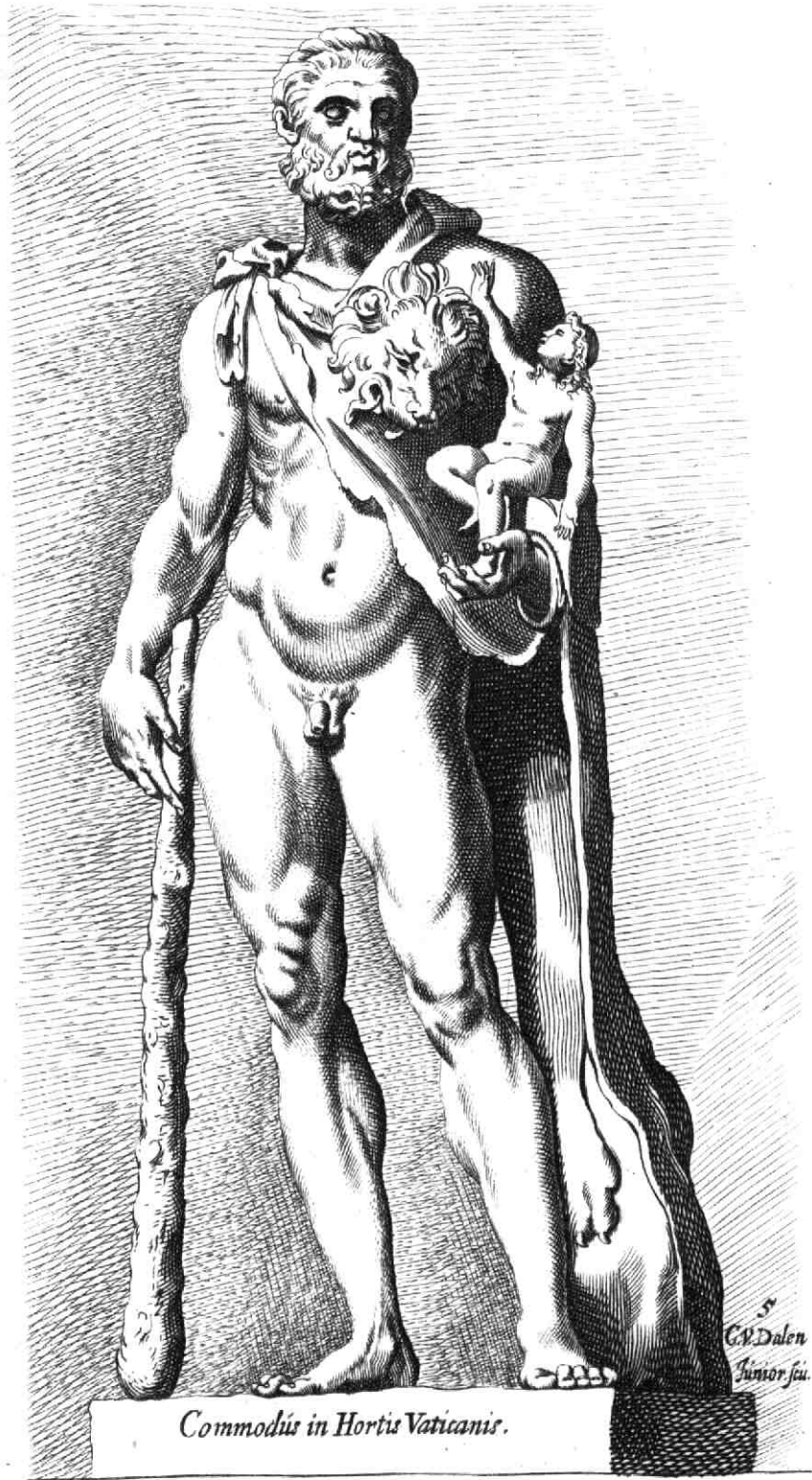
Et stantbeeld van *Faunus* staet, in den *Borgeesen Lusthof*, geheel en ongeschonden, gelyk het hier nevens vertoond werd, rustende op een' Boomtronk, en een' jongen omhelsende: dit overheerlyk beeld is veel gebruikt door de Prins der schilderen *P. P. Rubbens*, in zyne schilderyen, die dit proeffstuk der kunst een kas van louter goud waerdig achtte; uit dit getuigenisse is de waerdye des beelds genoeg aftenemen.

Faunus, de koning der Latynen, hadde *Fauna*, anders *Fatua* genaemt, tot zyne vrou, men houd dat uit hem de *Faunen* gebooren zyn, tusschen deeze, en de *Saters* maeken veel schryvers weinig onderscheit. Waerom wy er te lichter over heen lopen. 'T is zeker dat ze van hun niet, dan in den naem verschillen: want hun gedaente is de zelve. Horens op 't hoofd, en Boxvoeten hebben ze, bekrant met pynloof even als *Pan*, hun beschermer Zoet zyn ze op den drank, even als hunne voorganger *Sileen*. Men geloofde dat ze de kracht hadden van door hun gezicht alleen, de menschen van verbaestheit te doen verstommen. Het Landvolk hield hen voor *Landtgoden*, die dus afzichtig en schrikkelyk van gedaente, hier door eerbiedigheit voor zich wilden verwekken.

Fauna, of *Fatua*, als wy strax zeide, was de vrou van koning *Faunus*, die tegen de koningklyke waerdigheit een vat met wyns uitgedronken, en daer van dronken geworden zynde, met mirtetakken van haeren man gegeeffelt en gedood is. Maer hy berou van zyne wreetheit krygende droeg haer goddelyke eer op. Hier uit quam het, dat men met geen mirte in den Tempel deezer goede Godinne komen moght, en by haere Offerhande eene bewonde kruik met wyn gezet wierd, welke de vrouwen uitdrinkende, dit nat geen wyn, maer melk noemden. Wyders was de goede *Fauna* zoo eerbaer en kuisch, dat noit, buiten haeren Gemael, cenig man haer met oogen gezien, ja nauylx hooren noemen heeft. Hier uit ontstont de gewoonte van heimelyke Offerhanden aen haer te doen, en de mannen van den toegang des Tempels te weeren. Vooral wierd het zwygen in den heiligen dienst, die men haer bewees, betraght. Zie *Virgilius* 3^e. b. der *Enade*.

Zy wierd op eene gedenkwaardige wyse van *Passinus*, een stadt in *Galatie*, te *Romen* ingehaald, daer ze, op de handen der maegden gedragen, wel Feestelyk ontfangen, en met veele plechtigheeden gediend wierd. Dit is *Faunus*, en zynere Huisvrouwe, Histori: *Faunus* Feest wierd ook jaerlyx op den 13^{en}. February gevierd, dus zinght 'er *Ovid*: in zyn meergenoemden *Almanak*, van

*De dertiende in de maand doet plechtige Offerhanden,
Ter eer van FAUNUS, op het Tibereiland branden.*

Commodus in Hortis Vaticanis.

S T A N T B E E L D.

H E T

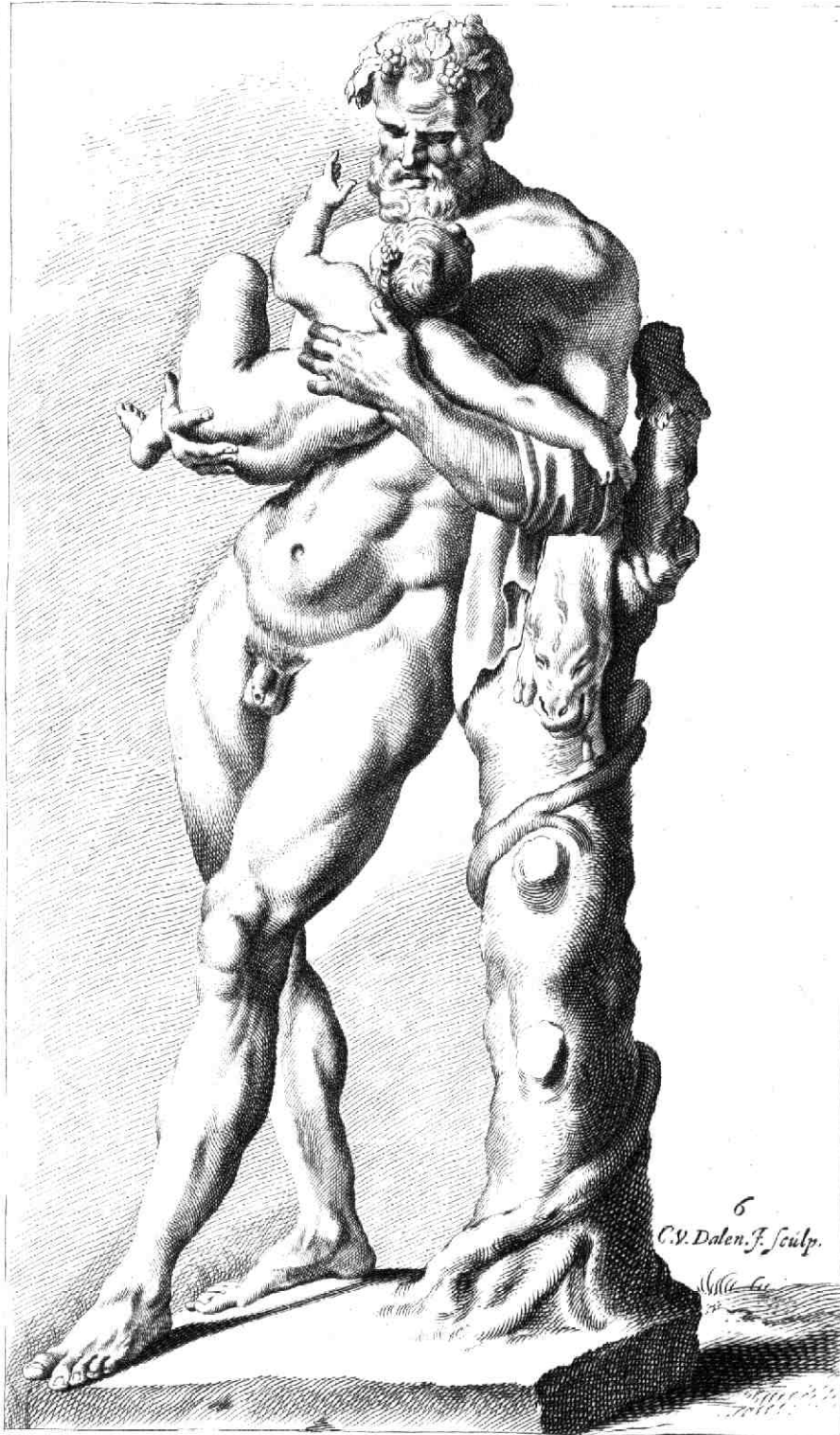
M E N S C H P A E R D.

NDen, zoo evengenoemden, *Borgeesen Lusthof* staet deze *Centourus*, of *het Menschpaerd*. *Plinius* zecht: een volk in *Tessalien* by den *Berg Pelium* was het eerste dat op Paerden gevoghten heeft. Hier uit komt de Fabel dat dit volk half Mensch, half Paerd zy. De Poëeten, spreekende meest door gelykenissen, hebben veel van deeze *Centouwers* verfiert, daer is'er die ons, voor gangbaeren munt, in de hand duwen, dat ze uit *Ixion*, en de *Wolk*, die *Juno* verbeelde, hervooit gekoomen zyn, andere wederom, dit bevestigende, zeggen dat *Thesëus* de *Centouwers* of stiergedrochten verwon. 't Zy hoe 't wil, wy laeten den onzydigen Leezer hier van oordeelen, die wy, om nader bericht, na *Polyd. Virgl.* heenzenden, daer hy de Fabel van *Servius* vinden zal.

Agessander, *Polidorus* en *Athenodorus*, de *Rhodiaenen*, werkmeesters die *Laocoön* gemaakt hebben, gelyk op het eerste stantbeeld aengeteekent staet, hebben deeze *Centourus* dus kunstigh uitgevoert, als ze zich voor den aenschouwer verroond, waer door zy geenen minderen lof dan met het eerste stantbeeld verdient hebben.

Die de Prentkunst van *Fr. Floris* bekent zy, zal, met het opslaen des oogs, wel haest zien kunnen, hoe hy deezen *Centourus* in waerde gehouden heeft; en welk eene achting hy'er voor gehad hebbe, daer zy ze in zyne prentkunst dikwerf vinden zullen, behalven dat uitmuntende baesen, dit beeld, in hunne Schilder- en Teekenstukken, zich niet geschaemt hebben naetevolgen, waer door den weetgierige schilderjeugd wel ras van des zelfs waerdye zal oordeelen.

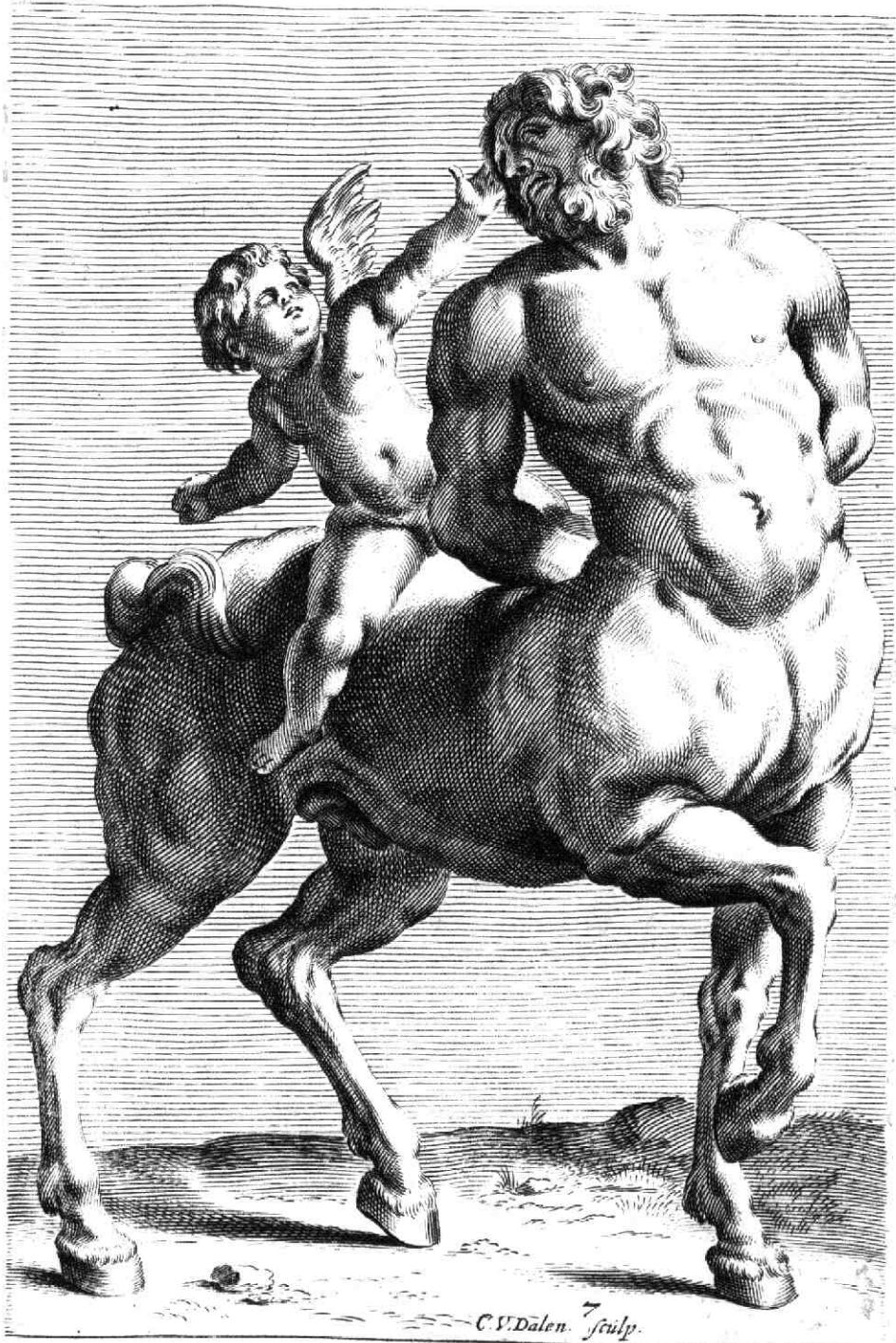
Faunus puerum amplectens, opus egregium in Hortis Burghesianis.

S T A N T B E E L D.
J U L I U S C Æ S A R ,
E E R S T E N R O O M S C H E N K A I Z E R .

IN het *Capitool*, binnen *Roomen*, vertoond zich het kunstig stantbeeld van *Julius Caesar*, der Romeinen eersten kaizer, dien onverwinkelyken en naemhaftigen Held: zoo lang dit beeld zynen stant houd zet het zynen maeker het lof der onverwelkelyke lauwrn op. Kunst en deugd zyn trouwens der sterfelykheit niet onderworpen. De Kunst-Leer- en weet-gierigen Lezer, kan met dit beeld een ongemeen profyt doen, gelyk veele mannen, van naem en Faem, zulx al voor lange tyden begrepen hebben.

't Lust ons by wege eener schetse iets van *Julius Caesar*, zyne geboorte, gedaente, daeden, toestant omtrent zyn dood en vergoding, alhier te melden, by wege eener schetse, om dat yder, die maer van outheden weet, de Histori van *Julius Caesar* bekend zy. Hy wierd op den 12. July des jaers 654. na Romens bouwinge, gebooren uit *Lucius Jul. Caesar*, die onvoorziens, binnen *Pisa*, op eenen morgen overleed, terwyl men hem de schoenen aantrok, en uit *Aurelia* de dochter van *C. Cotta*. (Zie het aengeteekende by *Plinius*.) Hy heeft drie vrouwen gehad, als: I. *Cornelia*, de Dochter van *Luc. Cornel. Cinna*, by wien hy *Julia* teelde, die hy naderhand aen *Pompejus de groote*, ten Huwelyk uitgaf. II. Na de doot van *Cornelia* nam hy zich ten vrouwe *Pompeja*, Dochter van *Q. Pompejus*, die hy, uit minyver, verftiet. III. *Calpurnia*, de Dochter van *Luc. Calpurnius Piso*, die hem zeer groote liefde toedroeg; zoo dat ze weinig tyd voor zyn dood, dikwylsluitruchtig, droomde, het lyk van haeren vermoorden man (na het verhael van *Plutarch. Caesar*.) Op haere schoot te hebben. De penningen (overeenkoomende met het nevensstaende stantbeeld.) Vertoon hem groot van leedemaeten, kenlyk van hoogfels en diepfels, toegedrukt van mond, fronsfelig van wangen, en ryzig van aderen, van onder den krans, die ook somtyts met een bovenhultfel gedekt is, fiet men het kacle hoofd, zulx dien blaederbos *Caesar*, meer uit noodbehoefte tot verdek dan prael, gedient hebbe. Zyne daeden en grootmoedigheden zyn zoo bekend dat wy het overvloedig achten daer van iets te melden: echter kunnen we hier niet voorby, zyn eige getuigenisse aentehaelen, dus zecht hy: *ik hebbe elf honderd twee- en- t'negentigh duizend menschen in veldslagen gedood, zonder daer by te reekenen, den geenen die in Burgerkrygen omgekoomen zyn, en, met aengevoerde leegertekenen, vyftigmaelen slagb geleverd.* Hy is in het 56 jaer zynes ouderdoms (naer het getuigenis van *Suetonius*) door *Brutus*, *Kassius* en haere Eedgenooten, in den Raed vermoord; zyne laetste woorden, die hy tegen *Brutus* sprak, waeren: *Gy bier ook myn zoon!* als niet kunnende bezeffen dat *Brutus*, dien hy zoo veele weldaeden beweezen, zich ook onder de vloekgenooten begeven had. Hier na wierd hy van *Augustus* zynen opvolger in 't kaizerryk vergood, of onder de goden gesteld. *Suitonius* getuigd dat zulx niet slechts met de mond, der gener die hem die eer beweesen, geschied zy; maer 't wiert ook van 't volk waerlyk zoo geloofd, om dat in de speelen, t'zyner eere opgerecht, eene hair- of staert-starre zeven volle daegen gezien is.

Centaurus Amoris Captivus eiusdem opificis, cuius et Laocoon in Hortis Burghesianis.

S T A N T B E E L D.

D E K A I Z E R

A U G U S T U S.

DE Zoon des vergoeden Kaizers *Julius Caesar*, vertoont zich mede in het Kapitoel, zoo als den zelve hier nevens verbeeld staet; met reght word hy de welgeschaepste aller Kaizeren genoemt, men vind ook van hem aengeteekend: dat hy van schoon'er gedaente was, op alle jaer-standt, zyns levens, betamelyk, alhoewel hy alle opsmukkinge aen een zyde stelde, en op zyn hair te streelen zoo weinig aght nam, dat hy, met'er haest, van verscheide scheerders, teffens, wilde geholpen zyn, en onderwyl en iet las of schreef.

Hy was de zoon van *Octavius* en *Atia* of *Actia*, die de doghter van *Cæsars* Zuster *Julia* was; maer hy wierd in zyne jongkheit door *Julius Caesar*, by uiterste wil, erfgenaem, voor drie vierdendeelen, gekent, en ook tot opvolger in het Kaizerryk aengenoomen.

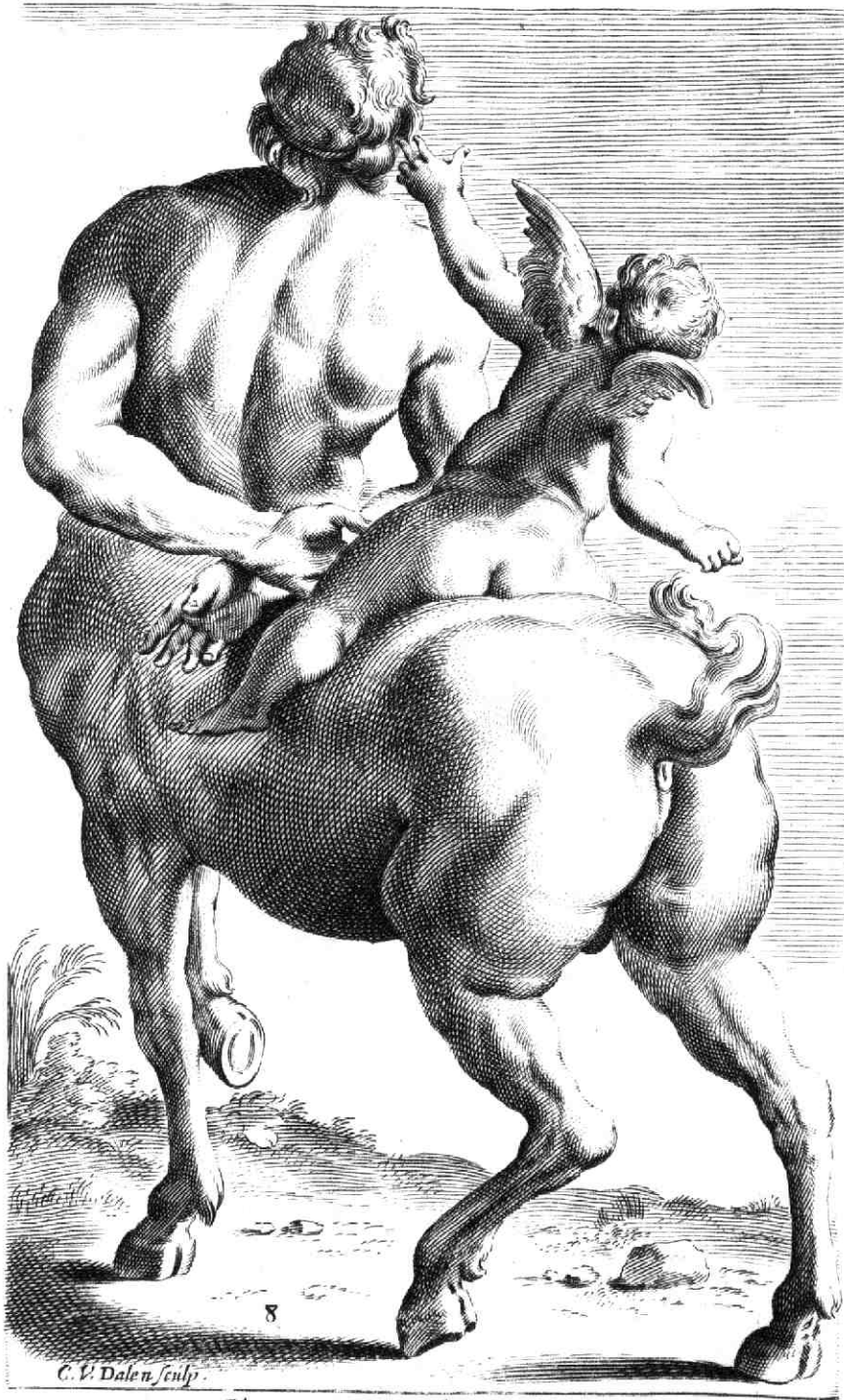
't Eeniger tydt is hy gehouden voor den zoon van *Apollo*, van wegen eenige voorteekenen, zyne moeder, toenze van hem zwanger ging, voorgekomen. En hy zelf zaght niet ongaerne dat men 't zoo geloofde: Evenwel heeft hy zich, van eersten aen dat hy in 't bewind trad, als *Cæsars* zoon gedragen, om onder dat dekzel te beter *Cæsars* zaek de zyne te maeken.

Hy deed de kaizer moorders, waer van in 't voorgaende gesproken is, straffen, en liet hun met het zelve geweer doorsteeken, waer mede zy den deugdryken Kaizer *Julius* vermoord hadden, gelyk we zoo even met het getuigenis van *P. Ovidius* bevestigt hebben.

Hy had *Scribonia* de dochter van *Luc. Scribonius Libo*, ten Wyve, by deze teelde hy de dertele *Julia*; die, om haer schandelyk leven, naer het Eiland *Pandataria* gebannen is, waer heen haere moeder haer op die treurige reize gefelschap heeft gehouden.

Zyne tweede of laetste Vrouw (nadien hy nogh met eene *Servilia* ondertrout geweest is, die hy verstoeten heeft, zonder haer eens te bekenen.) Was *Livia Drusilla*; eene trotze, wrede en staetzughtige Kaizerin, de doghter van *Livius Drusus*, en weduwe van *Tiberius Claudius Nero*, die *Tiberius*, namaels Kaizer, by haer teelde.

Hy overwon *Markus Antonius* en *Kleopatra*, benevens duizende andere, in zyne dagen, ja hy zaght den Vrede alom bevestigt, en was een werktuig in Godts hand, dat, by de geboorte onzes Zaligmackers *Jesus Christus*, op zyn gebod het geheele Joodsche land, onder zyn gebied staende, moest beschreven worden. Meer te zeggen is onnodig, derhalven zullen we maer voortgaen tot het volgende.

Idem Centaurus Amoris captivus.

S T A N T B E E L D.

MARKUS AURELIUS ANTONINUS AUGUSTUS,
R O O M S C H K A I Z E R,
TOEGENAEMT DE WYSGEER.

Alle kunstenaers die dit metaele beeld, zittende op een moedig paert, zien, stellen het zelve in den rang der waerelds wonderen; trouwens wat is'er treffelyker, dan dat het levenloose het levendige nabootst; dus vertoonend zigh dit beeld in allen deelen volmaekt, en het strekt den aenschouwer tot verwondering.

Al van oude tyden zyn de Schilderkunst en Beeldhouwerye hooggeacht, de Dichter *Plautus* zecht: *De schildery staet of zy leefde!* en *Xenofon* de *schilderkunst is de navolger der levendige dingen*. Geen wonder dan dat ze beide nogh haere beminnaers hebben.

Wat betreft de gebieder *Cæsar Markus Aurelius Antoninus Augustus*, de zelve was oppersten Priester, voor de achttiendemaal Wykmeester, en ten zevendemaal Burgermeester, eenen wysgeer, ongemeen billyk en goedertieren in't gerecht, goetaerdigh, en by uitstek godtsdienstig. Zelf teekend *Ger. Job: Vossius*, van hem aen: dat hy den Christenen hoewel hy ze, gelyk zyn Voorzaet *Antonius Pius* en zynen Zoon en Opvolger *Kommodus*, vervolghde, noghtans niet straf vervolghde, eene groote deugd in een' Roomschen Kaizer! hy had ten Vrouwe *Galeria Faustina*, de Dochter van den genoemden *Cæsar Antonius Pius* en *Faustina*, een geboorene Ryxprinceffe, die haere waerdigheid van hem niet gekregen had, by haer won hy zes kinderen, waer onder *Kommodus*, van wien wy in *het vyfde Tafereel* gesproken hebben.

Galeria Faustina, was een geil vroumensch, zelf bedreef zy aen den oever, omtrent *Cajeta*, by het scheepsvolk, dat met ontbloote leeden hun werk gewoon is te doen, overspel: Echter wilde de Kaizer haere wulpscheit nogh zien, nogh straffen, zeggende: *willen wy de vrouwen verstootten, zoo moet men haer het Huwlyxgoet weder geven*. Zy stierf aen het voeteuvel, andere meenen dat ze zich zelf omgebragt hebbe. Deeze geile en dartele Kaizerinne is evenwel na haere doot vergodet, en *de kuisheit*, op haere penningen, genoemd, die zeeker by haer noit te vinden was.

De ongemeene liefde der Romeinen, voor den kaizer, ging zoo verr' dat, na dat zyn' doot door het gerught bekend wierd, eene ongelooflyke droefheit terstont het gantsche Heir zelf, en al het Volk bevong; En zeeker daer zyn geene menschen, in't geheele Roomsche gebied geweest, die niet deeze tyding met overvloed van traenen te storten verstaen hebben, en hem als uit eenen mond noemden, *vroomen Vader, goeden Kaizer, aller kloekmoedigsten, en aller bezaedigsten Vorst*, zulx dat den Raed, deeze droefheit, by zyne uitvaert verbood, om dat hy geloofde dat hy boven het lot der andere kaizeren, om zyne deugd en godtsvrucht, opgesteegen, waerlyk in de bywoning der Goden opgenoomen was.

Julius Caesar in Capitolio.

DER TIENDE

STANTBEELD.

KOMMODUS.

Of liever, gelyk men beden geloofd,

ATREUS.

IN het *Paleis der Farnesen*, staet, ten tweedemaal, het beeld des kaizers *Kommodus*, wiens beeld, voor de eerste reis, in den *Vatikaenschen Lusthof* gezien is; dit beeld is overheerlyk en zeer uitvoerig, de kunstenaers, die het dus uitgewerkt hebben, verworven, door het zelve, eenen hoogen roem, mannen van naem hebben de kunst erkend, en het den Leerlingen altoos aangeprefen. Het heeft op zynen rug een doofstoken kind hangen, waerom het van geleerde uitleggers geoordeelt is *Atreus*, *Pelops* zoon, koning van *Mycenen* te zyn, hy was de Vader van *Agamemnon*, den Overste van 't *Griexsche Heir*, in den befaemden *Trojaenschen Oorlog*.

Atreus dan, was, benevens zynen Broeder *Thyestes*, de zoon van *Pelops* en *Hyppodamie*, hy troude de Doghter van *Euristheus* koning van *Argos*, *Europe* genaemt, en wierd in plaetse zynes schoonvaders tot koning verklaerd. Dus is het dat de *Pelopiden* den throon van *Mycenen* beklommen. *Thyestes*, die hem gevolgt was, deed zich van de koningin, zyne schoonzuster, beminnen, en teelde 'er twee kinderen by. *Atreus* dezen minnehandel ontdekt hebbende, verjoeg hem acnstonts van zyn Hof; dogh zich door deze wegzending niet genoeg oordeelende gewroken te zyn, riep hy hem te rug, onder voorwendfel van verfoening: en de twee kinderen, die hy by de koningin geteeld hadde, om hals gebragt hebbende, deed hy hem de zelve aen Tafel voordienen. De Zonne verchool zich om zulk eene wrede maectyd niet te verlichten, een levendig verhoog dat de natuur een afgryzing van deze daet had. *Thyestes* is naderhand wegens dezen hoon, door zynen zoon *Egistus*, gewrooken, die zyn, oom *Atreus*, met eenen degen doortrak; en zyn' vader *Thyestes*, op *Mycenes* throon verhieft.

VEERTIENDE

STANTBEELD.

DE STERVENDE

SENECA.

KAIZER NEROS ZEDEMEESTER.

IN den meergenoemden *Borgeeschen Lusthof*, staet het beeld van den stervende *Seneca*, uit toetsteen gehouden. Welk een verwondering alle kunstkeners in dit beeld gevonden en voor het zelve betoond hebben, is ons onmogelyk door de pen uittedrukken, zelf kan den minnaer der Schilder- en Tekenkunst, by het aenschouwen des nevenstaenden stantbeeldts oordeelen, den loop des bloets, door de geöpende aderen, de muskulen, de

10

C.V. Dalm. J. sculp.

Augustus in Capitolio.

de trekkingen des aengezichts, en der ledemaeten, zyn zoo veele doorslaende bewyzen van verwondering, waerom wy dit alles met stilzwygen voorbygaen, en den kunstkenner zelf laeten oordeelen. De vermaerde *P. P. Rubbens*, heeft dit standbeeld te meermaelen zoo kunstig gevonden, dat hy het zelve vlak nagevolght heeft, en door zyn Penfeel het den Nederlander, gelyk den Romeinschen Beelthouder, door zyne bytels, geschonken.

Seneca, zoo bekend uit zyne wyze zeedeschriften, was (benevens *Burrus*) de zedemeester des wreden kaizers *Nero*. Dien trotsen Vorst was den zoon van *Cn. Domitius*, en *Julia Agrippina*, de dochter van den deugdryken Veldtheer *Germanicus*, de schrik van Duitschlandt, hy, niet vergenoegd den naem van moeder- en vrouwe-beul, Broedermoorder en brantsfichter der stat Romen te dragen, kon de goude zedelessen zynes zedemeesters *Seneca* niet verduwen; maer, uit eene ingekankerden haet, tegens zyne deugd, veroordeelde hy hem ter doot, op deeze voorwaerden, dat hy kiezen moght welken doot hy begeerde te sterven; *Seneca* verkoos de opening zyner aederen, zette zich in een warm waterbat, en stierf dus zachtelyk, naer het getuigenisse van *Tacitus*, in zyn 15^e. Jaerb. 3. H. met recht past men dien wreden kaizer deze regels toe:

*Dus spiegeld Nero zich in al zyne eweldaen;
Maer moest in 't eind zyn' hand zelf aen zyn leven slaen.*

V Y F T I E N D E S T A N T B E E L D.

Een' Roomschen S T A E T S M A N.

IN den *Ludovicaenschen hof*, vertoon'd zich eenen Roomschen staetsman, het zy het eenen *Burgermeester*, *Raedsbeer*, of *Rechtsgeleerden* zy; ten minsten het beeld is niet te wel bekend. Veele stellen dat het eene Roomsche *Burgermeester* is, om dat het na de wyse der Romeinen met een *Toga*, of boven *Tabbaert*, en *Tunica*, of onderkleet; bekleet is. *Plutarchus*, *Polybius*, en andere Grieken, verhaelen ons van die rokken, welke de Romeinen droegen, zelf, wanneer ze maer na eerampten stonden, dat die rokken niet alleen wit waeren; maer door een' vuller met kryt nogh witter gemaakt wierden, op dat ze blinken zouden, waer van de geene die een ampt verzochten *Candidati*, dat is *gewitte*, of die witte rokken aen hadden, genoemt zyn. By *Hippocrates*, in *Epist.*, word de waerheit ingevoert, *met een wit kleet bekleet*. De witte Couleur is een sieraet van groote, ja koningklyke waardigheit, hier van leeft men *Esther* 1. vs. 15. ook zyn de Tulbanden der koningen wit geweest. Zelf wierd *Pompejus*, die zyne beenen met witte zwachtels omwonden had, verdacht gehouden, na het Romeinsch gezach te staen. Maer, hoe zeer dezen dracht gemeen was, kan dit bewys ons weinig voldoen, om dat'er op deze wyze veele gedenkbeelden, onder de Romeinen opgericht zyn, waerom men niet voorzeker zeggen kan wiens dit beeld is. Yder kenner noghtans is aen zyne bewaerders verplicht; want de kunst verceuwigt dit beeld, en toont elk, een pronkstuk van 's meesters handen, dat overwaardigh is, den leerlingen en minnaers der Teken- en Schilderkunste, ter navolginge, door ons, aengepriesen te worden.

Marcus Aurelius Cæs. Æneus. in area Capitolij.

S T A N T B E E L D.

E E N K R Y G H S G E V A N G E N.

Et Lusthof der *Mediceërs*, besluit in zich, alschoon het voor elk openstaet! eenen gekluisterden *Kryghsgevangen*, met een broek en rüige wapenrok, naer de wyse der *Armeniers*, *Parthers* en *Dacters*, gekleed. De gedaente des beeldts staet zeer neêrslagtigh, waer uit elk wel ras den elendigen staet, waer in het zich verтоond, speuren kan, het hout de handen kruisgewys over een, die op zyn' buik rusten. De Natuurkenners willen dat deze gestalte den mensch beswaert en tot melancoly verwekt. 't Zy hoe het wil de kunstenaer, die dit stantbeeld geformeerd heeft, behaelde eenen hoogen roem door dit zyn werk. 't Is niet klaer wien dezen kryghsgevangen verbeeld, sommige willen dat het *Antinoüs*, de Egyptische kryghsgevangen van Vorst *Adrianus* zy, die door hem ook ten God verheven wierd; maer het is waerschylyker, met andre, dat het Helt *Drusus*, Broeder van kaizer *Nero* verbeeld, 't geen ons evenwel als een gissing voorkomt, en die wy ook hierom voor geene loutere waerheit uitventen.

S T A N T B E E L D.

E E N S P I O N.

IN het straksgemelde *Hof* der *Mediceërs*, komt ons eene *Spion* voor, nederzittende, en op eenen steen een yser scherpende, wonderlyk in buigingen, en deftig van muskulen. Wat, en wie een' spion zy, behoeven we hier met geenen ruimen omtrek van woorden te staven, echter zullen wy, hier ter plaetse, de woorden en zaeken die den schilder *W. de Geest* melt byvoegen, dus zecht hy: Een *spion* zoekt altyd zynen meester te believen, in het aenbrengen van dingen die hem onbewust zyn, en zoekt het yzer van bezwaering voor zynen eve mensch te wetten, het spreekwoord zeght, *dat de koningen veele oogen en ooren hebben*, te weten, door hünne verspieters. De kaizer *Tiberius* noemde de *spions* bewaerders der wet. De verspieters zyn ergh, snel en vals; ergh in 't onderzoeken, snel in 't hooren, en vals in 't overbrengen; wie dan op overbrengen voortgaet bedriegt zich veeltydts, voornamentlyk in zaeken van belang. Hoort hier op den wysen raet van den wyften der koningen, *Salomon*, in zyn spreukboek: *De Heerlykheit der koningen is de woorden te onderzoeken*, zecht hy, niet onëigen is het hierom dat deeze *spion* met een scherpent yser verbeeld word.

De waerdye dezes stantbeeldts wierd al voorheen gekent by den vermaerden *Polydoor de Caravagia*, die het in zyn kunstuk, verbeeldende den martelaar *S. Laurentius* op den Rooster, dat thans in prent uitgaet, gebruikt heeft; waer in dit beeld een *Tyran* verbeeld die het vuur aenstookt.

12
C.V. Dalen. f.
sculp.

Idem Marcus Aurelius.

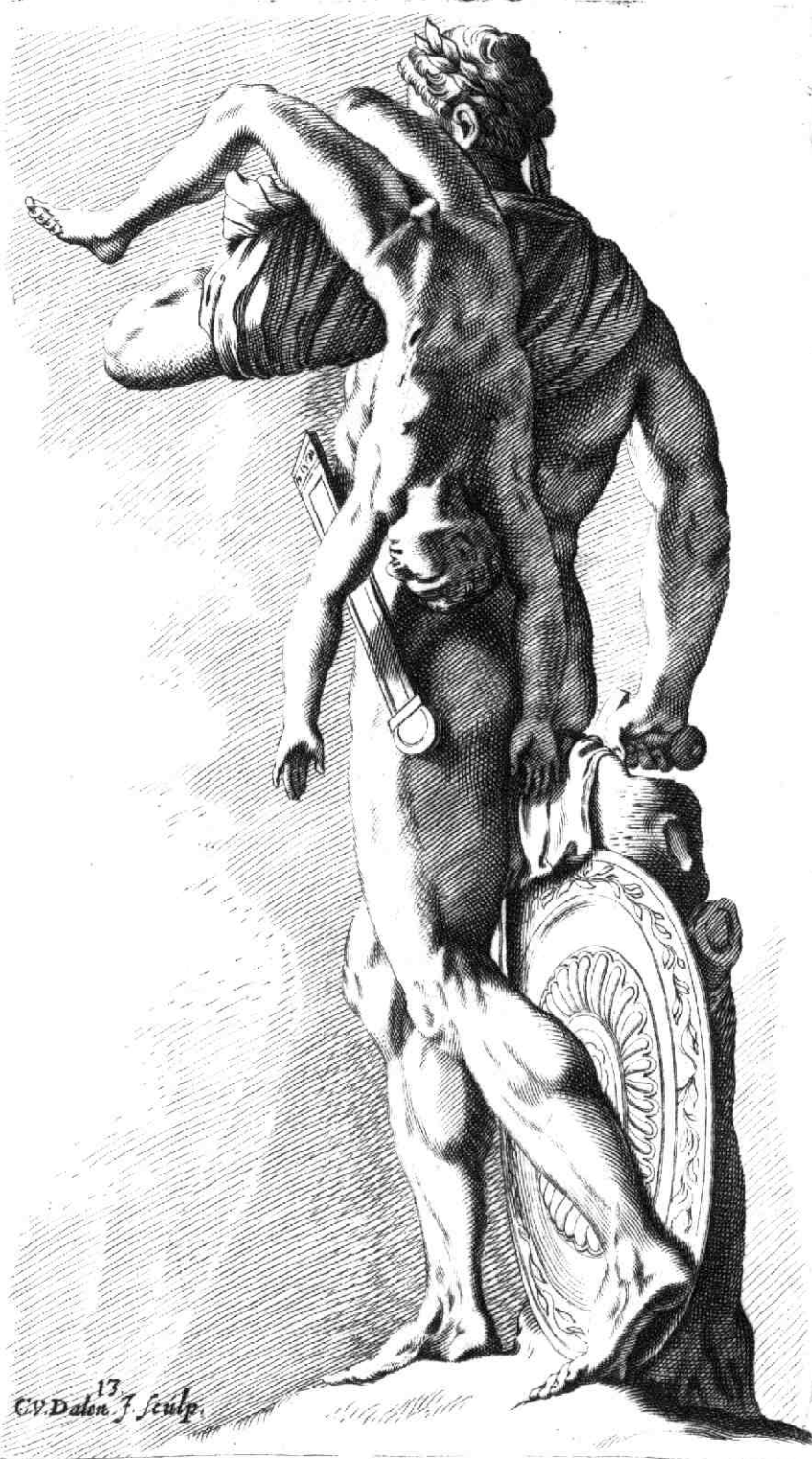
KUNSTKABINET DER
 ACHTIENDE
 STANTBEELD.
 MARSYAS ENDE ÉFESTNSCHE
 DIANA,
 OF DE VOEDSTER MOEDER DE
 NATUUR.

DE *Mediceërs Lusthof* vertoond ons de gevilde *Marsyas*, een voortreffelyk werkstuk van den vermaerden *Zeuxis*, en uitgegraven in den Tempel der Eendracht, alwaer het, gelyk ook op andere plaetsen, in groote waerde gehouden word.

Marsyas dorst zich, te vermeeten, het speelen om srydt, tegens *Apollo*, de God des zangs, onderwinden, waer over hy hem deerlyk straffe. Want hy hong hem aen eenen Pyn-boom, vilde hem levendig het vel af, en deed hem krimpen van pyn, tot dat hy eindelyk, in eenen vloedt, die zynen naem draegd, verkeerde. Zie omstandiger hier van by *Ovidius* in het zesde Boek zyner *Herschepingh*.

Volgens zommiger oordeel zou dit tweede stantbeeld *de groote Diana der Éfessers*, waer van men ook in de *Handelingen* Kap: 19. vs. 27. en 28. leest, verbeelden; maer andere, waer onder wy ook, denken, en met reden dat het *de Voedster moeder de Natuur* zy. Dit stantbeeld word in het Paleis van *Lancelot* gevonden. Het is afgebeeld als eene jonge vrou, wier onderste gedeelte des lichaems in eene kooker staet, waer uit allerhande gedierttens hervoort komen, het bovenste gedeelte des lichaems is rontom bezet met borsten, waer uit elke boom, plant, kruit, enz: zyn voedsel bekomen kan, waerom zy met recht, *de voedster moeder de Natuur* genoemd werd. Het geen *Galenus* dus uitdrukt: *geen ding kan werken, zonder de bequaemheit der geene daer het door werkt*. Hierom hebben de ouden zeer welgedaen, de *Natuur* met zoo veele borsten, en gedierttens, en planten enz.; die haer voetsel uit de zelve haelen, te verbeelden. Van welk een gebruik deze beide stantbeelden voor den jongen leerling zyn, behoeven we, onzes bedunkens, hier niet te melden, nadien yder met het eerste opslagh des ooghs zulx wel haest zien zal.

Commodus. in Ædibus Farnesianis.

S T A N T B E E L D.

T W E E S A T E R S

Het Paleis van *D. D. de la Valle*, omvat in zich twee *Saters*, uit marmerteen gehouwen, yder met een mande op het hoofd staende, en leunende op pylaren; wel is waer dat den tydt het schoone kunstwerk, ten deele, benadeelt heeft; maer men kan nochtans, uit de schoone overblyffelen, van de volmaektheit des werks oordeelen. *H. Goltzius* volgde de beeltenisse dezer *Satyr*s na, en *A. van Dyk* heeft ze keurlyk geteekend, waer onder *W. de Geest* getuigt dit rym gelezen te hebben:

*Beschou het kunstig werk geteekend door van Dyk,
Heb achting voor dees' man, gelyk ook voor d'antyk.*

Wat de *Saters* belangt het waeren, by de Heidensche Volkeren, dartele Goden, dragende hoorens op hun hoofd, hebbende Boxvoeten en kromme handen, ruig over al hun lyf, en voorzien, daarenboven, van een staert, niet veel kleender dan die der Paerden. Geen onder de Goden zoo geil en wellustig, nog zoo gereet om de vrouwen geweld aen te doen. Zy waeren gemeenlyk *Priesters* van den *Wyn*god *Bacchus*, en volgden *Sileén*, *Bacchus Voedsterbeer*, altoos na, om dat zy, gelyk hedendaegs veele, zeer genegen tot den *Wyn* waeren, waerom zy ook, in hunnen ouderdom, *Sileé*nen genoemd wierden.

T W I N T I G H S T E

S T A N T B E E L D.

D E P E I N S E N D E

M O S E S.

De kunstryke waereld is, door *Michaël Bonarotus*, deze peinsende *Mofes*, die met reden onder de aeloude wonderen gesteld word, nagelaten. De rykheit van gedachten, waer door *Mofes*, in overdenkinge zittende, verbeeld werd, is zoo ongemeen, dat men alom, van de vreemde en geestige stelling, met veelen lof hoord spreken; zelf had den vermaerden schilder *de Coxie* een kunststuk van den Heere *Jordaens*, verbeeldende *Midas oordeel*, waer in het beeld van dezen *Mofes* geheel en al geplaetst was, zulx men uit de achting die *Jordaens* dit beeld toe droeg, gemaklyk van des selfs waerdye oordeelen kan.

De *Romeinen* waeren gewoon by den *Grieken* wysheit te haelen, en die de zelve in het *H. Land* te vinden, ook konden zy al het geheim der *Joden* verstaen, toen zy ze onder hun geweld gebraght, en çynsbaer gemaekt hadden. Waer door het dan niemant vreemd kan voorkomen, dat de *Romeinen* de groote *Mofes* hoog geacht hebben. Wie *Mofes* zy behoeven we maer aen te roeren, om dat hy uit de Godtlyke blaederen, te over bekend is, of behoorden te wesen; egter zullen wy dit korte van zyne *Histori* aentekenen:

14.
C.V. Dalen. F. sculp.
Seneca moriens ex lapide indico. in Hortis Búrghesianis.

Mofes was een' zoon van *Amram* en *Jocbebed*, beide uit den stamme *Levi*, en een' broeder van *Aäron*, den Hoge priester, en *Mirjam* de Profetesse, hy hadde *Sippora*, dochter van *Jethro*, de Vorst en Priester der Medianiten, ten wyve, was uitgeleerd in alle kunsten en wetenschappen der *Egyptenaeren*, gong gemeenzaem met den waeren Godt des Hemels om, en beschreef de wyse- en goede- wetten, uit den mond des HEEREN, in vyf boeken, die heden nog door gansch Israël, en al de Christen waereld hoog geacht worden; maer of *Bonarotus* hem, om al het schryven, dan wel om den swaeren last, dien hem op de schouders lag, en Exodus 18. vs. 13 tot 18. te vinden is, in gedachten zittende verbeeld hebbe, heeft veel zwaerigheid verwekt, wy nochtans, latende elk zyne vryheit, verbeelden ons zulx om de tweede reden gescheid te zyn.

E E N - E N - T W I N T I G H S T E
S T A N T B E E L D.

V E N U S,
D E V E R W I N S T E R.

IN den al meergenoemden *Luftbos der Borgeesen*, staet de Godinne *Venus*, of gelyk andere willen *Volumnia*, *Martius Coriolanus* te voet vallende, en om verschooning, haerer en zyner stat *Romen*, smeekende, echter kan men het uit de stantbeelden niet zien; maer wel dat het *Venus*, die bevalligste, vriendelyxte, en vrolyxte aller Godinnen is. Zy wierd (naer de verzieling der oude Poëten) uit het schuim der zee gebooren, dat verwekt werd door het affnyden der mannelyke leeden van *Caelus*, of *Saturnus*, wanneer die in zee geworpen waeren. Dus gebooren, en als een paerel in een schulp leggende, wertse van den weste windt gevoert naer het Eiland *Cyprus*. Daer gekomen, ontvingen haer de Uren, koesterden haer in haeren schoot, voeden, tooiden, en sierden haer op. Groot geworden, voerdenze haer ten Hemel en boden haer den Goden aen, die, van verwondering bevangen over haere schoonheit, en van liefde tot haer ontsteeken, even zeer wenschten haer in eigendom te hebben; welk lot *Vulkaen* alleen beschooren was. *Venus* echter was met dien manken smit niet te vreden; maer had en zocht zich andere gelieven, waer mede zy haere dagen vermakelyk doorbrengen kon, zy wierd met *Mars*, door *Vulkanus*, in haere snoeperye betraet; maer liet haere strecken niet na.

Op verscheide wyfen word ze verbeeld, dan als eene jonge maegd die uit zee opkomt, dan als een vrou, in welke gedaente ze hier verbeeld staet, en den kryghsgod *Mars* by den arm tegenhoudt, daer haere overwinning geen ander opzigt, dan de maght, waer mede zy den woedende *Mars* ontwapent, en terugge trekt, schynt voor zich te hebben, gelyk (boven dit verzielsel van *Mars* en *Venus*) meenigmael eenige vrouwelyke schoonheden, doorluchtige Veldheeren in den loop haerer overwinningen gestut, en in haere kryghstogten tegengehouden hebben: Weshalven *Mars*, by *Saturnus*, aengaende *Venus*, niet oncigentlyk aldus zeit:

Soli cui tanta potestas, &c.

Die alleen
Van Menschen, en van Goón, de maght heeft en 't vermogen
Op 't spits van myn geweer te komen ingewogen.
My 't yser uit de vuist te rukken, hoe verwoed,
En myne Paerden zelf, schoon druipende van 't bloed,
Te midden in den slag te strooken en te streelen.

Statua Consulis. in Hortis Ludovician.

S T A N T B E E L D.
K A S T O R ,
B R O E D E R V A N P O L L U X.

Op het Plein des *Quirinaels*, staen twee verwonderenswaardige kunststukken, ongemeen, door de kunst der makers, uitgehouwen, verbeeldende *Kastor*, de Broeder van *Pollux*, en *Pollux*. Van welke wy met ordere spreken moeten, om dat ze yder bysonder staen, den eersten met, en den tweeden zonder Paerd.

W. de Geest zecht: dat ze door de beroemde kunstenaers *Phidias* en *Praxiteles* zouden gemaakt zyn; maer wy verbeelden ons met *Donat*: , in zyne *Beschryving* van het *Oud- en Nieuw Romén* 3. B. 15. Hoofd: , dat deze kunstenaers de zelve niet gemaakt hebben, en durven volmondig, om verscheide redenen, die te lang zyn, en den Lezer maer verveelen zouden, zeggen: dat der zelve makers onbekent zyn.

Ook kunnen wy niet begrypen, hoe het dien schilder in 't hooft gekomen zy, om te schryven, en alzoo vaststellen dat ze *Alexander de Grooté*, met zyn Paerd *Buheval* verbeelden zoude. Wy nochtans zeggen met andere kenners der outhet, waer onder de grooté *L. Smits*; dat ze *Kastor* en *Pollux* verbeelden, in welk gevoele den Heere *Joachim Oudaen*, dien grooten Penninghkenner, ons ook bevestigt; in zyne *Roomsche Mogentheit* Tab: 104. penn. 4., daer hy, van *Constantinus de Grooté* spreekende, aldus zecht: hier staen twee naekte, die elk een Paerd by den toom houden, met dit omschrift *ÆTERNITAS AUG. N. Eeuwigeit onzes Kaizers*, *Kastor* en *Pollux* verbeeldende, welke de kaizer zich, om zyne kryghsmanhaftigheit, gelyk wilde maken.

Dat de kaizer *Constantinus* deeze stantbeelden bekend geweest zyn, ontkent den gemelte *W. de Geest* zelve niet; want hy verhaeld dat dien kaizer, deze twee stantbeelden, van *Alexandryen* na *Romen* heeft doen voeren, en in het midden zynér Badstoven, om hunne uitmuntenheit, deed stellen; maer dat ze, by zeker bekend toeval, thans op het bovengenoemde Plein des *Quirinaels* gezien werden.

Dit vooraf gezecht hebbende; nodigen wy den weetgierigen Lezer tot het inzien van het volgende stantbeeld; daer we de Histori der beide gebroeders aengehaeld hebben.

Captivus in Hortis Mediceis

KUNSTKABINET DER
VIER- EN VYF-EN-TWINTIGHSTE
S T A N T B E E L D.
P O L L U X,
B R O E D E R V A N K A S T O R.

*K*astor en Pollux, (in de twee voorgaende, deeze, en de naestvolgende Platen verbeeld, van wien wy reets spraken.) Twee rustige jongelingen, den eersten een Paerd betemmende, en den tweeden zonder Paerd, met den opgeheven arm staende, waeren Broeders, t'eenendracht gebooren, kinders van *Jupiter* en *Leda*. Deeze de Gemalin van *Tyndarus*, koning van Lacedemonie, wert van *Jupiter* bemind, die, niet ziende tot zynen wensch te geraeken, zich herschiep in een zwaen, die door liffelyk gezang de ooren van *Leda* bekoorde, en daer na, gejaegt door den Arent van *Jupiter*, die dit zoo beschikt had, haer ophet lyf vloog, en, gekoestert in haeren schoot, haer bezwangerde, daer ze reets te vooren zwanger van *Tyndarus* was. Uit deze vermenging baerde *Leda* twee eieren, waer uit deeze Broeders te voorschyn quamen, zoo noghtans, dat uit het ei, dat *Leda* van *Jupiter* ontfangen had, *Pollux* en *Helena*, wierden uitgebroeit, die daerom onsterffelyk waeren, om dat ze van goddelyken zade gewonnen waeren, Want uit het ander ei, dat uit *Tyndarus* ontfangen was, quamen *Kastor* en *Klytemnestra*, die sterffelyk waeren, om dat ze van een sterffelyk mensch waeren voortgeteeld.

Deze gebroeders verzelden *Jazon* op zynen tocht na *Kolchis*, van waer wedergekeerd, bragten ze hunne Zuster *Helena*, die *Thesfeus* geschackt had, weder 't huis, na dat ze de Atheners, die hem te hulp quamen overwonnen hadden; maer deze overtuigt van hunne beleeftheit en zachtmoedigheid, tegen de overwonnen bewezen, eerden hen met de naem van *Jupiters zoonen* en *Heilanden*. Men hield hen voor Goden, die de rampen afkeerden. Waerom 'er witte Lammers op hunne Altaren geslacht wierden.

Eindelyk, om niet alles by te halen, zyn ze ten Hemel gevoert en in Starren verandert, die, nu nogh, de Tweelingen genoemt werden; want de eene opkomende gaet de andere onder. Deze Starren worden heilzaam by de varende luiden gehouden en zyn t'over bekend, waerom wy'er te ligter over heen lopen, en ons maer spoeden om over te gaen tot de korte beschryving van het volgende Stantbeeld.

Explorator saxo ferrum asperans. in Hortis Mediceis.

ZES-ZEVEN-ACHT-EN-NEGEN-EN-TWINTIGHSTE
 S T A N T B E E L D.
 EEN ZWAERD-SCHERMER.

Et *Paleis der Borgeesen* vertoont dezen *Zwart-schermer*; die, krachtiglyk eenen steek toebrengende, en te gelyk eenen anderen afweerende, vertoond werd. Hy is het werktuk van *Agafius Dositheus*, den Efefer. Dit stuk is by al de waereld vermaerd; en word van alle kunstlievende gemoederen hoog gefchat, om dat het iets, den mensch onmogelyk uittedrukken, in zich begrypt.

Yder minnaer der Teeken- en Schilderkunst, hoe meer hy dit beeld beziet, hoe meer verwondering hy in het zelve vind; gelyk ook allen schilders van naem, hunnen toevlucht tot dit beeld genomen, en het in haere kunststukken gebruikt hebben.

Wien *Agafius Dositheus*, met dit stantbeeld verbeeld heeft, is aen allen onbekent, alleenlyk geloven we dat hy de edelheit des menschen, in zyne grootmoedigheid doorstraelende, hier mede vertoond wil hebben. Niets zullen we hier verder toedoen; maer ons in allen volgende stantbeelden, zoo veel doenlyk is, bekorten, tot welkers lezing en beschouwing wy uw' aendacht noodigen.

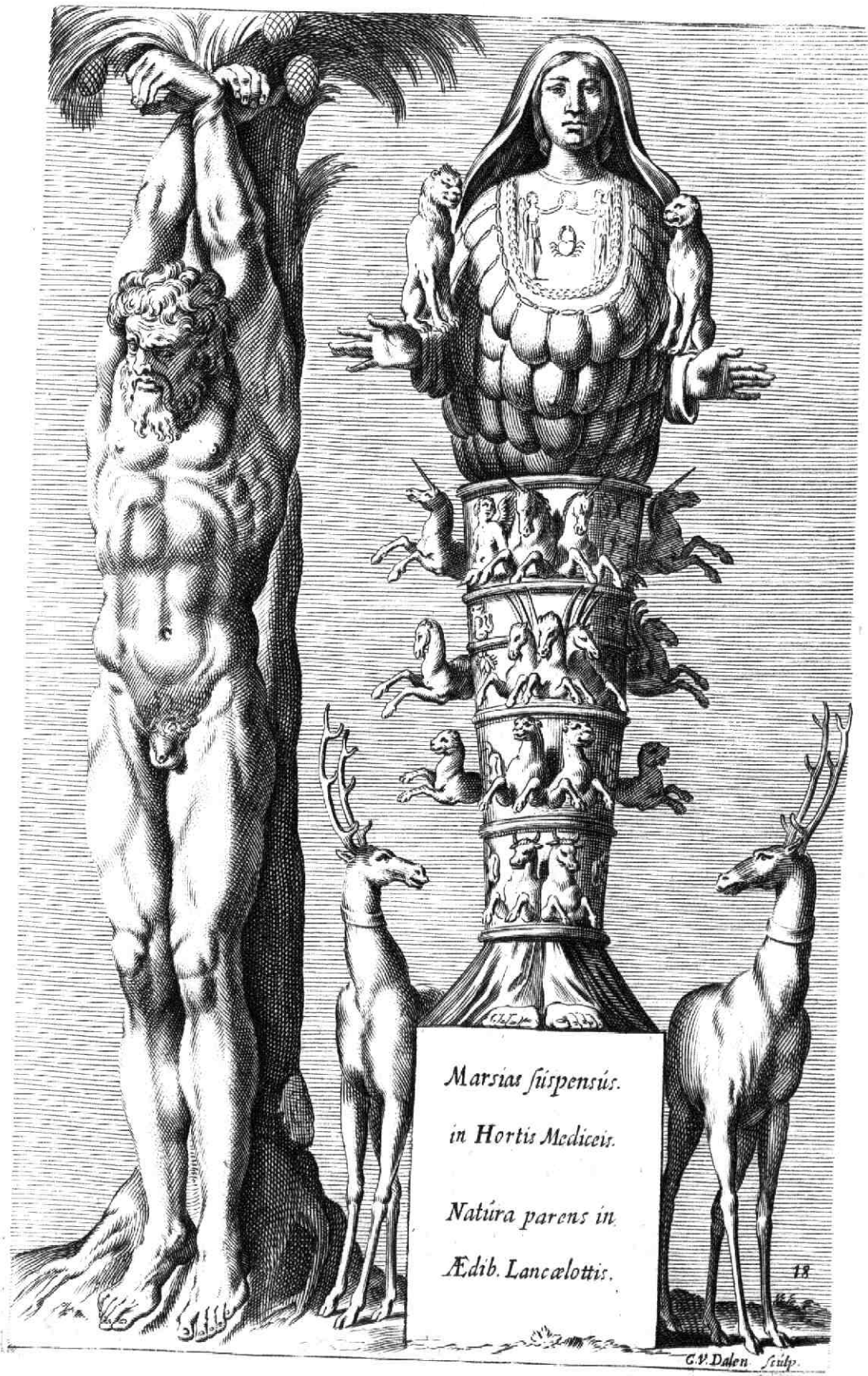
DERTIGHSTE, EN EEN-EN-DERTIGHSTE
 S T A N T B E E L D.
 A P O L L O.

IN den *Vatikaenschen Lusthof*, staet een schoon kunststuk, verbeeldende *Apollo*, verwinnaer van den slang, of draek *Python*, waer van hy *Apollo Pythius* genaemt wierd. De schilder *Jordaens* volgde dit beeld in zyn schilderstuk, de *Histori van Python* verbeeldende; na. Ook ziet men'er overdeftige copien van, waer onder twee, een na *van der Does*, en 't ander na een *oud* onbekend *meester* gevolgt. De werkmeefters van dit kunststuk zyn onbekent, waerom wy'er niets van melden kunnen.

De *Histori* is zoo: *Apollo* word als een' ongebaerden jongeling, met ongeschooren hair, afgebeeld. In zyn rechterhand voerd hy een' boog met pylen, in de sinke een eiter. Hy vertoont zich in gouden gewaet, met een laurierkrans op 't hoofd. Hy is geboren uit *Jupiter* en *Latona*. Want deze, van *Jupiter* bekroopen, wierd zwanger van Tweelingen. Dit nam *Juno*, zich hier door versmaet achtende van haeren Gemael, zoo euvel, dat ze een yffelyke slang, of draek tegen haer uitzond; waer voor *Latone* vluchtende zich bergde op het Eiland *Delos*, een bequame schuilplaets voor deze elendige; want daer het te voren vlot was en in zee dreef, wierd het nu door *Jupiter* vastgehegt, daer zy eindeljk gelukkig *Apollo* en *Diana* ter wereld braght.

Men vind gemeld, dat ze in dien tyd, om het naspooren van *Juno* te ontgaen, in eene wolvin verandert is, en twaelf dagen lang in die gedaente bleef.

Apollo opgegroeit zynde, maekte ten eersten zyn werk van de slang, die zyn moeder verschrikt had, t'onder te brengen, 't geen hy gelukkig volvoerde, en waer door hy de eernaem van *Apollo Pythius*, als wy boven reets verhaelde, verkregen heeft.

Marsias suspensus.
in Hortis Mediceis.
Natura parens in
Ædib. Lancelottis.

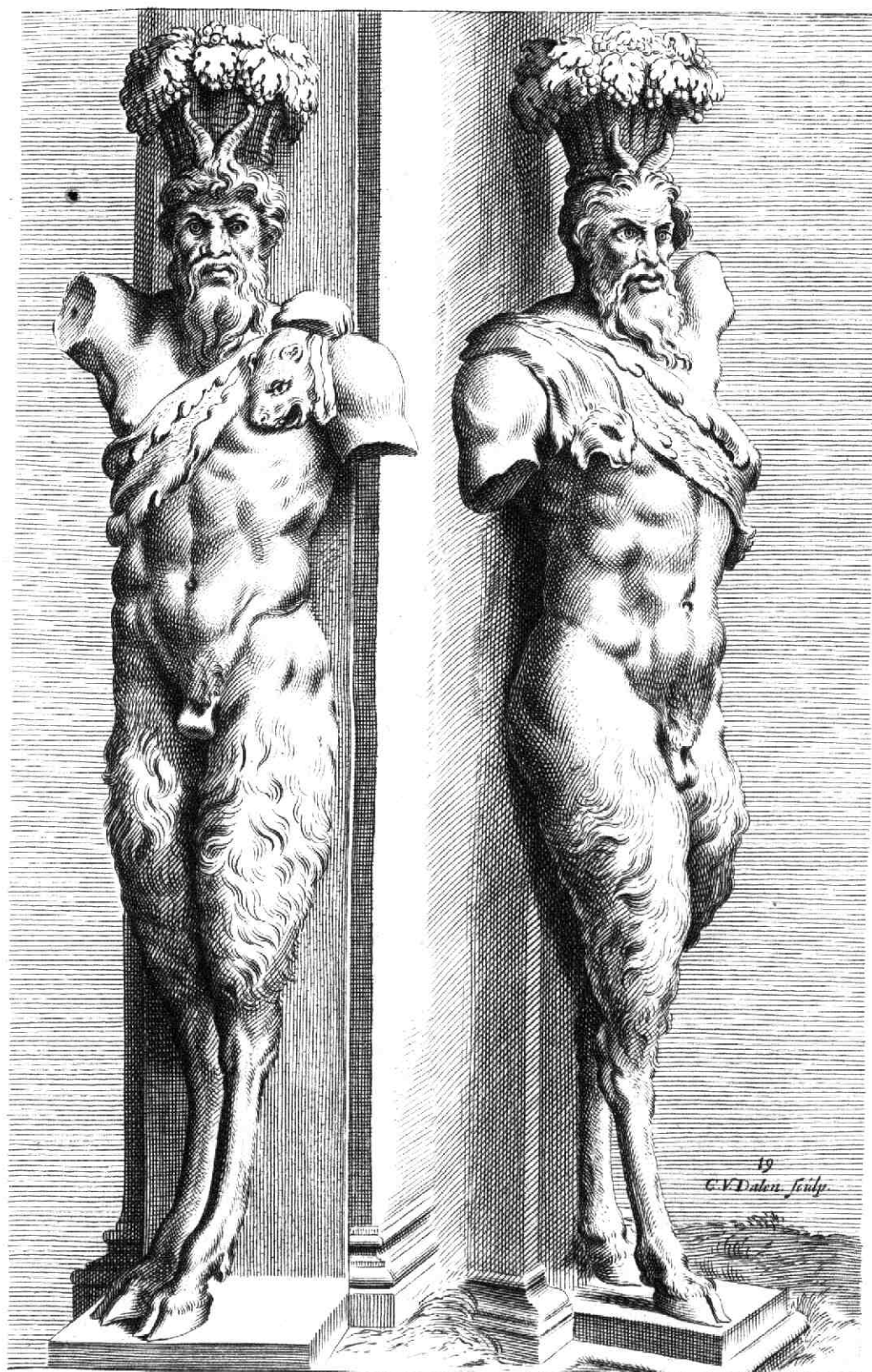
KUNSTKABINET DER
T W E E - E N - D E R T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
P Y R A M U S
E N
T H I S B E.

DE *Luftbof der Ludovifen*, vertoond ons een stuk werks dat de oudheit roemruchtiger dan de kunst maekt, nadien het fleghts gemeen is, en verre by de andere affteekt. Het verbeeld *Pyramus* en *Thisbe*, die aen den Heidenen eene moedige daed; maer aen den Christenen een gruwel, ten voorbeeld, nagelaten hebben.

Pyramus en *Thisbe*, twee fchoone jongelieden, beide in *Babylonien* gebooren, minden malkander teder en ongemeen, zy woonden zoo naeft by elkander dat 'er flechts eene muur tuffchen beide was, daer kreeg hunne min haer oorsprongh, die allengs zoo kraghtig aengroeide, dat ze maer een hart hadden, dat gedwongen was in twee lichaemen te woonen. Zy begeerden wettig verknoght te zyn; maer hunne ouders verboden hen malkander te beminnen, doch te vergeefs; de liefde kent geen verbod. Ook was 'er in den tuffchen muur een spleet, die men noit gezien had, door welke zy malkander dikwerf fpraken. Eindelyk beslooten ze des naghts, als hunne ouders flieden, uit het Huis te fluipen, en aen *Ninus graf*, onder eenen moerbefien boom, by eenen klaeren bron, te komen.

Thisbe geraekte eerft uit, en ging naer de bestemde plaets, daer zy *Pyramus* met ongedult verwaghte. Zy fcheen niets te vreesen; maer wie zou van geen Leeuwin fchrikken? deze zach ze na den springbron lopen, om haeren dorft te verflauwen. Zy dit beeft van verre, en in den maenfchyn, ziende komen, verborgh zich in 't dikfte van 't bosch en liet, van verbaeftheit haere hoofddoek vallen. De Leeuwin vond de doek, fleurde, reet ze, en liet ze vervolgens zeer bebloed leggen. In 't end komt *Pyramus* ook uit de stat, by den springbron, daer hy de stappen van dit beeft bemerkte, en de gefleurde hoofddoek vond. Hy nam ze op, kusten ze wel duizentmael, en natte ze met zyne tranen. Dit gedaen, trok hy zyn pook, ftak ze in zynen boefem, trokfe met een ftervende hand uit de verfche wonde, en viel ruggelings over, hy ftierf en befprengde, met zyn Bloed, den moerbefien boom. *Thisbe* quam uit de Haege, vond haeren lieven *Pyramus* dood ter aerde leggen, greep dezelve pook, en doorflak zich, ombefende dus ftervende haeren Minnaer, dien 't haer niet gebcuren mogt levende te genieten.

Satyri ex lapide marmoreo opus egregium in Aedibus d. d. de Valle.

STANTBEELDEN.

TWEE ZOONS VAN

NIOBE.

Deze Gebroeders, twee der zeven zoonen van de trotse en hovaerdige *Niobe*, gemalin van *Amfion* koning van *Thebe* (van welke wy, in de vrouwelyke stantbeelden, by het LVII. Tafereel breder spreken, en waer heën wy thans den lezer verzenden.) Zyn de voornaemste siraften in den *Hof der Mediceën*; want de kunst trekt yders oog na zich, terwyl den eersten al knielende, door die ootmoedigheid, de straf die hem *Apollo* en *Diana*, kinderen van *Latona*, die door zyne moeder zeer gehoont was, dreigen, zoekt te ontgaen. Sommige uitleggers zeggen: dat eenen zoon, en eene dochter, der trotse *Niobe*, in 't leven en behouden bleef, en mogelyk dat de kunstnaer hier op het oog gehad heeft, waer om hy dezen eersten aldus zal verbeeld hebben.

De tweede zoon, in het XXXIV. stantbeeld verbeeld, staet niet min deftig dan den eersten, hy vlucht voor *Apollo*, en ziet verbaest naden pyl om, die hem treffen zal. Ongemeen is zyne verbaestheit, die hier door, als was ze beschreven, voor elks oog klaer uitgedrukt werd.

Dus moeten de kinderen de trotsheit hunner ouders boeten, 't geen de heidendenen zelf uit het redenlicht geweeten hebben. De hovaerdye is by Goën en menschen verächt, elk zoeke zich voor de zelve te wachten, en trekke uit deze fabel een wezentlyk nut, 't geen wy hem van harte toewensche.

VYF-EN ZES-EN-DERTIGHSTE

STANTBEELD.

TWEE

WORSTELAERS.

De, zoo strakx genoemde, *Lusthof der Mediceën*, besluit in zich twee grootfche en ongemeen deftige werken, bekend onder den naem der *Worstelaers*, deze staen met zoo veel luister als men van eenige der stantbeelden zeggen kan. Zy worden by den kenders voor de deftigste onder allen gehouden.

Hoewel het worstelen al van de tyden van *Vitellius* bekend is, echter is 't niet zeer te pryfen; want wat nuttigheit baerden het, terwyl de menschen hun leven en gezondheid waegden, om anderen te vermaken? *Tacitus* veracht het zelf zeer, en hy kan niet begrypen (in het tweede Boek der Historiën) waerom de Romeinen zulk een behagen in dat onnatuurlyk spel vonden, dat zoo dikwerf veele moeielykheit aen de algemeene ruste des staets veroorfackt had. Dit bewys alleen, is krachtig genoeg om het worstelspel niet aentpryfen; maer veel eer het zelve geheel en al te verächt, gélukkig wy, die in eenen tydt leven, waer in men geene worstelperken, voor zulke gruwel speelen opgerecht ziet.

Moyſes cogitabundus. opus Miſhaelis Bonoroti uetustatis miraculis annumerandum.

KUNSTKABINET DER
ZEVEN-EN-DERTIGHSTE
S T A N T B E E L D.
E E N
K E R K B E L O F T E
A E N
B A C C H U S.

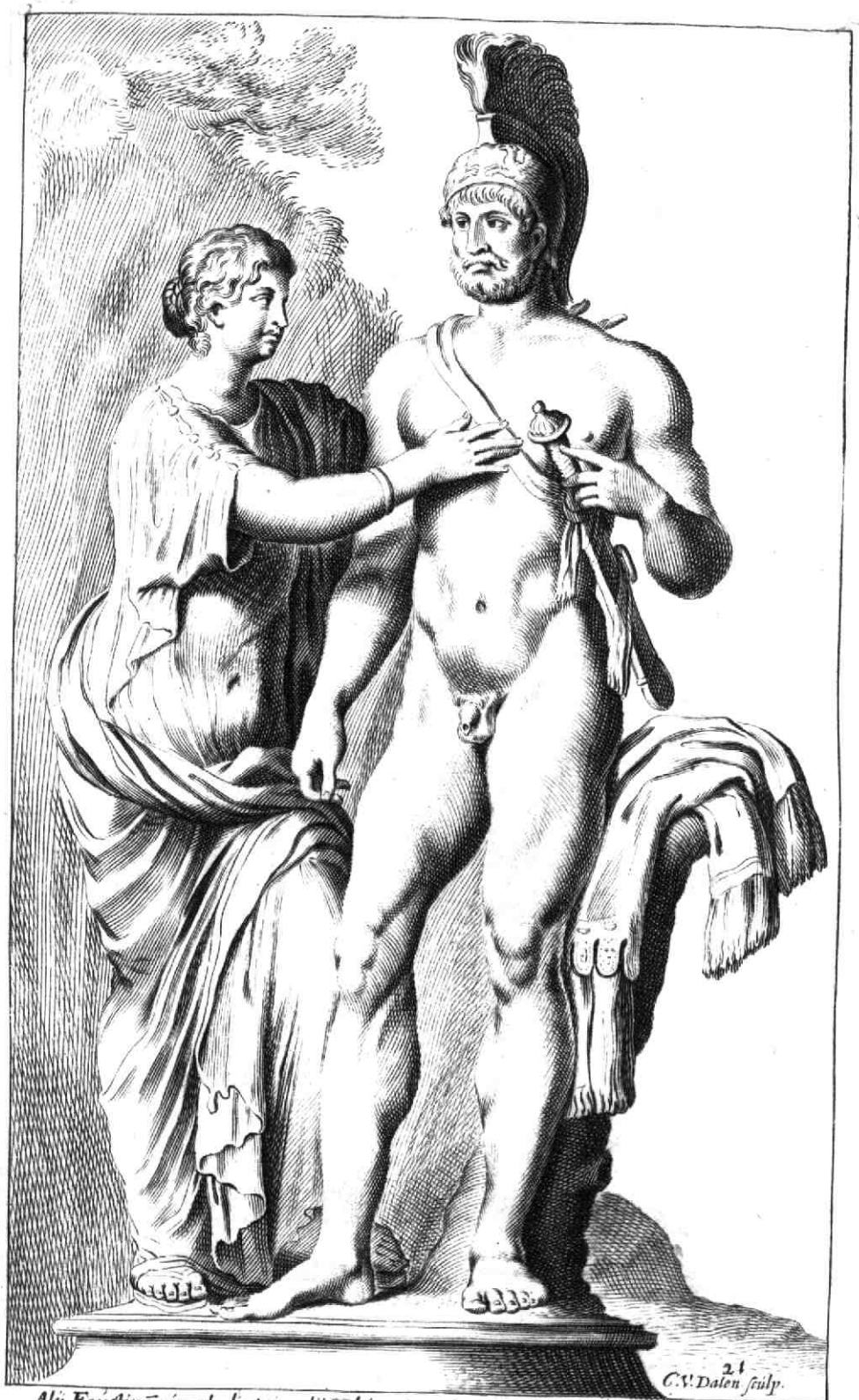
Hier vertoonen zich twee Beelden, in den *Hof der Ludovisien*, die, na het oordeel van sommige, zich voor het Vaderlandt verloven: Dan den meeraengehaelden *Dr. L. Smits*, wiens oordeel wy al weder volgen, wil liever dat hier *eene kerkbelofte aen Bacchus* word volvoerd, en geen wonder! want de Boxhoofden, en verdere bysrafien, toonen zulx klaer aen.

Bacchus Feestdagen waeren meenigvuldig. Zyne Priesters waeren de *Saters*, *Sileneen*, en *Najaden*, die hem verscheide offerëere beweezen. Hem werd ter eere een, Bok geslacht, een dier dat den wyngaerd hinderlyk is. Zyne feestdagen waren meenigvuldigh, waer onder, by den Romeinen, het Feest tot zyn eer ingestelt; eerst van vrouwen, daer na ook van mannen, maegden en jongelingen onder een, geviert wert; hebbende alle ontucht en dattelheit, daer in, haer volle beslagh. Zoo dat, onder dexel van dezen godtsdienst, Hoereryen, Overspel, Vergiftigingen, Vadermoorden, en alle Schelmstukken in zwang gingen, tot dat den Raed van Romen, op sterk aendringen van *Kato* daer in voorzach.

Men leeft by *Ovidius*, in het IV Boek zyner Herschepping, dat men op zynen heiligen- of Feest-dagh deze woorden hoorde uitgalmen.

*o Bacchus, Bromius, Iyeus, rechte spruit
Van 't vuur, herboren kint, en eenige gebooren,
Van een paer moedren, zoon van Nisa, noit geschooren,
En zekere afkomst van Tione, d'eer van 't lant,
Die Wyn in Kuipen perst, en blyden Wyngert plant,
Nachtlooper, Huilebalgh, Iachus, Evan, Storter
Van Kroezen, en wat naem, het zy dan lang, of korter
Uwe eer wort toegekeurt, waer 't volk, u onderdaen
Van verre toejuicht.*

Dit van de kerkbelofte, aen *Bacchus*, gezecht hebbende, haelen we, ten overvloede, deze regels van W. de Geest, aen. Het beeld, aen de slinke zyde, steunt met zynen rechter arm op de schouder van den anderen, tusschen beide is een' Altaer, 't welk van hem, die aen de rechter zy staet, ontstooken werd, met een brandende fakkel, die hem, en zyn geslacht, eenen eeuwigen roem nalaten zal. Dus verloven en geven zich deze voor hun vaderland over, waer door zy, als *Decii*, op yders tongen eeuwig leven zullen.

Alj Faustina cum gladiatore alj Volunniam uxorem Guco Martio Coriolano pro patria supplicante putant. opus egregiu in Hortis Burghesianis.

STANTBEELD.

EEN RUSTENDE

MARS,

VAN KUPIDO GELIEFKOOST.

Anneer men pas de twee voorgaende stantbeelden beschout heeft, vind men, in den zelve *Lusthof* een weinig voortgaende, den kryghsgod *Mars* ter neder zittende, en van zyne Oorloghs oeffeningen rustende, daer hy van *Kupido* geliefkoost werd, ziende buiten twyffel, op het welbekende geval, waer van wy in de verhandeling van *Venus* stantbeeld gewagh maekten, en 't geen wy thans met wat meer uitbrydings melden zullen.

Een werk zoo deftig, of schoon zyne makers onbekent zyn, dat het verscheidene kunstenaers, waer onder *Mytens*, te meermaelen, geheel afgeteekend, in hunne kunststukken gebruikt hebben.

Mars word geächt de zoon te zyn van *Jupiter* en *Juno*, schoon *Ovidius* wil, dat hy alleen uit *Juno* zou gebooren zyn. Want deze Godin geweldig hier over maelende, dat *Jupiter*, haer' gemael, *Minerva* had wecten ter wereld te brengen zonder hulpe van eenige vrou, spitste in 't ende alle haere gedachten, om hem hier in niet toe te geven. Zy begeeft zich hier op naer den *Oceaan* om raedt by desen God te halen, en te verfoeken of'er geen kans was om haere begeerte te voldoen; maer op de reize komt ze, by avontuur, by *Flora*, die de reden haerer reize verstaen hebbende, haer bevelt goedts moedts te zyn, als zullende by haer wel te regt raken. Want dat zy in haeren hof eene bloem had, die maer aengeraekt, met de tippen der vingeren, haer aenstonts zou bezwangeren.

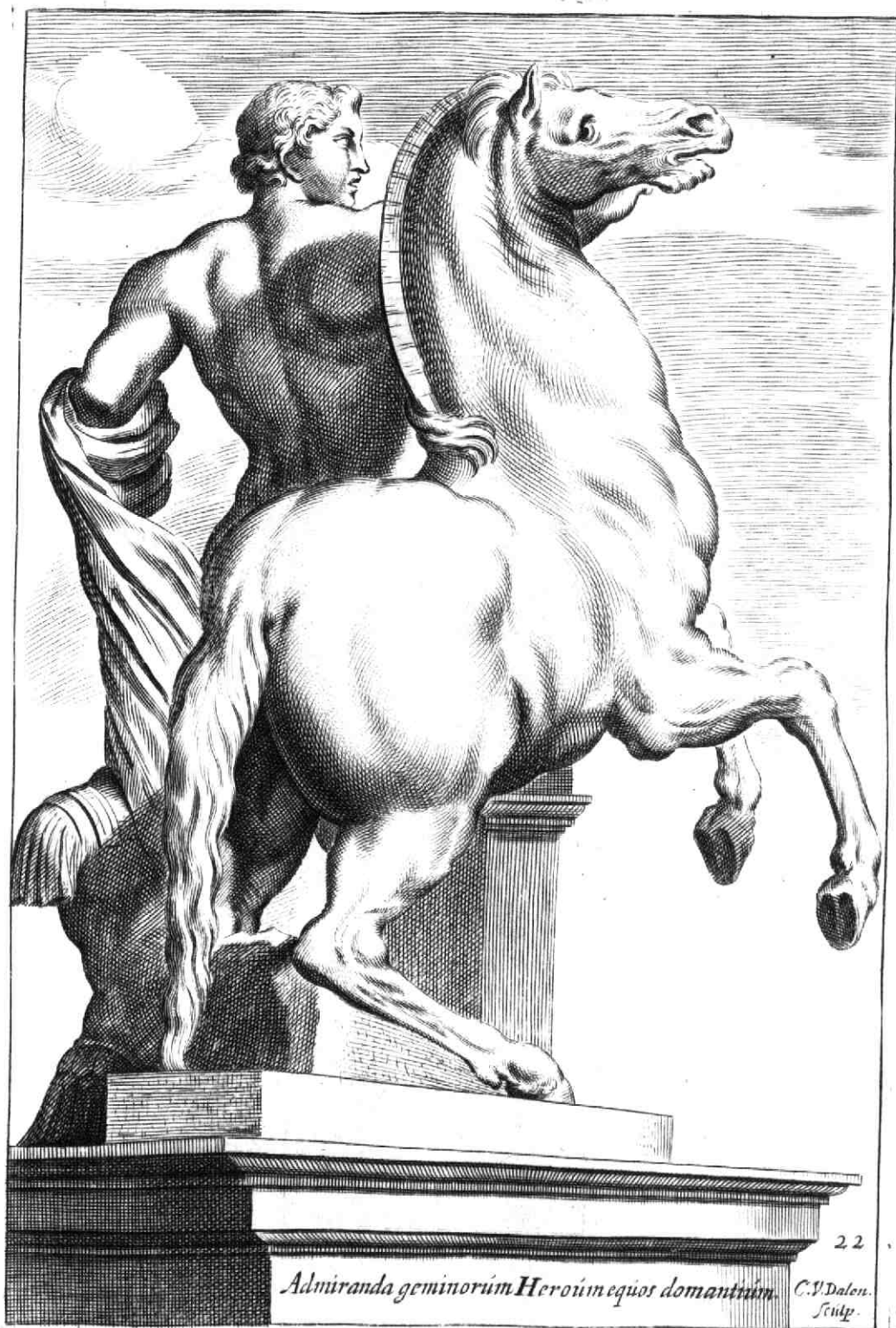
Zy treet den *Lusthof* in, raekt de aengewese bloem, wort zwanger, en brengt *Mars* daer na ter waereld, die, opgewassen, in Huwelyk tradt met *Neria*, of *Neriane*, waer uit men wil dat het Huis der *Neroos* zynen oirsprongk heeft.

De Poëten verëeren hem met veele namen, waer van de meeste bekende zyn *Mars*, *Mavors*, en *Gradivus*.

Men vind, buiten zyne woefte kryghsbedryven, niet gedenkwaardigs aengeteekend. Een bespottelyk voorval alleen heeft zynen naem overal doen klinken. Te weten zyn overspel met *Venus*, gemalinne van *Vulcanus*, wert gemerkt van *Sol*, waer door de Zon verstaen wort, en aen *Vulcanus* overgebracht. Die hier op zoo kunstig een net van onzichtbare yzerdraeden toestelde, en het zelve in het bedde van *Venus* vast hechte, dat hy daer in de gelieven, weder by een gekomen, verstrikte en ving. 't Geen de de zon der Nederduitsche Poëzy *H. K. Poot*, in zyn *Mars en Venus Beddepraet*, Eerste Deel der Poëzy, Pag. 137. ongemeen sierlyk en deftigh uitdrukt, waer heen wy onze lezers verzenden, alszynde overwaardigh van yder geleezen te worden.

Evenwel kunnen we hier niet voorby deze regels, die het vervolgh van dit bespottelyk geval melden, aen te haelen.

*Vulcanus sloot eer 't ymant wert getwaer,
d'Ivoren deuren op, liet al de Goon dit paer
Die schendig, borst aen borst, aen een gekoppelt lagen,
Hier binnen zien, ó schande! een onder al die 't zagen,
Wenschte ook om 't zoet genot te steeken in dees schand.
Toen loeg al 't Godendom om 't koelen van dien brant.
De Hemel wist nogh lang van deeze klucht te spreken.*

22
Admiranda geminorum Heroium equos domantium. C.V. Daleu. Sculp.

KUNSTKABINET DER
NEGEN-EN-DERTIGHSTE
STANTBEELD.
ALEXANDER DE GROOTE.

Hans moeten wy ons wederom in den *Borgeesen Lusthof* vervoegen, daer verтоond zich *De grooten Alexander*, dien onverwinnelyken en roemruchtigen kryghsheld. Een werk zoo vast in zyne planting en eel in muskulen, dat het van veele deftige meesters dikwerf nagevolgd, en waerd is der Teeken- en Schilder-jeugd, met allen ernst, aangeprefen te worden. De schilder *Nore*, en andere, hebben hier toe hunnen toevlucht genomen, en dit stantbeeld geheel in hunne kunststukken geplactst, hier uit zal men de waerdye ras kunnen afmeeten.

Alexander was de zoon van *Philippus* koning van Macedoniën, en *Olimphia*, zyne doorluchtige daden zyn zoo bekend, dat we nauwlyx iets van hem zeggen kunnen 't geen al de waereld niet weet, om dat het wel duizentmael gezecht, en in een onnoemelyk getal boeken te vinden is.

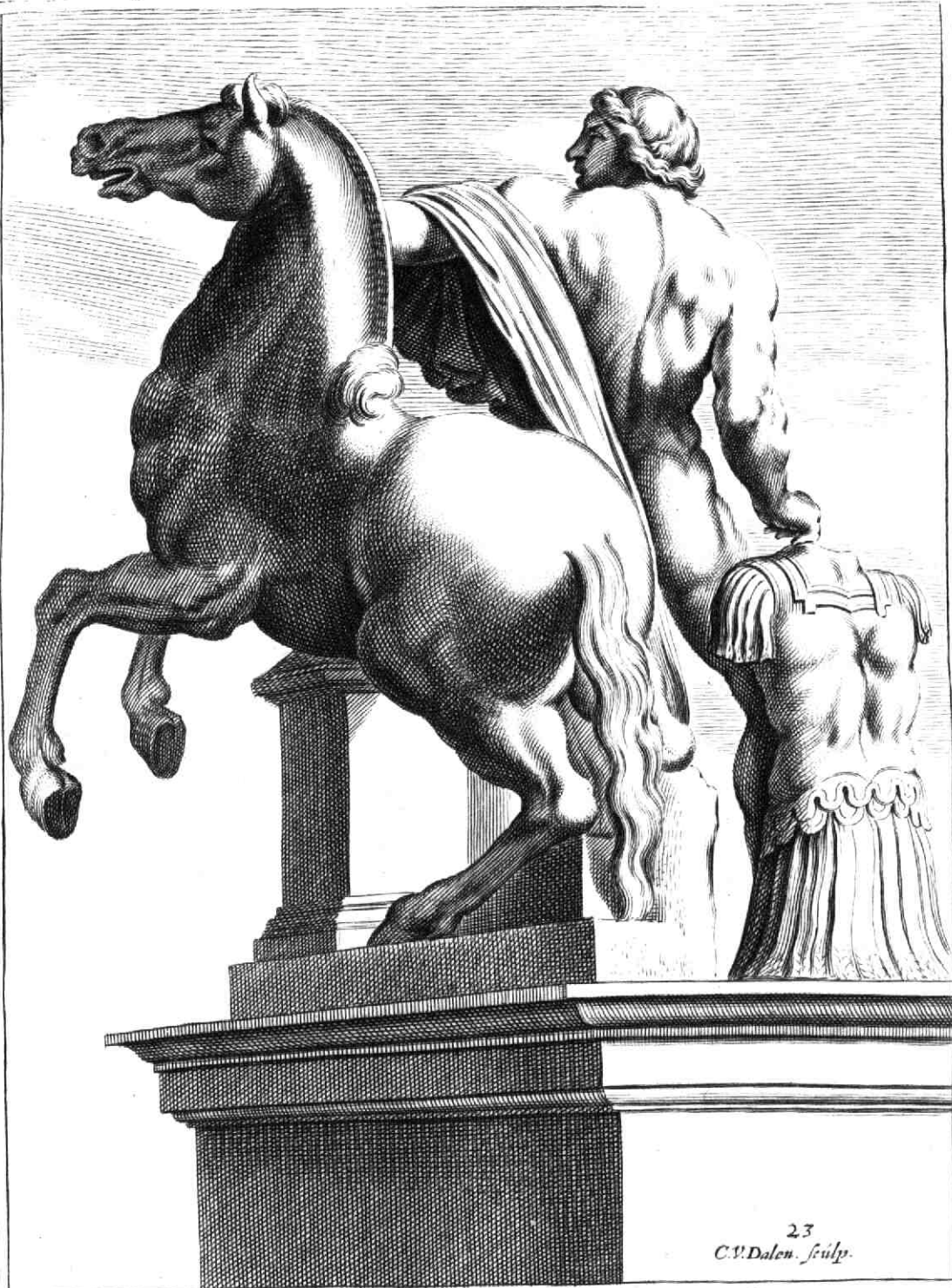
Wie weet niet, by exempel, dat hy de gantsche toen bekende waereld overwon? Dat hy *Porus*, dien grooten Held, te onder braght, en om het grootmoedigh antwoord dat hy hem gaf (toen hy vroeg *hoe wilt gy dat ik u bandelen zal?* waer op *Porus* antwoorde *als Koning.*) Hem in zynen staet herstelde?

Wie weet niet dat hy het voorbeeld van grootmoedige deugd was? Dat hy de groote *Darius* verwon, en duizend andere koningen, die, wanneer wy ze alle optelde, ons het gemaekte bestek zouden doen te buiten gaen, en een oneindig getal schrifs uitleveren.

V E E R T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
P A T R I C I U S.

Et zelve Hof verтоond ons de gedaente van den jongen *Patricius*, L. Smits, schreef: een gewaende *Patricius*, quanswys om de krop bloot, en in een staetrok. 'tZy dan dat het *Patricius* zelf, of den gewaenden zy. Hem wierd in zyne kintsheit een uitmuntent verstant toegeschreven, waer voor veele, al grys van dagen, verstomt moesten staen. Zulke buitengewoone Exempelen zyn waerlyk niet te versmaeden. Immers het is niet onmogelyk; want men heeft zelf, in onze dagen, dusdanige voorbeelden gezien, of schoon wy ze niet, als in *Patricius*, in detedere kindsheit gespeurt hebben. Hy is bekleed met een *Toga* of boven tabbaert, die alleen eenen Burgermeester, Raetsheer, Rechtgeleerden, of een die na een Eeramt stont, voegde. Zekerlyk word hy om zyne uitmuntende wysheit dus verbeeld, wy hebben van die boven tabbaert op het XV. stantbeeld, pag: X, hier vooren, breder gesproken, waer om we den weetgierigen, om niet tweewerf eene zaek te zeggen, daer heen zenden.

23
C.V. Dalen. sculp.

Signa sunt qui putent Alexandrum referre Bucephali domitorem. alij

STANTBEELD.

T W E E

GEBROEDERS.

O F

VRIENDEN.

DE Lusthof der *Ludovisien* besluit al meer dan al de voorgemelde stantbeelden. Wie zou denken hier deze Twee Gebroeders, of vrienden, te vinden? Sommige willen dat ze *Markus Aurelius* en *Lucius Verus* verbeelden; maer wy denken dat het twee vrienden zyn, die hier elkanderen omhelsen, van welke het best is weinig gezeght te worden. Zoo zeght den meeraengehaelden D^r. L. Smits: *dit is hier niet bel-der*. Waer door hy, voor den verstandigen, genoeg gezecht heeft.

Ondertusschen zullen we hier niets byvoegen, dan dat deze schandelyke zaek onder den Heidenen genoeg bekend was, hunne Goden zelf waeren'er mē besmet: Gelyk doorgaens aerdig van den heidenschen *Luciaen*, in zyne *zaemenspraek der Goden*, vertoond werd.

Herkules beminde *Hylas*, den zoon van *Theodamas*; Doch in *Misie* uitgezonden zynde, om water te haelen, verdronk hy, by ongeluk, in de rivier *Askanius*: waerom *Herkules*, uit onverdulde liefde, hem overal gezocht heeft: als *Apollonius*, de Rhodiër, in zyn I. B. der Argonaut. *J. Hyginus*, in zyn XIV. en *Ant. Liberalis*, in zyn XXVI. verdichtsel, zeggen. 't Geen gelegenheit gaf om voortegeven dat hy, om zyne uitmuntende schoonheit, van de *Stroomgodinnen* geschaekt was, waerom hy ook onder de Goden getelt word by Theokritus in zyn VIII. Herdersz:

zoo word

De schoone Hylas by de ontstierflyken gereekent.

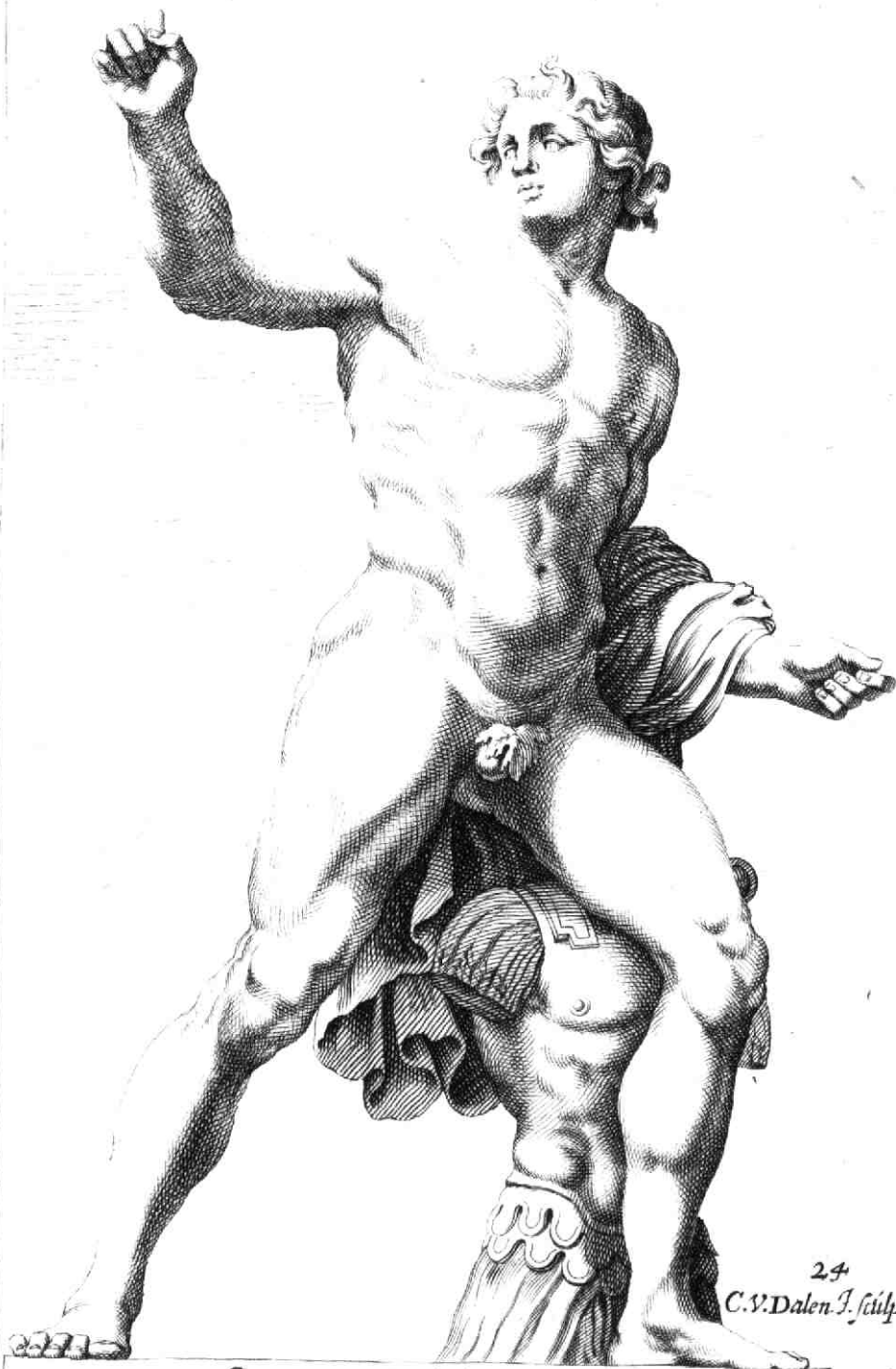
Dit verdichtsel wierd zoo vast geloofst, dat *Virgilius* in zyn VI. Herdersk. van hem spreekt, en ook in 't begin van 't IIIe. boek der Landtgedichten zeer wel zecht:

*Wie hoorde Hylas, knaep van Herkules, niet kermen,
En deerlyk kryten in der Stroomgodinnen armen?*

Apollo beminde alzo *Hyacinthus*, die in het speelen met de werpschyf, doodt bleef, en door hem in eene bloem, van dien naem, verandert wierd. *Ovid*: in 't X. B. der Herschepp.

Jupyn beminde *Ganymedes*, van welke wy nader op het L. stantbeeld spreken moeten.

Pelops beminde zyn' eigen zoon *Chrysis*, En wie van het mansgeslacht onder de Goden (zecht *Arnobius* in zyn IV. B.) bemind malkander niet. Gruwelyk is het hier aen te denken; maer nog gruwelyker dat deze stantbeelden, op dusdanigen wyse, ten toon gestaen hebben, 't geen den Romeinen zeeker niet onbekent kan geweest zyn.

24
C.V. Dalen. J. sculp.

Castora Pollucemq.

KUNSTKABINET DER
T W E E - E N - V E E R T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
D E T O O N P L U I S E R.

En uitsteekent beeld, vertoond zich in het *Kapitol*, dat alom onder den naem en gedaente van *het welbekende Toonpluisertje* bekend staet. Het is by veele beroemd, en word als een uitmuntent werk, zoo om des selfs trekkingen, buigingen, als anders ge-waerdeerd, waerom wy 'er weinig by te voegen hebben, en het alleenlyk den minnaeren als zodanig aenprysen.

D R I E - E N - V E E R T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
M E R C U U R.

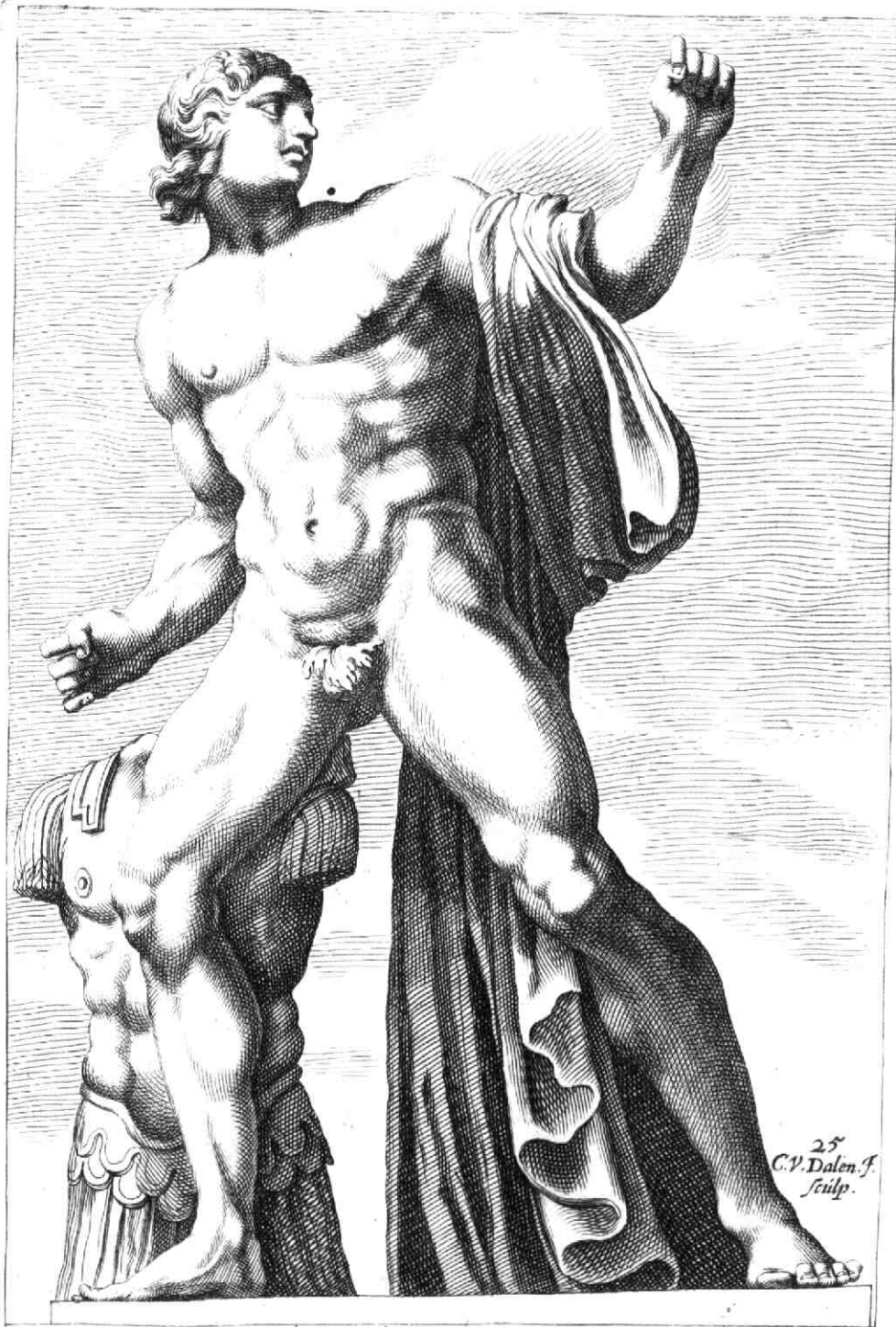
LEn gemantelde *Mercur*, houdende zyn slangenroeden of vrede-staf in de rechterhand, word ons in den *Hof der Ludovisien* ver-toond, in de gedaente van eenen schoonen jongeling, vrolyk van opzicht en schrande van wezen, gelyk hy ook alzoo by de Poëten voorkomt.

Hy wierd gebooren van *Jupiter* en *Maja*, de dochter van *Atlas*, om welke reden hem misschien in de *Mai Offerhanden* gedaen werden. Men vind 'er die verhaalen: dat *Juno*, hem, nogh een klein kind zynde, de borst gaf, en dat hem, te gretig zuigende, den mont overliep, zoo dat de melk over den Hemel heênstortte, waer uit zy willen dat de melkweg, hier naer genoemt, zou gesprooten zyn.

Zyn werk was *Jupiters* beveelen over te brengen, waer uit hy gemeenlyk *de Bode der Goden* genoemt werd, ook de *Eetzael der Goden* schoon te houden, en de *Tafelbedden* te vervaerdigen, waer uit hy ook *Dienaer der Goden* genoemt werd. Voorts stond hy die op sterven lagen by, ontsloeg hun zielen van den bant des lichaems, en voerdeze na de onderaerdsche strecken, En als ze in de *Eliseesche velden* haeren tyd hadden uitgedient, herriep hyze weder in 't leven, en bekleeddeze met nieuwe lichamen. Dat *Virgilius* meest al in deze Vaersen, door, het Orakel der Nederduitsche Poëzye, *Joost van den Vondel* vertaelt, dus uitdrukt, in het vierde Boek der *Enade*.

*Dus sprak Jupyn, de zoon bereit zich te vertrekken
Op 'sgrooten Vaders last, schiet gulde vleugels aen
Zyn bielen, die hem hoog door 's Hemels lucht baen,
En over zee en zant, gezwint en luchtigh woeren.
Hy neemt hier na de roé, die zielen kan beroeren,
De hêke Schimmen zelfs verdaegt uit Plutoos stoel,
En andere zielen naer den droeven jammerpoel
Door haere magt verzent. De slaep komt ingeslopen
En vlucht voor haer: zy luikt des dooden oogen open.*

Hem gaet tot eere na, dat hy de *uitvinder* is der letteren: dat hy uitstak in de *kunst van wel zeggen*: Dat hy den *vinder der worstelkunst* is; voorts van *verbonden, maten, en gewichten*, en den *eersten aenleider* tot *koopen en verkoopen*, waer uit hem met 't bewind der koopwaeren, in 't latyn *Merces*, de naem van *Mercurius* eigen geworden is. Voorts droeg hy den Tytel van *God der Dieven*, *Mercurius de Vredemaker* en wat des meer zy. Dan wy achten, den weetgierigen, genoeg tot verstant van dit beeld gezecht te hebben.

Opera Praxitelis et Phidiae. in Area Quirinali.

Ogh befluit het zoo pas genoemde Hof, een voortreffelyk en ongemeen kunststuk, verbeeldende *de Boschgod Pan*, (die eenen schoonen jongen op de fluit leerd speelen.) In het welk al de kunst als opgeslooten leght; maer wien zyn maker geweest zy, is ons noit, nogh ymant, onzes weetens, voorgekomen. Zyne Histori die we, om dat ze zommige onbekent is, hier byvoegen, is zoo:

Pan is gebooren uit *Penelope*, de vrou van *Ulyffes* koning van *Ithaca*; die, na dat ze van allen haeren minnaeren beslapen was, hem ter wereld braght. Zy teelde hem by *Mercurius*. Want deeze jeugdige God, zyne zinnen op deeze schoonheit gezet hebbende, zonder iets by haer te kunnen verwerven; veranderde zich in eenen sneeuwitten Bok, en bekoorde, in deze gedaente, zulx het hart der weigerende vrouwe, dat hy haer (hoedende het vee haeres vaeders *Icarius*, op den Bergh *Taygetus*) bezwangerde. Uit deze vermeniging quam *Pan* voort, die, van zyn vader, in een hasevel gewonden, ter Hemel opgevoert wierd.

Misselyk was hy van gedaente, half mensch, half Bok, dragende horens op 't hoofd; dat met pynbladen bekrant was, hy was rood en lachende van wesen, had Boxvoeten en een Bokkestaert, zynde zyn huid bespikkelt met vlekken. Hy voert in de eene hant een kromme stok, in de andere een fluit van ongelyke rieten aen een gevoegt. Zoo afzichtig een troni was bequaem om schrik te veroorzaeken waer van hy zich ook, op de *Gallen*, die onder huunen oversten *Brennus* in Griekenland vielen, wist te bedienen.

Hy was ook Bevelhebber onder *Bacchus*, toen die optrok om volkeren r' onder te brengen. Verstont zich op den kryghshandel. Was uitvinder van de Falank, en stelde de regte en slinke vleugel des Heirlegers in. Eindelyk hy was de vinder van het fluitspel; want zoo word van hem getuigd.

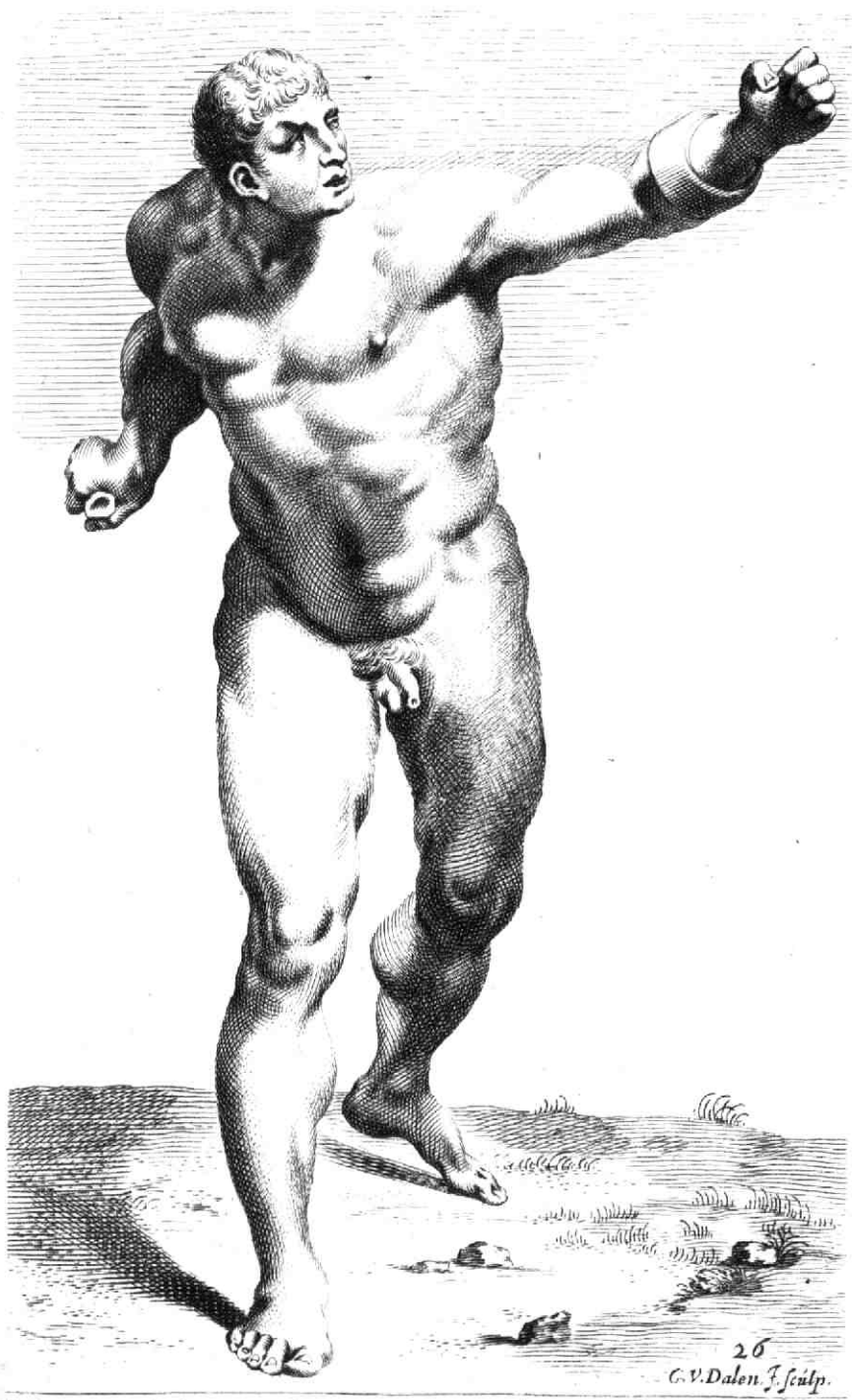
*'t Was Pan die d'eerste riet aan riet met wasch kon dwingen,
En kleven becht aan een.*

* * * * *

*'t Was Pan, zoo elk gewaegt,
Die voor Schaepherderen en Schapen zorge draegt.*

Hoe mismaekt hy was kon de liefde hem nogh behaegen; want hy bekoorde *de Maen*, en de Nimf *Echo*, by wie hy eene Dochter, *Irinx* genoemd, teelde. Hy behaegde ook aen *Dryope*, om wier liefde hy zyn godheit ten deele afstond, en onder de Herders verkeerde. Evenwel kon hy met al zyne vriendelykheit de Nimf *Syrinx* tot zyn min niet bewegen; want zy, schuw voor hem heenvluchtende, vond een stroom voor zich, die haer stutten, en niet verder kunnende voortloopen, bad zy de stroomgodinnen, dat ze haere gedaente wilde veranderen, die haer in riet verkeerde, 't geen men by Ovid: lib: I. Fab. II. vind, en 't welke wy in onze Herderskout, ter Bruilofte van den Heere F. G., dus uitdrukken:

*Het zevenmondigh riet
Dat vader Pan eerst vond, by de overoude Vliet;
Toen by een slugge Maegd door zyne min verëerde,
Die, om die min t'ontgaen, in piepent riet verkeerde
Dat nogh heur staem behoud,*

Gladiator ictum intentās simul et repellens.

KUNSTKABINET DER
 VYF - EN - VEERTIGHSTE
 S T A N T B E E L D.
 E E N P E I S E N D E
 F A U N U S.

Aumus, die hier, in het Paleis der *Justinaenen*, verbeeld word, staet met zynen arm op een' gebrooken boom leunende, zyne aendacht kan men uit het wesen zien, dat ongemeen leerzaam, voor de schilderjeugd, is. Waer by komt de ongemeene gestalte, de kunstigheid des werkstuks, en wat des meer is. Onnodig is 't hier van veel te zeggen, naerdien de kunstrykheit zich zelf genoeg aenpryft, en wy'er niets toe te doen hebben.

De Histori van *Faunus*, die *koning der Latynen* was, hebben wy reets by de uitlegging op het VI. stantbeeld pag: IV. aengehaeld, waer heen wy den Lezer te rug zenden.

ZES - EN ZEVEN - EN - VEERTIGHSTE
 S T A N T B E E L D E N.
 D E W Y N G O D
 B A C C H U S.

Hans moeten we wederom in *het Paleis der Borgeesen*, twee stantbeelden van den Wyngod *Bacchus*, die yder afzonderlyk verbeeld staen, beschouwen. Beide worden ze voor even kunstigh gehouden, en zeker ze zyn beide even fraci, hier was niet minder dan een *Paris* nodig om te oordeelen, en nogh zou hy'er zich beswaerlyk uitredde, dewyl ze beide even volmaekt, en tot lof en gedachtenis van *Bacchus* oppgericht zyn.

Bacchus de zoon van *Jupiter*, en *Semele*, dochter van *Kadmus*, op een wonder wys, in 's vaders dy, voldragen zynde, wierd, met groote zorg van *Silenus* en de *Nimfen* opgevoet, voor welken dienst de *Nimfen* door *Jupiter* ten Hemel ingevoerd, en in starren veranderd wierden.

Hy word naekt verbeeld, en komt ons ook, in de nevenstaende stantbeelden, zoo voor, rood is hy van wangen, loddrig van oogen, dartel van opzicht, en verheugd van den drank, hy draegt een kroon van wyngaerd loof en veil, houdende een wyngaerdspiets, in plaets van eenen scepter in de hand, en is met een pantervel bekleed. Tot zyn gevolg heeft hy de *Saters*, *Nimfen*, *Najaden*, en zyn schiltknaep *Sileén*, rydende op een' ezel. Men beeld hem gemeenlyk als eenen ongebaerden jongeling, met hoorens aen 't hoofd, waerom *Ovidius*, na de vertaling des grooten *Agrippyners* van hem zingt:

*Gy blyft al even Jong, onsterfelyk, schoon van wezen.
 O Jongste, gy zult eens ten Hemel hooggepreesen
 Opvaren. Telkens gy uw borens nederlegt,
 Gelykt ge een jonge Maegd.*

En hier mede stemmen alle de gedenktekens der outheit overeen; waerom wy menigwerf den mislagh der schilders, die hem dik en van vetheit waggelende, verbeelden, gezien hebbende, ons, om hunne uitmuntende Fabel kennis, noit van lacchen konde onthouden.

Een god was hy, 't geen we niet behoeven aen te haelen, zyn Feest wierd met dat van *Proserpina* teffens op den XVII February, geviert, en by de Romeinen *Liberalia* genaemt. Zie de beschryving daer van in *Ovid: Almanak* III. Boek waer van de Hr. *A. Hoogvliet* overdeftigh zingt.

quaterno conspiciendus aspectu

ACHT-EN-VEERTIGHSTE
STANTBEELD.

EEN FLUITENDE
FAUNUS

Op eenen verhevenen pylaer rust deze jonge en schoone *Faunus*, terwyl hy onledig op eene fluit blaest. We spraeken zoo strax riogh van hem op pag. XXVI. daer men het aengewesene kan naflaen. Enkel hebben we hier by te voegen, dat dit stantbeeld in den *Borgeesen Lusthof* staet, en by alle kunstenaers vermaerd is; zynde schoon van stelling en eel van muskelen, waerom het zeker voor een proefftuk der kunst magh aengemerkt werden.

NEGEN-EN-VEERTIGHSTE
STANTBEELD.
BACCCHUS.

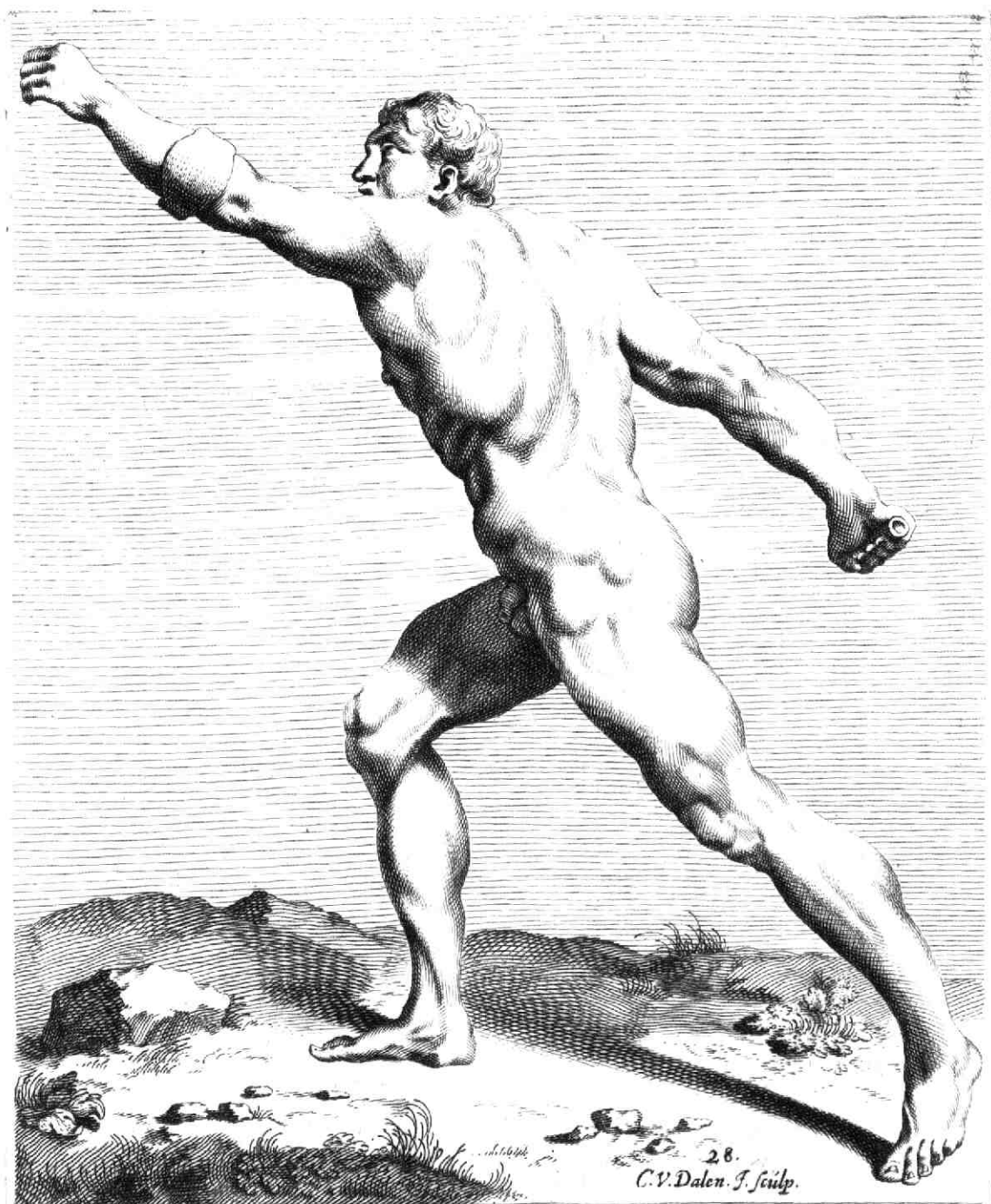

Erwyl we ons vast ten einde der mannelijke stantbeelden spoeden, ontmoet ons *De Wyngod Bacchus*, wederom, in den zoo pas gemelden *Lusthof*, daer hy op een' knotsdragenden *Faunus* rust, terwyl een Tyger zyne schenkkkan met de slinke poot vast houdt. Niet min uitmuntend is hy dan de twee eerste, waerom hem ook noit zyn waere lof ontbrooken heeft. Onze lezers kunnen op de voorgaende pag: zyne Histori breetvoerig vinden, indien ze hun in het doorlezen, zoo ras vergeeten is. 't Geen waerlyk, naer het oude Hollandts spreekwoord; een teken van groot verstand zyn zou.

VYFTIGHSTE
STANTBEELD.
GANYMEDES.

Anymedes; de Zoon van *Tros*, koning van *Ilium*, verdoond zich in den *Mediceen Lusthof*; dezen wierd van *Jupiter*, in schyn van eenen *Avendt*, van den bergh *Ida in Frygie* opgenomen, en tot zynen schenker gemaakt: gelyk aerdigh by *Luciaen* in zyn zamenpraek tusschen *Jupiter* en *Ganymedes*, als ook by *Ovidius* in 't X. B. der Herschepp. verdoont word. Hy was een schantjongen van *Jupiter*, hoe zeer *Homerus*, in het XX Boek der *Iliade* dit tracht te verschoonen, daer hy zecht: *Dat Ganymedes niet zoo zeer van Jupiter gerooft is tot een byzit, voor Juno; maer dat hy van de Goden tot hun schenker in den Hemel opgenomen is.* Echter spreken *Virgilius*, in zyn I. B. der *Enade*, en *Luciaen*, en *Augustinus* in het XXV. H. van het IV. B. der stat godts, heel anders, want *wat zal ik zeggen (zecht hy) van Ganymedes, die, als Jupiters schantjongen den Hemel verdiend heeft?* gelyk ook *Justyn*, de martelaer, met *Theodoretus* en andere spreken. Zie voorts, behalven de opgenoemde, *Natal. Comes IX. B. XIII. H.* en anderen.

mirum opus Agasiae Dosithei Ephesy.

KUNSTKABINET DER
EEN-EN TWEE-EN-VYFTIGHSTE
STANTBEELD.
MELEAGER.

DE zoon van *Eneus* en *Althea*, de Doghter van *Thestius* koninginne van *Kalidonie*, staet in het Palys der *Picinin*, hy is gemanteld en heeft aen d'eene zyde eenen jagthont en aen d'andere den verschrikkelyken wilde zwynskop, die op eenen boomtrunk ter neêr leght. Sierlyk is hy van gedaente, stant, en kunst, dat van elk ras bemerkt word. Zyne Historie is zoo bekend dat men die, behalven by *Ovidius* in het VIII. B. der *Herfchepp.*, ook nogh in de Fransche opera *Meleager*, door *Boursault* uitgegeven, in het Treurspel van den Franschen Dichter *La Grange*, en in dat van den Hr. *K. Dorste*, 't geen de naem van *Althea* voerd, vinden kan. Daer leest men hoe hy het zwyn in het Bosch, boven veele Helden die hunnen moet en arbeid te vergeefs besteeden, te onderbracht; en die eer aen zyne minnareffe *Atalante* opdroeg, 't geen hem ongelukkigh zyne dood veroorzackte.

DRIE-EN-VYFTIGHSTE
STANTBEELD.
ANTINOUS.

Andelyk komen wy tot het laetste der mannelyke stantbeelden, dat, naer het gemeen gevoelen, *Antinorus*, die lieven jonge van *kaizer Hadriaen*, verbeeld, staende in den *Vatikaenschen Lusthof*. Dit beeld is wonderlyk in alle des zelfs trekken en eliamenten, allen kenners hebben dit, benevens den grooten *Perrier*, getuigd, schoon de tydt zyne tanden als in het zelve gezet, en het, ten deele, geschonden heeft, nochtans kan men uit het overblyffel van het kunststuk zulx genoeg oordeelen. *Antinorus* was de schandtjongen van *kaizer Hadrianus*, hier boven reets aengehaeld, Hy verdronk in den Nyl, toen den kaizer, om zyne weetlust in het beschouwen der Landen te voldoen, dien wilde oversteeken: Waer van men, in *Joachim Oudaens Roomsche Mogentheit*, pag. CXIII. Tab: XXVIII. Penn. VIII. breder bericht bekomen kan. Hem wierd na zyn' dood godlyke eere aengedaen, zulx men die schendaet door de vingeren zagh, en daer weinig acht op nam. Het verheugd ons dat we van die daeden verder zwygen mogen, en reets het XLI. en L. stantbeeld afgehandelt hebben: Terwyl we ons in de, geoorloofde, lieve voorwerpen, der Vrouwelyke stantbeelden, verlustigen zullen, waer toe wy de weetgierige Lezers nodigen, om zich in dat harffen banket, zoo lekker voor oog' en ooren, met ons te verzaedigen.

EINDE DER EERSTE AFDEELINGH.

TWEDE

in Aedibus Burghesianis

T W E E D E

A F D E E L I N G H.

V A N D E

V R O U W E L Y K E S T A N T B E E L D E N .

V I E R - E N V Y F T I G H S T E
S T A N T B E E L D .
M I N E R V A ,
O F
P A L L A S .

Om weetgierige Leezers, kom, treëd met ons in *het Paleis der Justitiaenen*, en beschout het schoon en deftigh werk, dat van de wysheit zelf schynt gevormt te zyn: het vertoond *Minerva of Pallas*, hebbende een ægis op haer borst, en slangen aen de voeten. De groote *Testa* zelf, dien vermaerden man! heeft het der moeite waerd geächt om na te volgen, gelyk byna elkeen bekend zy, om dat de prent, die van het zelve uitgaet, in veeler handen is.

Minerva, die ook *Pallas*, *Tritonia*, de *Godin des kryghs*, en der *wysheit* genaemt werd, is gebooren uit *Jupiter* alleen; want hy t' onvrede zynde over de onvruchtbaerheit zyner Gemalinne *Juno*, van wie wy al meer vermaent hebben, sloeg zich zelve tegen 't voorhoofd, waer op hy *Minerva*, niet terstont, maer drie maenden daer na, voortbraght, waer van eenige willen dat zy den naem van *Tritonia* gekregen heeft. In barensnood zynde, bediende hy zich van geen vroedvrou, maer van *Vulkaen*, die hem, met een byl, het hoofd kliefde, andere zeggen met een diamant, en wel verbaest stondt en keek, toen uit de klove eene maegd, van het hoofd tot de voeten gewapent, voortquam. Andere (om het wonder te vergrooten) willen, dat ze aenstonts eenen kryghsdans danste.

Zy is geëerd als de *Godinne des kryghs* en der *wysheit*; want door haer toedoen zyn 'er veele kunsten in de waereld gekoomen, voor al de kunst van borduuren. Men zecht dat zy by zeckeren poel de fluit vond; maer ziende in het water, dat ze, daer op beginnende te blasen, mismaeckt van tronie wierd, die weder wechworp. *Marfyas* nam ze op; en gebruikte ze daer na, tot zyn straf, gelyk wy op het XVIII stantbeeld verhaeld hebben.

Het hoofd of ægis, dat men op haer borstharnas, en zomtyts op haer schild, ziet, is dat van *Medusa*, die in haeren Tempel van *Neptuin* onteert, van haer wredelyk gestraft wierd.

De Haen en Uil zyn haer toegewyt, en *Plutarch*: zecht, in zyn Boek van *Isis*, dat de draek of slang, onder haere bescherming was, die van *Fidias* daerom by haer beeltenis geplaeft werd. Men vond zelf in Rome een schild van *Pallas* met een schobbigh slangevel overtrokken en met kleene slangen, bezoomt. Hierom zecht *Virgilius* dat de slangen, die *Laikeon* en zyne kinders hadden aengegrepen, zich onder de voeten en het schild dezer *Godinne* geborgen hebben.

Apollo Pythonem iaculans in Hortis Vaticanis.

30
C.V. Dalen. J. scul.

KUNSTKABINET DER
VYF - EN - VYFTIGHSTE
S T A N T B E E L D.
T V E R W I N N E N D
R O M E.

DE vorstinne der waereld, het *zegepralend Rome*, zit op het *kapitaal*, vertoonende eene jonge schoonheit, naer de wyse der Romeinen, luchtigh en geestigh gefiert: op het hoofd heeft ze een kasket, een soort van helm by de Romeinen gebruikt, ze zit op allerehande kryghstuigen die de zelve volkeren in het Oorlogh benodicht waeren. Dus deftig vertoond ze zich, terwyl ze haere armen uitspreit, waer mē betekend word, dat ze geene Vorsten boven haer, dan alleen den Goden, erkent, terwyl ze haere Helden gestadig met lauren uit den stryd ziet te rugh keeren, en met veel lofs verheerlykt, daer ze haer de goude kroon en goude schoffel, elpenbeenen wagenzetel en elpenbeenen staf, de geschilderde tabbaert, of het palmkleed, en wat van zulke zegetekens, na het getuigenis van *Titus Livius*, in zyne Rom: Hist:, meer zyn, ziet uitryken, en als Overwinnaers op het kapitaal treden. Maer genoeg hier van, terwyl dit uit het onēindig getal der Historiën t'over kennelyk is. Evenwel kunnen we hier niet voorby zeker vers aen ons, door den vernuftigen jongeling *Albertus Fresē*, onzen byzonderen vriend, opgedragen, hier ten deele, uitteschryven. Dus zinght hy:

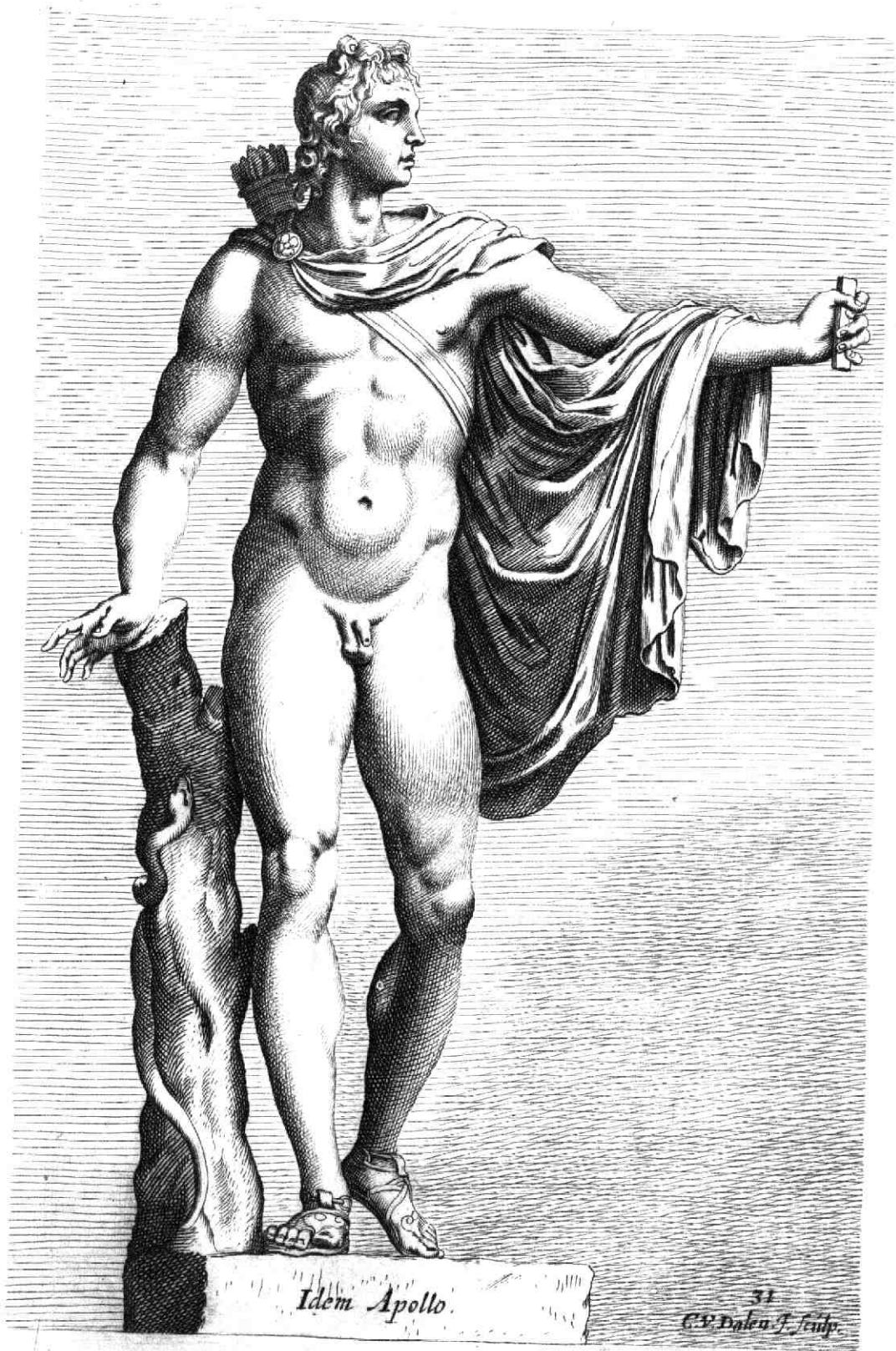
De vreemdeling beschoud
Die groote waereldstat, door Romulus geboud,
Hy hoord haere outheit, staet verbaest en opgetoogen
Door 't wonder voorwerp, dat hem heerlyk blinkt in d'oogen.
Hier pronkt een kerkgevaertte, een achtste wonder! daer
Een trotse marmre zuil, en gints word hy gewaer
Een Schouplaets, Renperk, of een Springbron, die, verwallen,
In d'overblyffels kan op trotse aeloudheit brallen;
Maer geenen Praelboog kan door 't kunstig beeld-sieraed
Zyn oog verlokken, dat hy greetig derwaerts slaet,
Om dat hy Rome ziet op zeven bergen pryken,
En d'overwinning die ze op duizend koningkryken
Behaelde . . . . .

En wat verder.

En als hy ziet het wytberughte
En prachtig Eerbeeld, op een stapel krygstrofēen
Als een Minerva die op 't kapitaal, voorbeēn
Aen allen Vorsten, dezer waereld, haere wille
En wetten voorschreef, staet hy van verwondring stille
En zecht, Vorstin der Aerd, die 't hoest ten Hemel best,
Waer is een Stat die u in glory overtrest?

Deze regels hebben wy tot hier wel willen uitschryven, op dat den kennet daer door van des jongelings vernuft zoude oordeele, en wy het genoeghe hebben om hem zyne verdiende lauren te zien uitryken.

Nu stont ons nog van de kunstigheid dezēs stantbeeldts, en wie des zelfs maker is, te melden; maer wy moeten het een en het ander stilzwygent voorbygaen, om dat yder de waerdye ras ziet, en wy den maker, tot nogh toe, niet hebben kunnen ontdekken hoe zeer we ook na den zelve gezocht en vernomen hebben. Vergun ons, hierom, dat we ons haesten mogen om overtegaen tot het volgende.

Idem Apollo.

31
C. V. Daley J. sculp.

STANTBEELD.

DE KONINGINNE

JUNO.

DE zuster en Gemalinne van den grooter *Jupiter*, kan men in den *Hof der Borgesen* zien, gelyk wy daer van het kunstige stantbeeld hier beschouwen. Wenschelyk waere het, zoo wy den maker, met al ons zoeken, hadden kunnen ontdekken; dan alles is te vergeefs. Echter is het werkstuk deftig en behoefd niet gepresen, nadien het zich zelf genoeg aenpryft. De groote *Polyd. de Caravagio*, plaectste deze *Juno* als een Marie Beeld onder het kruis, en de befaemde *Quellius* tekende het na; uit 't welke wel ras de overdeftige kunst kan gezien worden.

Juno was een dogter van *Saturnus* en *Ops*, die haer baerde op het eiland *Samos*, daer ze zich bleef onthouden, tot den uitgang van haere kinderlyke jaeren; toen huwde ze zich aen *Jupiter*, by den welken zy *Vulcanus* en *Hebe* won. Hoewel andere willen dat *Hebe*, door toedoen van *Juno* alleen gebooren werd; namentlyk: Zy wierd zwanger, zegt men, door het enkel eeten van wilde latuw, die ze op zeker gastmael, dat *Apollo* gaf, al ruimtjes te lyf sloeg. Hoe gelukkig waeren onze tegenwoordige juffertjes konden ze allen man nu nogh wys maken, dat ze als *Juno* door het ruiken van een bloem, of eeten van latuw, bezwangerd wierden. Maer wy moeten weder tot *Juno* keeren, die zeer nayverig was, waer van ontelbaere voorbeelden zyn, en die wy, de kortheit willende betrachten, willens overslaen: Zy gaf hier byzonder blyk van aen *Io*, dogter van *Inachus* op wie *Jupiter* geweldig verslingert was, en dat men breetvoerig by *Ovid.* in zyne *Herschepp.* lezen kan.

Men hield haer voor de Godinne der koningkryken en der rykdommen, en geloofde dat zy het bewind had over de Huwelyken en het verlossen der zwangere vrouwen, uit welken hoofde haere Tempels en Altaeren gesticht werden, op den naem van JUNO LUCINA, naer het LICHT dat de kinders genieten zoo dra zy gebooren zyn.

Sextus Pompejus, draegd haer de bescherming der winkbrauwen op, omdat de oogen, waer door wy het licht genieten, daer door beschermt worden. Voorts wierden haere Feeften den 1^{en}. February 1^{en} Maert en 1^{en} Juny gevierd. 't Geen men alles, zeer omstandigh, en te lang om hier aen te haelen, in *Ovidius* meer aenghaelden Almanak 2^e. 3^e. en 6^e. Boek kan naslaen.

Vulgo Pyramus et Thisbe, in Hortis Ludouisianis.

KUNSTKABINET DER
ZEVEN-EN-VYFTIGHSTE
STANTBEELD.
NIOBE.

N *Iobe*, die haere kleinste dochter beschermd, staet ons hier, zoo als ze in den *Hof der Mediceën* uitgehouden is, verbeeld. Ongemeen is ze in kunst, elk kent haere waerdye, zulx wy geene blaen bloemetjes verkopen, wen we zeggen dat ze deftig is.

By de uitlegging der voorgaende Drie- en Vier- en Dertighste stantbeelden, verzonden we onzen Lezer na dit Tafereel, dien we nu, om ons van die beloften te quytten, *Niobes Histori* op deeze wyze verhaelen.

Zy was de Dochter van *Tantalus* (andere zeggen van *Pelops*) en gemalin van *Amfion*, koning van Thebe, wel gezegent met goederen, en van de Natuur, en van de Fortuin, zy wist zich niet te matigen, nogh haer geluk te dragen: gaende haeren hoogmoet zoo verre, dat ze *Latona*, de moeder van *Apollo* en *Diana*, begon te verächtten en beneden zich te stellen, zulx dat zy de Thebaensche Vrouwen in den offerdienst, aen die goede Godinne en haere kinderen, stoorde, en uit enkelen hoogmoet het wierook zich toegezwacit wilde hebben, om dat ze quanswys koninginne en met veertien kinderen, een gelyk getal, van Zoons en Dochteren, begunstigt was.

Qualyk bequam haer dit verheffen van zich zelve. Want *Latona* ziende zich niet alleen verächt en ongeëerd; maer ook den dienst, en goddelyke cere, die de Thebaensche vrouwen haer wilde bewyzen, door *Niobe* verboden, belaste *Apollo* en *Diana*, den hoon, hun moeder aengedaen, te wreken. Zy gehoorzamen, en gewapent met boog en pylon, begeven zich naer het Hof van *Niobe* en doorschieten, in der yl, eerst de zoonen, en toen de dogters, en haeren vader, in 't gezicht van *Niobe*. Zy door zoo onverwagten slagh getroffen, werd overstelpt van droefheit, en verkeerde ten lesten in een marmer beeld, waer uit nochtans een vloed van tranen bleef storten. Men vint'er, die willen dat dit maer eene Fabel zy, en dat ze haer beeld van steen, op het graf haerer kinderen deed oprichten. Het welk den wakkeren *Johannes Vollenhove*, in zyn' tyd, Predikant in 's Gravenhage, dus deftig uit *Sabæus* vertaald:

*Een' rou was voor myn' ramp en eene dood alleen
Gering: des heeft de kunst my lewendigh geklonken
Uit steen, en aen de wraek der Goden dus geschonken;
Op dat ik eeuwig sterf, op dat ik eeuwig weén.*

ACHT-NEGEN-EN-VYFTIGHSTE, EN ZESTIGHSTE
STANTBEELDEN.
NIOBE'S
DOCHTEREN.

T Erwyl we *Niobe*, zoo even, breetvoerig in het voorgaende Tafereel, beschout hebben, zou het maer tot vermoejing des geests dienen, indien we haere Dochteren, die, om de toen aenghaelde reden, voor *Apolla* en *Diana* vluchten, hier breetvoerig beschryven wilde. 't Zal derhalven best zyn dat we, alleenig, en als in het voorbygaen, zeggen, dat ze insgelyx in den *Hof der Mediceërs* gevonden worden: dat ze by haere moeder staen, en haer in kunst gelyk zyn, waer van de kenners wel ras het oordeel vellen kunnen.

EEN-

Vnus ex filijs Niobes. in Hortis Mediceis.

STANTBEELD.

MELPOMENÉ.

En volmaekt kunststuk word ons hier verтоond, zoo als het in *den Hof der Ludovisen staet*. Veele willen dat het de zanggodin *Polyhymnia*, of *Polymnia* is, om dat ze met den vinger wyft, en de reden daer van zou deze zyn: om dat zy het bewint over het schryven van Historiën heeft, (daer veel groote voorraet van geheugenis toe verëischt word.) En ook om dat ze de kunst der uitterlyke welsprekentheit, bestaende in gevoegelyke gebaerden, en betamelyke bewegingen des lichaems, bysonder die der hand' en vingeren, bezit; maer wy kunnen dit aen het stantbeeld niet ontdekken; te meer om dat we haer in de rechte hand met een zwaerd of dolk gewaepent zien, waerom wy oordeelen, dat het wel een zanggodin, dogh geensints *Polyhymnia*; maer de deftigste onder alle, namentlyk: *Melpomené* verbeeld.

Zy is de begunstigster der zangkunstenaren, of Poëten, meestresse van het Treurspel, de vyfde in den rang der Zanggodinnen, en benevens haere acht knuische Zusters, geteeld van *Jupiter* en *Mnemosyne*, die haer op den bergh *Pierus* baerde, waer van ze ook *Piëriden* genaemt worden. Andere willen dat ze oude dochters van *Caelus* of den Hemel, en vervolgens ouder dan *Jupiter* zyn. Maer de meeste houden het daer voor, dat ze van *Jupiter* en *Mnemosyne*, dat is de geheugenis, zyn voortgeteeld, om te beteekenen dat de geenen, die zich willen leggen op het najagen der wetenschappen, vernuft en geheugenis moeten hebben.

De naem *Melpomené* zecht of beteekent zoo veel als *Zanghster*; want men meent dat zy de zangmaten eerst heeft uitgevonden.

Haere naemen zyn zoo veel (indien men onder haer de negen zusteren te gelyk verstaet) dat wy ze alle nauwlyx kunnen optellen, by de outheit waeren ze alleen onder die van *Piëriden* en *Mnemosynen* bekend; maer zeeker Dichter noch in leven (wien we niet noemen zullen, om dat hy t'overbekend is zich als *Ezopus* kraei gestoffeerd te hebben.) geeft haer, in een zyner stukjes, of dat ten minsten op zyn' naem doorgaet, deze misselyke namen: *Aöniden*, *Kastaliden*, *Aganippiden*, enz. en hy; zoo mild in 't beloven, maer schaers in 't geven, (als ymant zecht.) verëerd haer boven dien met den tytel van kosterinnen van *Apollôs* Hengstebron. Een schoone uitvinding zeker, maer die hy beter gedaen had by zich te houden, dan zou den Zangberg in geen' oproer geraekt zyn.

Vnus ex filijs Niobes. in Hortis Medicis.

KUNSTKABINET DER
T W E E - E N Z E S T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
F L O R A.

*H*et Hof der Farneesen, vertoond ons de Bloemgadinne *Flora*, die aldaer, uit den Tempel van *Kastor* en *Pollux*, is overgebraght, waer in ze pleeg te staen, zy is vreemd gekleed, vast van stelling, en geplant, daer by is ze ongemeen behaeggelyk, in de slinke hand houd ze een kransje, en met de reghte licht ze haer bovenkleet op. Dit éel en sierlyk stantbeeld geeft zyne makers, schoon die onbekent zyn, veel lofs. De geestryke schilder *Le Porte* heeft deze Godinne in haeren Tempel gestelt, en nagebootst, waerom wy den jongen Leerlingen aenraden zyne voetstappen onbeschroomt na te volgen, en zich gestadig voor te houden, dat men door den Tempel der Vleit eindelyk in die van den Roem komen kan.

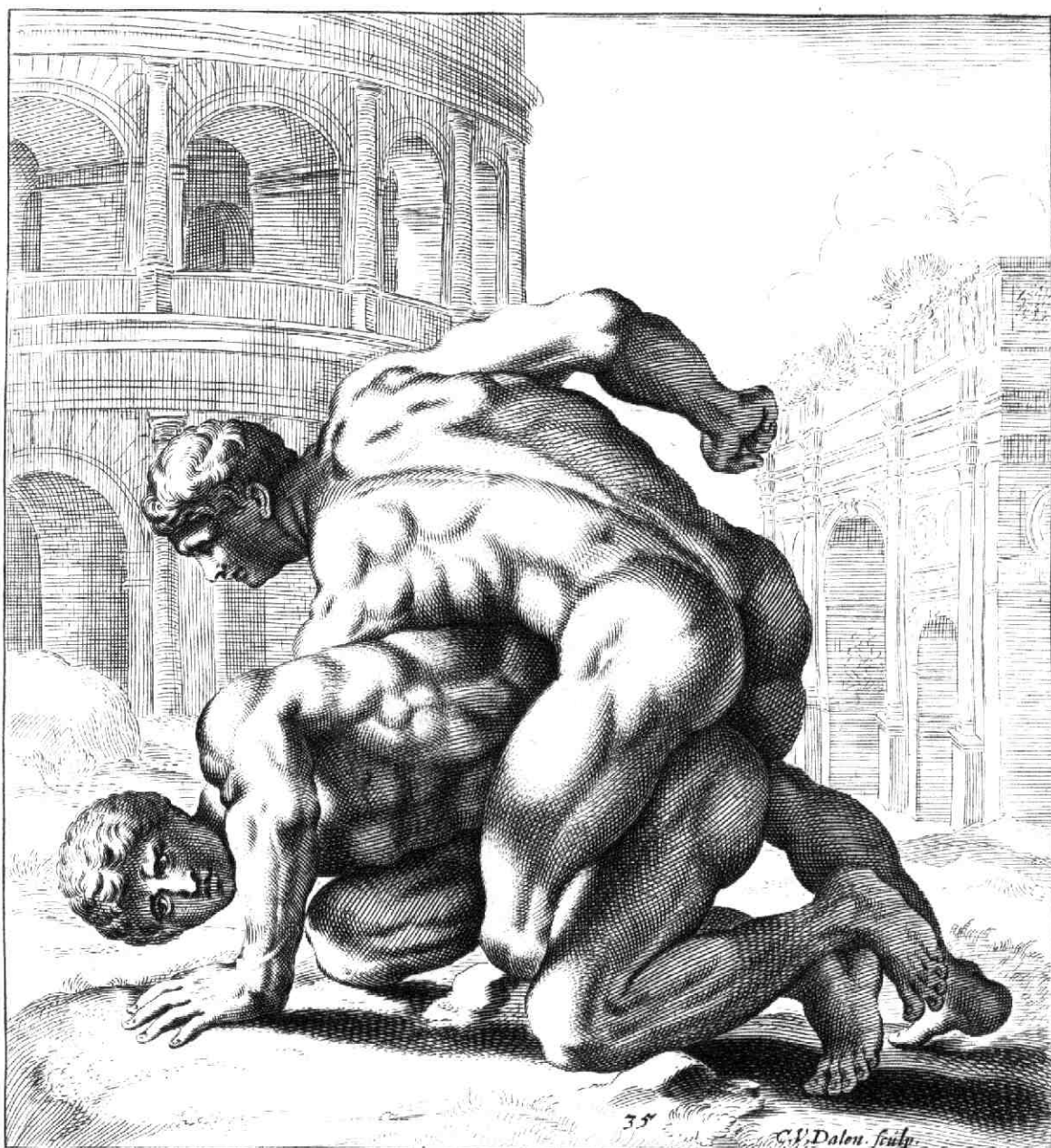
Flora, van wie wy spreken, wierd by de Romeinen voor een Godin gehouden, maer was in der daet een bekende hoer, die door haere ontugtige bedryven veel gelts vergadert hebbende, het Roomsche volk tot haer Erfgenaem verklaerde, en zekere somme gelts naliet, van welks jaerlyx inkomen haer geboortedagh zou geviert worden, met het aenreghten van schouspeelen, die na haeren naem genoemd zouden worden. Welke zaek, als den Raet van Rome die voor schandelyk en onbetamelyk rekende, afgeschafft, en beslooten wiert haer voor Godin aen te nemen die het bewint over de Bloemen zou hebben, en Godsdienstige offerhanden aengedaen werden, op dat, door haere gunst de planten en boomen wel groeien en bloeien mogten. En in der daet wierd dit uitgevoerd; want men vierde haer Feest in het eind van April, gelyk ook in het begin der maend Mai. De Grieken noemden haer *Chloris*, en *Ovidius* huwt haer hierom, in het *V B.* zynen *Almanak*, aen *Sefir*, of den Westewint, daer hy haer na de vertaling van den kunstryken *A. Hoogvliet*, dus sprekende invoert:

*'t Was lente. ik dwaelde in 't veld, toen Sefir my begon
Te kennen; ik ging weg: by volgde zonder draelen:
Ik vluchte; maer by kon my sneller achterbaelen.
Zyn broeder Boreas, die nimf Oribhia
Geschaekt had, gaf hem al 't geweld en ongenâ
Tot maegdenroof: maer by wist alles te verzoeten,
Toen by my minnelyk quam als zyn bruid begroeten:
En thans beklaege ik my dit heilryk huiwlyk niet.
De frische lente staet altyd in myn gebied.
'k Heb 't schoonste weér van 't jaer als alle bloemen bloeien,
En gras en klaver uit het vruchtbaere aerdtryk groeien.
Ik heb een vruchtbren hof, in 't aengenaeme veldt
Dat ik ten bruitschat kreeg . . . . .*

D R I E - E N - Z E S T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
U R A N I A.

*U*en der Negen Zanggodinnen van welke we, op het LXI. stantbeeld, zoo even breetvoerig spraken, staet in het Paleis van *Altaempso*. De meeste zyn van gedachten dat het *Urania* is. Zy is de laetste in den rei der Zanggodinnen, en word *Urania* of Hemelsche, naer den Hemel, en beschryving der hemelsche dingen in gedicht, genoemd; of om dat, door haer toedoen, de menschen door lof ten hemel verheven worden, of door toedoen der wetenschappen zich bezig houden in 't onderzoek der hemelsche dingen.

Luctatores in Hortis Mediceis.

VIER-ENZESTIGHSTE
 STANTBEELD.
 ENONNE.

WY beschouwen thans, in *het Hof der Junien*, een uitmuntent beeld, waer van al de waereld met grooten lof gewaegd, en het geen den schilder *J. A. Wingen*, in zyne schildery voor eene *Medea*, dogh met het omhangen van eenige bysieragien en verschikking der klederen, gebruikt heeft. De stelling en planting dezès beelds wyft des zelfs brave deftigheit genoeg aen, waer om wy'er ook te lichter overheên loopen.

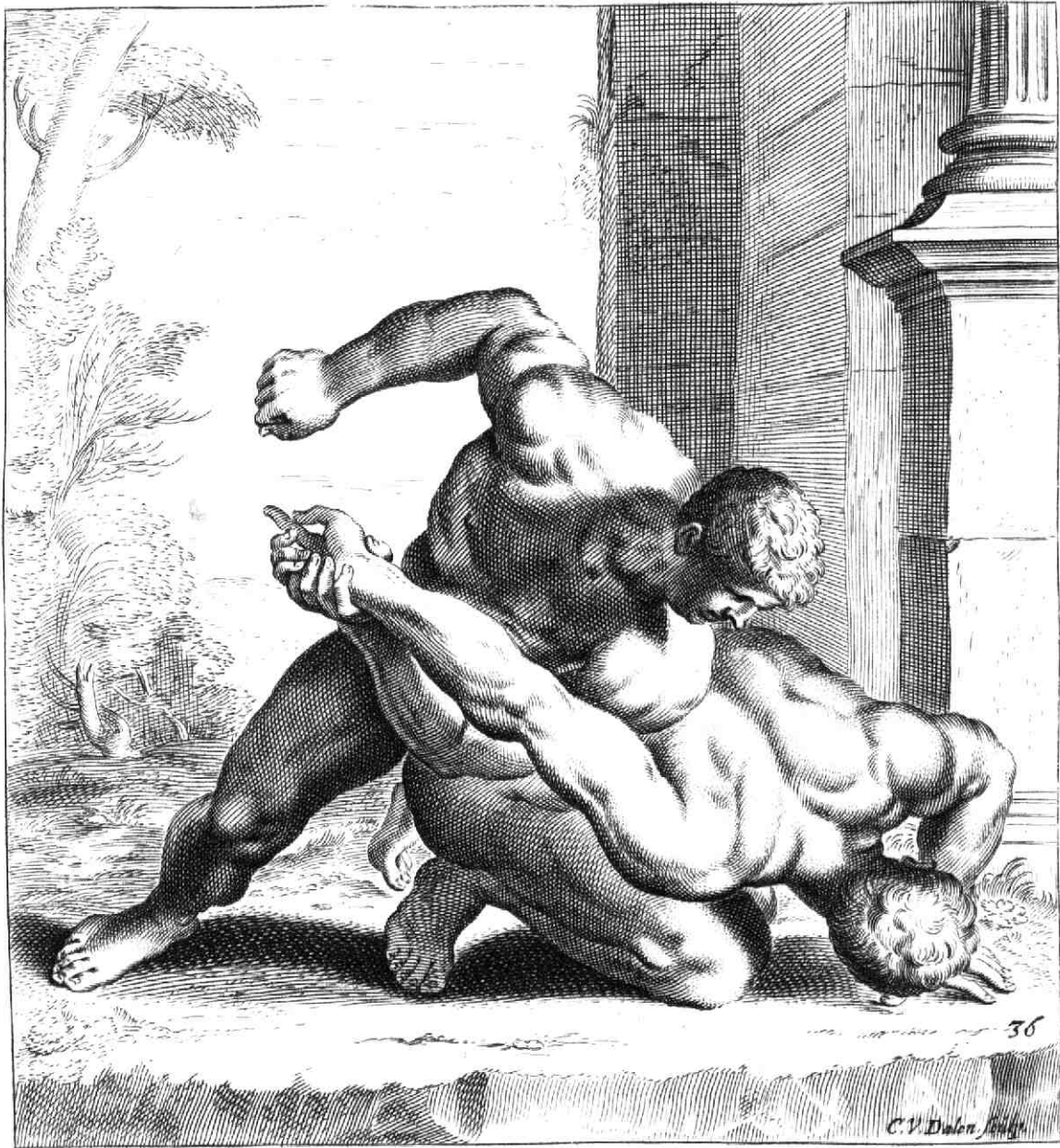
Maer wy moeten, hier ter plaetse, het stuk eens nader inzien, dat, na de gedachte van allen, voor *De jaghtgodin Diana* uitgevent werd, en immers geene gelykenisse ter waereld na de zelve heeft; want alle de uitleggingen die men hier op maekt zyn toch maer enkele giffingen. Waerom kan men zoo wel niet zeggen dat het een andere personaedje is? dan dat men'er zoo vermeeten, en dat nogh zonder schyn of blyk, *De jageres Diana* onderstellen durft: immers wy vermeenen met reden te kunnen zeggen dat het beeld *De Nimf Enone*, klagende over haeren ontrouwen *Paris*, verbeeld, om dat wy een' boom aen haere reghte zy zien, dien wy vaststellen den Populier te zyn, waer in *Paris* zyne Eeden gesneden had. En waer van *Ovidius* in de *Heldinnenbrieven* met deze regels, na de vertaling van den Ridder *Jacob Westerbaen*, aldus gewag maekt:

*Daer is een Populier (och! dat hy langh mag leven)
 Die nogh getuigenis van onze min kan geven,
 Een Populier, die aen een stroompjen is geplant,
 Waer in gy eertyts sneedt dees' woorden met uw band:
 Zoo Paris immermeer Enone zal begeven:
 Zoo Paris zonder haer kan blyven in het leven,
 Zoo zal men Xanthus zien naer zynen oorsprongk gaen
 En loopen weér te rugh van waer hy komt van daen.
 Loop, Xanthus, loop te rugh van daer gy zyt gekoomen;
 Spoei u ten oorsprongh weér met aerzelende stroomen,
 Enoon' vind zich alleen, en noghtans Paris leeft
 Die tegens eer en Eet haer nu verlaten heeft.*

Deze Nimf *Enone*, was aen *Paris*, de zoon van *Priamus* koning van *Troje*, gehuwt, toen hy onbekent zyne kindtsche jaeren op den befaemden Bergh *Ida* in *Frygien* sleet; maer hy verliet haer om de liefde van *Helena*, de gemalinne van *Menelaus*, die hy schaekte en met zich na *Troje* overvoerde, waer uit die bloedige oorlogh en befaemde belegering van *Troje* ontstont, die na tien jaer strydens niet eindigde dan met de verdelging der stat, en den ondergang van *Priams* ryk en gellacht.

Enone de wederkomst van *Paris* vast verbeidende, en zyne trouloosheit verstaen hebbende, gaf zich heel en al aen de droefheit over, terwyl haere ziel op eene zee van verscheide hartstogten gellingert, nu door de liefde, dan door de gramschap, en dan door mistroostigheit beroert wiert; waer om haer, op dat ze dit leet, met den trouwloosen Echtbreker te gelyk, vergeeten mogt, niet onærdig, door den taelkundigen Heer en Dichter *Joan de Haes*, dezen raet, in zyn byschrift, gegeven word:

*Bedrukte Enone, stel aen uwe droefheit maet.
 't Is waer dat Priams zoon u trouweloos verlaet
 En waerdigh is gevloekt om 't schenden van zyne Eeden,
 In dezen Populier zelf met zyn hand gesneden.
 Maer gy verdubbelt door uw klagen uw verdriet.
 De Populier is doof en hoort uw klaghten niet.
 Wie trou op aerde zoekt, hy zal ze nergens vinden.
 De menschen zyn te wuft, ja wuster dan de winden.*

Luctatores ydem.

KUNSTKABINET DER
 VYF-EN-ZESTIGHSTE
 STANTBEEELD.
 H Y G A E A.

WY zien hier een deffigh stantbeeld dat in *der Matbeën Lusthof* gevonden werd, verbeeldende *Hygaea*, spysende een slang, uit een Offerschael (en geenzints *Circe* of een *Vestaelsche maegd* gelyk ten onrecht voorgegeven word.) Deze *Hygaea* was de dochter van *Eskulapius*, de God der Artsen en Artsenykunde, zoon van *Apollo* en de Nimf *Coronis*, die *Apollo* daer na met zyn pylen doorschoot, om dat ze zich in onëere met eenen anderen jongeling vergrepen had. Waer van hy egter berou krygende haer den buik opsnedde, en het kind, waer van ze zwanger was, levend daer uithaalde, en *Eskulapius* noemde.

De schryvers zeggen dat hy vier kinderen had, twee zonen, en even zoo veel doghters, die alle wonderen bedreven in de geneeskunst. *Hygaea*, was de oudste der beide doghteren (andere willen dat ze zyn vrou was.) Zy wierd de Godinne der gezontheit genoemt, en als zodanig nevens haeren Vader te *Epidaurus* en in *Rome* geëerd.

ZES-EN-ZESTIGHSTE
 STANTBEEELD.
 V E N U S.

Onder alle de kunststukken word ons ook al wederom *Venus*, die schoonste, liefste, en vriendelyxte aller Godinnen verтоond, komende uit het bad en leunende op een zalfbusse, zoo al ze in *der Borgeesen Lusthof*, zeer plysant en dartel, verbeeld staet.

By de uitlegging van het XXI. stantbeeld, daer ze onder de naem van *Venus de Verwinster* voorquam, spraken we breetvoerig van haere geboorte, opvoering ten hemel, en Huwelyk, gelyk wy ook van haer overspel op pag. 21. gewagh maekte, waerom wy thans hier niets verder toe zeggen zullen, terwyl zulx den Lezer niet anders dan verdriet in't nagaen dezer uitleggingen zou baeren.

ZEVEN-EN-ZESTIGHSTE
 STANTBEEELD.
 EEN EGYPTISCH
 V R O U T J E.

Et zoo aenstonts genoemde *Lusthof der Borgeesen*, toond ons een by uittek goed beeld, zynde zeer anticqs naer de Egyptische wyse gekleed en het hoofd omzwaegteld, waer uit men veel nuts trekken kan, indien men het der moeite waerdig aght met aendacht te beschouwen.

Decij sese pro patria devoverunt in Hortis Ludovicianis.

STANTBEELD.
 CERES.

Et hoofd der Nederlandtsche schilders *A. van Dyk*, dien Fenis! pleeg dit stantbeeld der Godinne *Ceres*, dat men in den zoo even genoemden Luthof vind, het *juweel der kunst*, het *zonnelicht der waereld*, en het *wit der schilderjeugd*, te noemen. Waer mē hy de nootzaaklykheit der navolging en afteekening dezès beeldts niet duister te kennen gaf. Tot dit getuigenis behoeft niets bygevoegt te werden, want het zelve is alleen genoeg om daer na de waerdye dezer Godinne afteemeten.

Ceres was de dochter van *Saturnus* en *Ops*, en uit dien hoofde volle Zuster van *Jupiter*; zy wierd de Godinne van het koorn of der Aerde genaemt, ook noemde men haer *Libera*: en inzonderheit wiert ze in *Sicilië* om des zelfs vruchtbaerheit geëerd. De Grieken noemden haer *Demeteer* dat zoo veel zecht: *als de Aerde aller moeder*. Waerom by somnige haer latynsche naem *Ceres*, zoo veel is als *Geres*; om dat ze de vruchten der Aerde draegdt: andere leiden dit woord af van *scheppen*, *ploegen* en *gestooten*, gelyk zulk bekend, en thans ons bestek niet is.

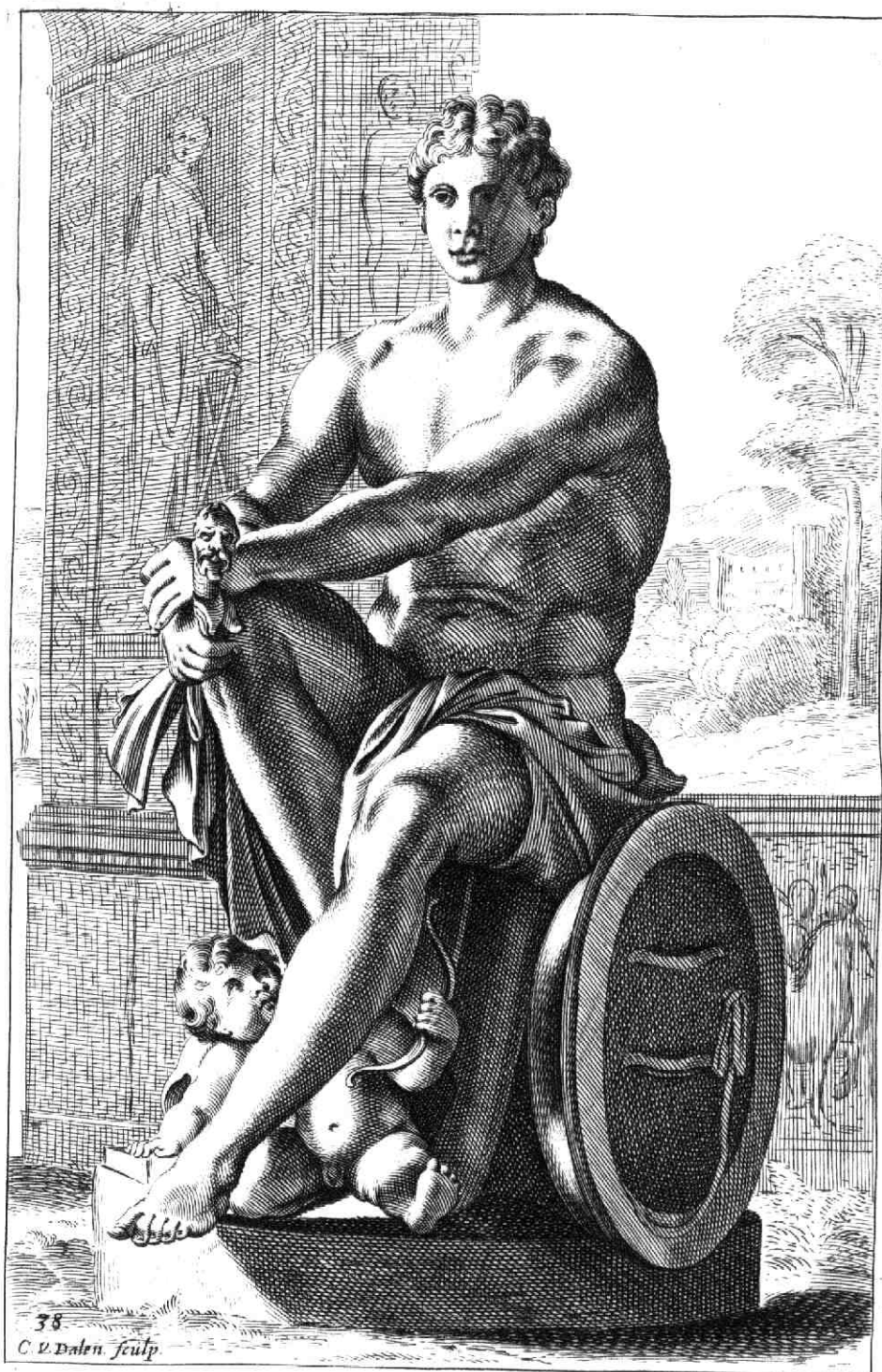
Zy leerde, naer het wedervinden haerer dochter, waer van we zoo strax melden zullen, aen *Triptolemus* de kunst der Lantbouwery, gaf hem de tarwe en belaste dat hy elk der kunste onderwysen zou; waerom niet alleen de *Grieken*, maer ook de *Barbaren* haer als de graengodin geëerd hebben. Zy wierd onder de *Beschermgoden* of *Verborgene goden*, zonder welke men gevoelde dat niemant leven kon, gesteld. Haere Feesten wierden zoo geheim geviert, dat alle ongewyde daer van geweert wierden, en het eene doodzonde was iets van haere verborgentheden te openbaeren. De vrouwen vierden die des naghts, geduurende den tyd van negen of tien dagen, in de maend Augustus, en dan gaven zy elkander brandende fakkels ter gedachtenis van *Ceres* over.

Zy is zeer befaemt geworden door de schaking haerer eenige dochter *Proserpina*, die zy by *Jupiter* geteeld had. Deeze wiert door verscheide minnaers ten Huwelyk aengezocht; maer *Ceres* nam yders verdienste in overweging, aeler zy haere dochter ten huwelyk begeerde uittegeven. Ondertusschen geviel het dat de dochter in zeker vermakelyk dal na by *Perkus*, alom met bloeienden hiacynth, bladerigen narcis, en goutgeele roos bezoomt, van *Pluto*, tegen den avond aengetroffen, geschaekt, en op een wagen gezet, met gescheurde klederen, en gefleurde hairen, weggevoerd wierd: terwyl nogh haer krabbenide nagelen, hem in het aengezicht gellagen, nogh het schreeuwen en kermen der nabystaende maegden, iets tegen den verliefden God vermoghten; want

*De ontstelde maegd wierd snel
 Door Pluto weggevoerd, in 't naerste van de bel,
 Hy lachte bars, en in zyn schik met zulk een zegen
 Benyde by Jupyn zyn blixem nog zyn regen.*

Terstont wierd door een der bystaende maegden dit geval aen *Ceres* bekend gemaakt; die wel ras den schaeker najaegde. Hy dit verstaende (zecht *Ovid*: in 't V. der Herschepping.)

*. . . . . Rent schichtig voort door 't nimmer nitgeput
 En staende Lek, en door de Paliceensche moeren;
 Daer 't water uit den kloof des aerdryks zich komt roeren.*

Mars Amore blandiente quiescens. in Hortis Ludouïsianis.

Maer *Ceres* zocht haere dochter ter zee en land, hebbende by nacht twee fakkels die zy in *Etna* ontfak, gestadig *Proserpina! Proserpina!* roepende. Eindelyk na dat ze alom gezworven had, quam ze by de Nimf *Cyane* te belanden, die haer den gordel, aen *Proserpina* ontvallen, toonde; en kort daer op verftont ze uit de Nimf *Arbuta* waer haere dochter belant was. Hier over viel de Godin aen *Jupiter* klachtigh, die dit vonnis gaf: dat de dochter zes maenden in 't jaer by haeren man, en andere zes maenden, by haere moeder wezen zou. De *Syrakusanen* stelden een Feestdagh ter gedachtenise dezer schakingh in. En *Ovidius* zinght, in den meer aengehaelden *Rom: Almanak*: dus deftig van haere vergenoeging, want zecht hy:

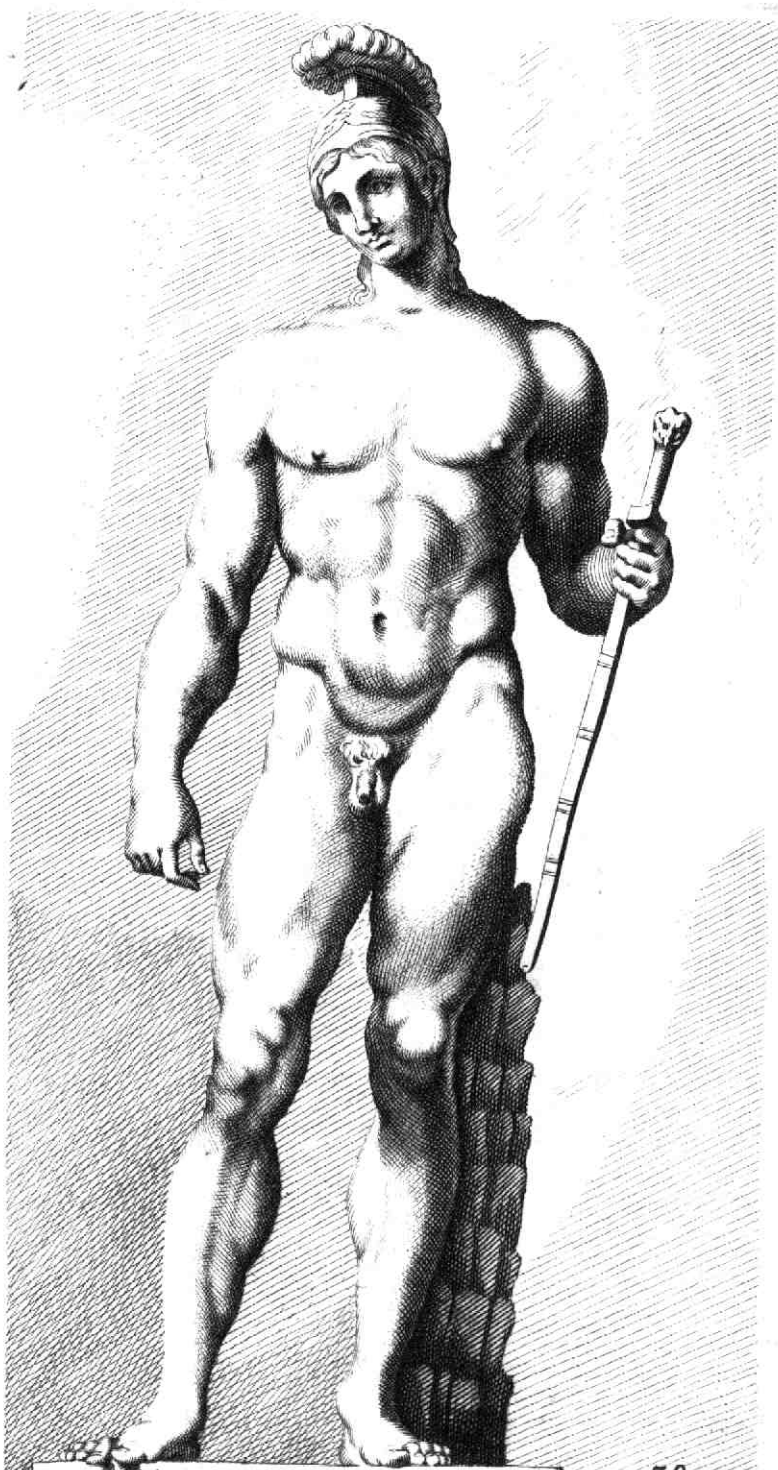
*Toen toonde Ceres weér haer oude vreugde en glans,
En tooide weér haer hoest met haeren koorenkrans:
Toen gaf de grondt, zoo lang verlaeten, uit de wooren
Zoo zegenryk een oogst van ryp en goutgeel kooren.
Dat schier de schuur voor al dien rykdom was te klein.*

NEGEN-ENZESTIGHSTE
STANTBEELD.
S A F F O.

Ogh vinden wy in den zelve Lusthof een jonge schoonheit, verbeeldende *Saffo*: zy heeft een slaghpennetje in de reghte hand, waer mede zy op een Lier slaet, en ze word dus verbeeld om dat ze de uitvindster van dit slag van pennetjes is, volgens *Plutarch*: in zyn Boek van de *Zangkunst*.

Daer is'er, die willen dat het *Erato*, een der Negen zanggodinnen, en de derde in den rang der zelve zy, waer van geen blyk te vinden is, alschoon men zulx durft voorgeven; en waerom wy ook by na geen gewag van dezelve maken zullen. Alleenlyk hebben we hier bytevoegen: Dat *Erato* haeren naem van de minnezangen draegd, of als *Ovidius* wil, na de min zelve: *wel aen ó Erato, de min gaf u uw' naem*, zinght hy. Of om dat de geleerde luiden van anderen gelieft en gepresen worden. Doch 't eerste heeft meer schyn. Men schryft haer ook de kunst van danssen toe. Zy heeft het bewint over de reien, en is de uitvindster der *Dichtkunst*.

Alexander in lido. in Hortis Burghesian.

³⁹
C. V. Dalen. sculp.

Z E V E N T I G H S T E

S T A N T B E E L D.

C E R E S.

NU beschouwen we ten tweedemaal, in den meergenoemden Lusthof, een kunstig stuk, dat de Godinne *Ceres* verbeeld, houdende koornairen en maenbloemen in de eene, een kransje in de andere hand, en hebbende een kroon van dat zelve gewas om het hoofd gevlochten. Wy verzoeken onze Leefers het LXVIII. stantbeeld nae te zien, alwaer we breetvoerig van deze Godinne spraken.

E E N - E N Z E V E N T I G H S T E

S T A N T B E E L D.

A T A L A N T A.

IN het Paleis van *De La valle*, staet deeze verwonderenswaerdige *Atalante*, een uitmuntent beeld, waer in het leven zelf een schuilplaats tracht te houden, terwyl de kunst de natuur hier te beschaamen zoekt. *Gellius* zeide: dat deze loopster *Atalante* de schilderjeugd zelf aenmoedigen kon om met eere in de renbaen der kunst te loopen; maer dat zy te wagten heeft, dat ze zich aen de goude appels (die *K. van Mander*, in de uitlegging op het X B. der Herschepping van *Ovidius*, het gewin zecht te zyn) niet vergaepen.

Atalante de dochter van *Scæneus* koning van *Scyros*, (eene andere als de minnareffe van *Meleager*; de Dochter van *Jafius* koning van van *Arkadie*.) was ongemeen vlug in 't loopen, en wierd, gelyk *Ovidius* in 't straxgenoemde X. B. verhaeld, door verscheide Prinsfen, wegens haere uitnemende schoonheit, ten huwelyk verzoght, zy beloofde dat ze den geene zoude trouwen; die haer in 't loopen overwon; mits dat zy de overwonnene, om 't leven zoude brengen: verhoopende, door deze harde voorwaerde, het huwelyk te ontgaen, dat zy voor haer nadelig oordeelde. Men zecht dat *Hyppomene*, de zoon van *Machareus*, van *Venus* drie goude appelen, die zy uit de *Hesperidische* tuin genomen had, en waer van we in het begin der mannelyke stantbeelden vermaende, ontfangen hebbende, haer overwon: hebbende onder het loopen deze appelen behendig laten vallen, wyl *Atalante* zich ophield met de zelve op te rapen. En men voegt'er by, dat zy den Tempel van *Cybele* naderhant ontheiligt hebbende, die Godinne haer in een Leeuw, en haeren minnaer in eenen Leeu veranderde.

Patricius puer in Hortis Burghesianis.

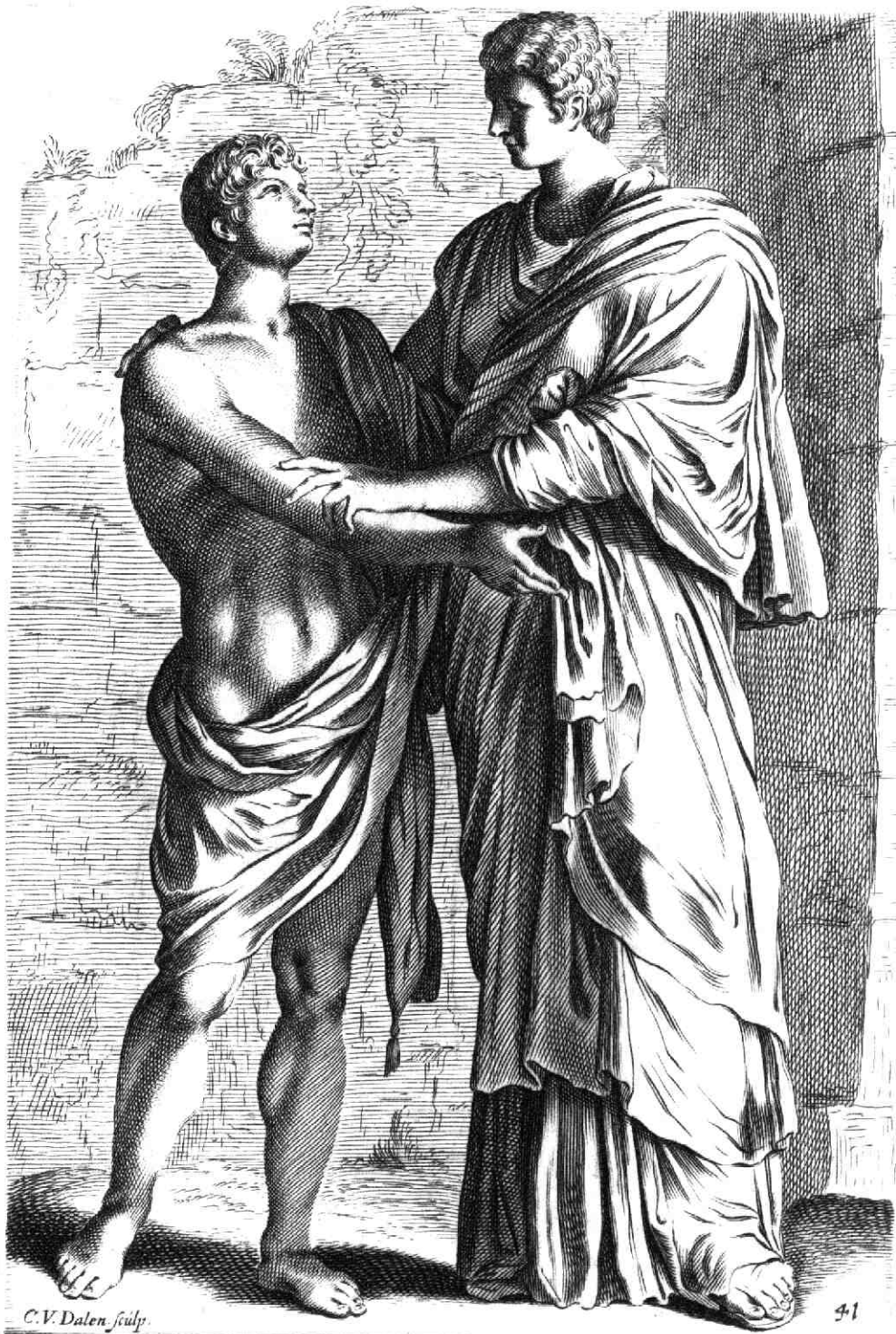
KUNSTKABINET DER
T W E E - E N Z E V E N T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
E E N V E S T A E L S C H E
M A E G D.

Het Paleis der *Justinaenen*, zoo vol keurlyke gedenkstukken, ver-
toond ons deze *Vestaelsche Maegd*, in de oudheit haerer dracht,
waer aen de schilderjeugd niet weinig gelegen is, op dat zy daer
door de regte kleding aen elk stantbeeld, naer het voorkomt,
kan geven; Maer laet ons ook eens zien wat wy van deze *Vestael-*
sche Maegd te zeggen hebben, op dat wy ze daer door te beter bekend maken.

Deze *Maegden* dan wierden van den Opperpriester, met de daer toe gebruike-
lyk woorden onder den naem van *Amata* (dikwyls tegen dank, meest tusschen
de zes en tien jaeren, eer zy het bequaem bezef dezer zaeke hadden.) uit den
schoot haerer bloedvrienden gerukt, en quanswys als een gevangene, tot den
dienst van *Vesta* gegrepen, met veele andere plechtigheeden die men breder
by *A. Gellius*, in 't I. Boek der *Attisch. Nacht. XII. H.* na slaen kan. Hier
op zinspeeld *A. Prudentius* in 't II. Boek tegen *Symmach.* van vs. 1063. tot 1113,
met deeze woorden:

*Gevange kuisheit word den altaer toegewydt,
Gebeel onwilligh; nogh de wellust naeuw te toomen;
Wordt niet van haer verächt, maer tegen dank benoomen:
Tot eindlyk Vesta walght van de ongerepte Nonn'
In haeren ouden dagb . . . . .*

Na het eindigen van haeren dertigh jaerigen dienst vermoght zulk eene *Ves-*
taelsche Non te trouwen, met wien zy begeerde; maer de meeste bleven tot haer
dood toe maegd, en in den dienst der *Godinne*. Aen deze maegden, die eerst
in vier, en naderhant in zes bestonden, was de bewaring van het *Eeuwig vuur*
aenbevoolen; hier by bewaerden zy het *Palladium*, nevens de *Penates*, zynde
het, behalven haer, niemant geoorlooft dat heiligdom met oogen te zien,
wacrom men het als het geheim pandt des Ryks in de *Adyta*, of het binnenkoor
bewaerde. Den Raed van Rome, en het Volk, ja ook den Kaizer zelf, dee-
den aen deze Nonnen ongemeene eerbewysingen, en men vind treffelyke graf-
schriften, ter haerer eere gemaakt, by *Raf. Valaterranus* van 't R. Priesterfch
II. Boek, aengetekent. Eindlyk waeren deze maegden ongelukkig om dat ze
het *Eeuwig vuur* met veel moeiten en ongemak onderhouden moesten; want
zoo het by ongeluk was uitgegaen, was de geheele stat in schrik; En wierd de
de Priesteres, door wier verzuim dit toegekomen was, in een' donkeren hoek
van den Opperpriester strengelyk gegeeffelt. Doch gruwelyker was de straf
indien zy zich in onkuisheit verlopen had; want dan wierd zy, onder een
diep getreur, by de poort *kollina*, levendig, in een daer toe gemaakt ver-
wulft, onder de aerde, met deerlyke omstandigheeden, begraven. Waer van
by *Plutarch:* in 't leven van *Numa*, en by *Dionysius Halikarn.* I. XIX, in 't brede
kan gezien worden.

C.V. Dalen sculp.

41

Fratres sese complectentes in Hortis Lúdovisianis.

ANTIQUE STANTBEELDEN. 41
 DRIE-EN-ZEVENTIGHSTE
 STANTBEELD.
 EEN
 PRIESTERINNE
 VAN
 BACCCHUS.

P het Kapitaal vertoont zich deze *Priesterin*, omgord met het vel van een *Lynx* of *Loſch*, om het hoofd bekransd met wyngaertbladen en druiftrossen door een gevlochten, gelyk ook om het bovenlyf. In de slinke hand houdt ze een tros druiven, en in de rechte hand een tris, versiert met veil en wyngaertbladen; doch de zelve is byna geheel door de tyd geschonden, en men kan 'er het overblyffel pas van zien. Vrolyk van weesen en deftig van stant is dit beeld; 't geen ook onnoemelyke reifen door voorname schilders geschetst en in hunne stukken gebruikt is, waer door men zyne waerdye zeer light bespeuren kan.

Bacchus de zoon van *Semele*, van wien wy al meer vermaende, wierd met groote eerbiedenis in *Beotie* geviert: men wydde hem Altaeren en Offerhanden, stichtte hem tempels, en stelde hem ter eere feesten in, die alle twee jaeren op den besaemden bergh *Parnassus*, en om de drie jaeren op den bergh *Citheron*, by *Thebe*, geviert wierden. Om deze ceremoni te bedienen waeren veertigh *Priesterinnen* uitgekooren die *Menaden*, of *Bacchanten*, genoemt werden. Wanneer zy deze feesten vierde liepen ze by nacht door bosschen en op de bergen, schreeuwende *Evoë, Evoë*, en dus als dulle en uitgelatene *Wynpaepinnen*, gelyk ze trouwens waeren een schrikkelyk geluit uitslaende. Dan liepen zy met ontvlochte hairlokken als *Razernyen*, bekleet met tyger- en panther-vellen, om 't hoofd bekransd met wyngaertranken en veil, in de hand brandende toorisen en thirsen dragende, die een soort van spitsen waeren versiert met wyngaertloof en veil, en verzelt van keteltrommen en cimbalen.

De vorst der Nederduitsche dichtkunde maeld heur gebaerden en wilde vreugdbedryven dus af: 't geen jammer zou zyn indien we 't hier niet aenhaelde, en het den weetgierigen onthiewen,

*De Saters dansten voor
 Op 't schreeuwen der Menaden.
 Evoë, Evoë,
 Neptuin lag op zyn oor.*

*Wie hant slaet aen den thirs,
 Moet maghtigh zyn te wegen,
 Evoë, Evoë,
 Een beker met een snirs.*

*De spitsen, groen van blaén,
 Vast drillen beén en weder,
 Evoë, Evoë,
 Geen boxvoet recht kan staen.*

*De Nimsen balles naekt
 Met ongesnoerde vlechten;
 Evoë, Evoë,
 Van Bromius geraekt;*

*Die hebben met haer kleet
 De schaemte ook uitgetoogen,
 Evoë, Evoë,
 Wat Sater is dit leet.*

*Zoo sleeten zy dien nacht,
 Tot dat den dagh quam ryzen,
 Evoë, Evoë,
 Enz.*

Spinam auiellens. in Capitolio.

KUNSTKABINET DER
VIER - EN - ZEVEN TIGHSTE
STANTBEELD.
EUTERPE.

Nogh doet zich in het *Kapitol* een fierlyk beeld, zynde *Euterpe* de zevende in den rang der zanggodinnen, op. Deze staet by eenige met den naem van *Fluitspeelster* bekend, om dat zy de ooren met de zoetheit des zanghs vermaekt; maer andere willen dat zy over de *dialectica* gestelt is, en het bewys zou aen hun kant van kracht zyn, om dat zy door de werkmeesters, hier ter plaetse met eene uitgestrekte arm vertoond werd, als of ze in het doen eener Redenvoering stont: doch wy kunnen dat geenzints goedkeuren, naer dien men die bediening aen eene andere zanggodin, waer van wy voorheên gemelt hebben, toeschryft.

VYF - EN - ZEVEN TIGHSTE
STANTBEELD.
EEN SABYNSCH VROUTJE.

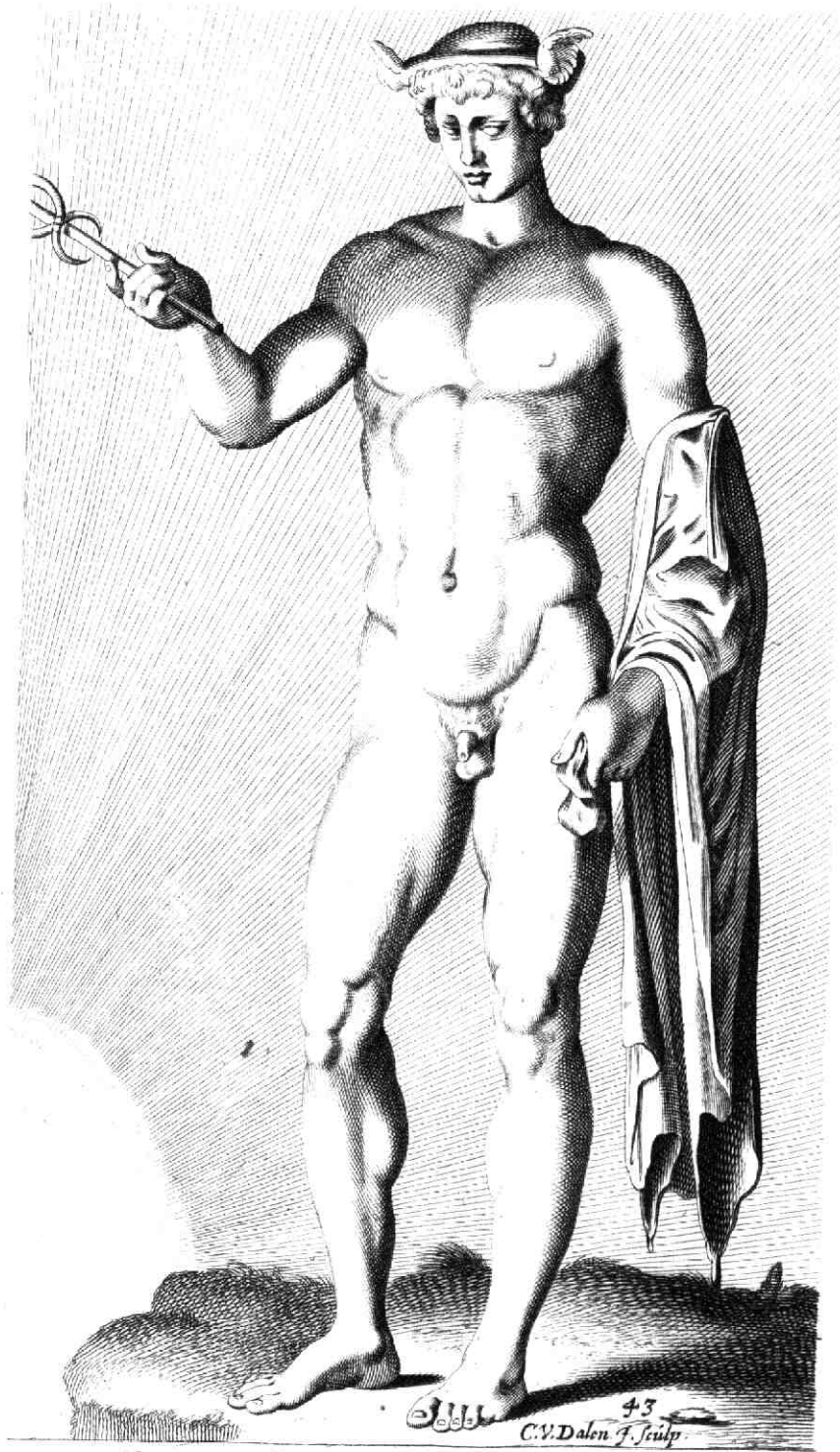
Er *Ludovisien Lusthof* vertoond ons een *Sabynsch Vroukje*, dat na heur wyse zedigh gekleed is, en aldus vertoond werd. een stuk dat zoo wel als het *Egyptisch vroukje*, waer van wy met weinig woorden op pag. 36. melding maekte, zyne nuttigheit voor de schilderjeugd heeft.

Dit stantbeeld is geenzints de gemalinne van kaizer *Hadrianus*, die *Sabina* genaemt wierd, hoewel zulx het algemeen gevoelen is, en men het zelve voor die kaizerin alöm uitgevent heeft. De meeste oudheit kenners zeggen dat het niets anders dan het bovengemelde vroukje zy, het geen wy derhalven nodig geächt hebben hier te melden, op dat men aldus van alle de stantbeelden de reghte benaming en beteekenis zoude kunnen weeten.

ZES - EN - ZEVEN TIGHSTE
STANTBEELD.
PROSERPINA.

IN der *Medicëen Lusthof* staet een zeer geächt beeld, het geen den vermaerden en kunstryken *Paulo Verones*, den Italiaen, voor een *Maria Magdalena*, treurende om het verlies van haeren Heere, geschildert heeft, en van welk kunststuk de prent in veeler handen is. Dit stuk hebben zich veele verbeeld dat het *Veturia*, de moeder van *Cajus Martius Coriolanus* zoude zyn, die hier door haere treurigheid zou te kennen geven dat ze *Rome*, door haere verbidding, by haeren zoon, in volle vryheit gesteld had; maer, indien zy het was, zou men dan niet veel eer de vreugde als de droefheit uit haer aenzicht leezen? immers ja. En hierom geloven wy dat den al meer aengehaelden *L. Smits*, geen ongelyk heeft, wanneer hy zou durven schryven dat het *Proserpina*, rouwig over haer ongelukkig Huwelyk met *Pluto*, is. Verders kan ons, dat zy het verbeeld, in deze zaek klaer bevestigen het LIX. marmer van *Petr: Sanct: Bartolus*, in zyn *Admirand:* daer hy wel duidelyk zecht: dat het de helsche Godinne *Proserpina*, de Dochter van de graengodinne *Ceres*, vertoond, die om haere schaking, en het afwezen haeres moeders treurt. Van deze Godinne spraken we nogh zoo even, en men behoeft dit blad maer te rug te slaen, om haere Histori, en die der schaking haerer dochter, welke ons hier voorkoomt, breetvoerig na te leezen.

Mercurius in illa referens in Hortis Ludovisiani

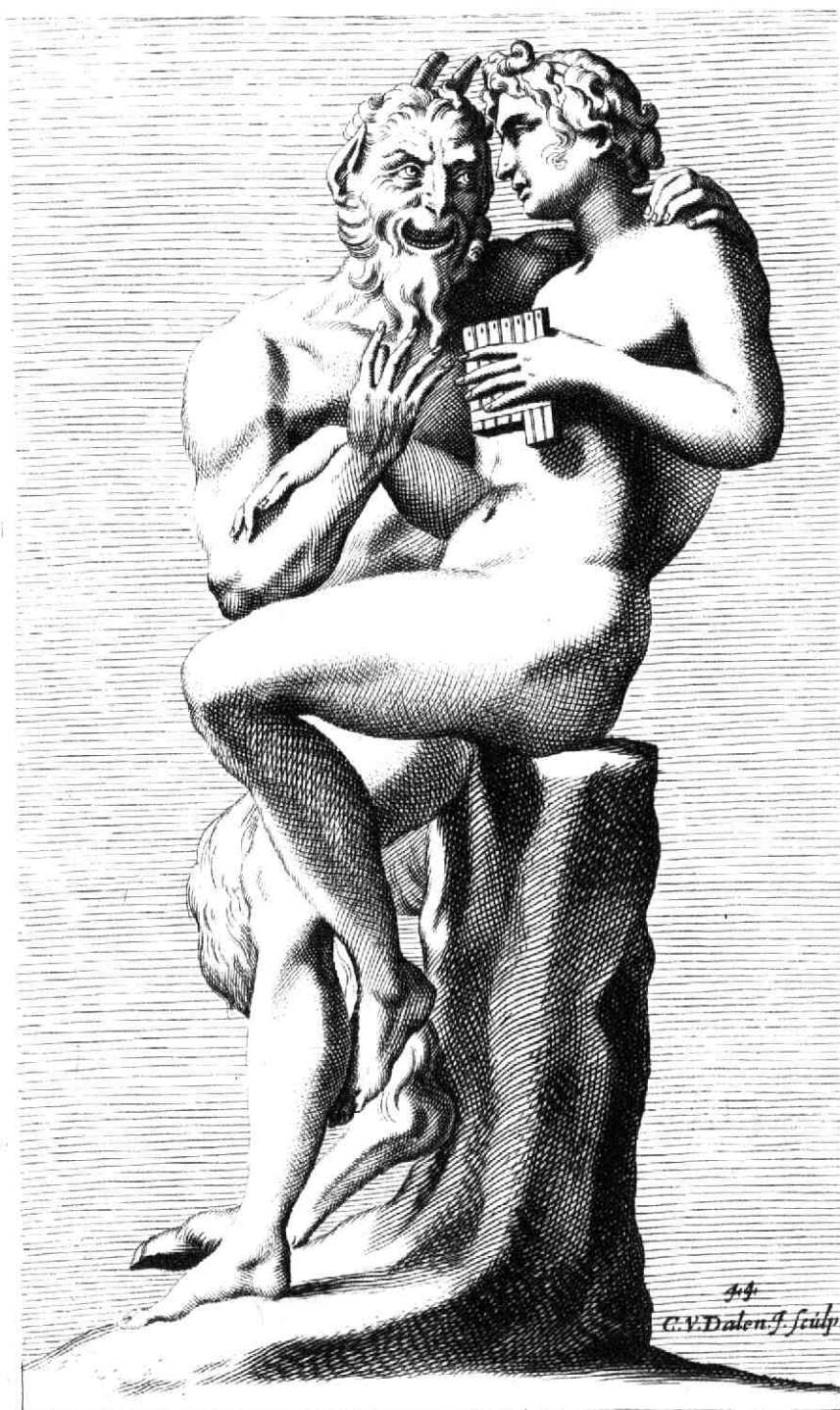
ZEVEN-ENZEVENTIGHSTE
 STANTBEELD.
 CERES.

En derdemacle beschout men de Godinne *Ceres* in der *Borgheesen Lusthof*. Het zal niet nodig zyn van haer iets te zeggen, dan dat ze schoon en plesant uitgehouwen is, en den edelen en naemhaften *P. P. Rubbens* haer nagevolght en voor een *lieve Vrouwe beeld*, in een zyner kunststukken, gesteld heeft.

ACHT-ENZEVENTIGHSTE
 STANTBEELD.
 SIBILLA.

En gemelden Achtbaeren Heer *P. P. Rubbens*, heeft deze *Sibilla* (of Zanggodin gelyk andere zeggen) die men in den *Hof der Mediceen* vind, in twee van zyne uitmuntende kunststukken, en voor een *Maria beeld*, en voor een *Sinte Barbara*, nagevolght. Gelyk zulx uit de prenten, die daer van uitgaen, te over bekend is.

De *Sibille* wierden by de *Babyloniers*, *Egiptenaers*, *Grieken*, en andere volken gevierd. In 't gemeen worden zy in een zeker onzeker getal bepaeld, als van een, twee, drie, vier, negen, of tien: doch men geloofst lieft dat 'er maer twee geweest zyn; d' Eene die d' orakelen te *Delfos* en te *Dodone* spraekbaer maeckte, die in bosschen en holen, in tempelen en beelden haere wooning en werking hadde, of liever die te *Endor*, door de mond van de *Sibilla der Bybelsche schriften*, zich in de gedaente van *Samuël* deede oproepen, en te *Filippis*, door een andere dergelyke, de Apostelen *Paulus* en *Silas* nariet: De andere, die recht van een goddelyken yver gedreven, godtspraken, wonderen, en voorzeggingen heeft weeten toetstellen, om den blinden dienst der Heidenen te bestryden en den godtsdienst der Christenen te bevestigen. De eerste wierd genoemt de *Sibilla Kumana*, of *Eritbrea*, die gezecht word in *Italie*, in een hol niet wyt van *Napels* gewoond te hebben: En de tweede noemde zich zelve, in haere schriften, de schoondoghter van *Noäch* en vrou van *Jafet*, die met hen uit de *Ark* gekoomen is; ook noemde ze zich de dochter van *Lot*, en wederom de zuster van *Isis*. De weetgierige kan van deze beide, en al het gezeghde, breder bericht vinden in de boeken, die onder haeren naem uitgaen en alom voor handen zyn, waer heên wy hem verzenden.

Pan Phebūm Syringæ modōs edocens. in Hortis Lúdovisianis.

KUNSTKABINET DER
NEGEN-EN-ZEVENTIGHSTE
STANTBEELD.
AGRIPPINA.

Le edelmoedige deugdbeminnuers komen vry in der *Mediceen Lusthof*, om de edelmoedige dogh ongelukkige *Agrippina*, weduwe van *Germanicus*, te beschouwen, en zy zullen in het beeld dier deugdzaeme niet alleen veel genoeg, maer teffens veel kunst daer by gepaert vinden.

Deze *Agrippina* was de dochter van *Marcus Agrippa* en *Julia*, eene pryswaerde vrou, die by de uitheemsche wegens haeren man ook zeer wel gezien was; want zy was aen den onverwinnelyken Veltheer *Germanicus* gehuwt, by wien zy negen kinderen teelde, drie stierven heel jong; *Germanicus* liet haer echter met zes kinderen na, te weten *Agrippina*, *Drusilla*, *Julia* (die ook *Livia* en *Livilla* genaemd werd) *Nero*, *Drusus* en *Caligula*. Na haeres mans dood leet zy veel smaet en hoen van *Tiberius*, *Livia* en *Sejanus*. Eindelyk wierd deze goede vrou, van wie men noit iets tot nadeel zeggen kon, op het eiland *Pandataria* gebannen, daer ze, vyftien jaren na haers mans doot, van honger en kommer stierf. Men vind in de *Byschriften* op de *Room: Kaizerinnen*, van den uitmuntende dichter *L. Smits*, ter haerer gedachtenisse deze deftige regels gesteld:

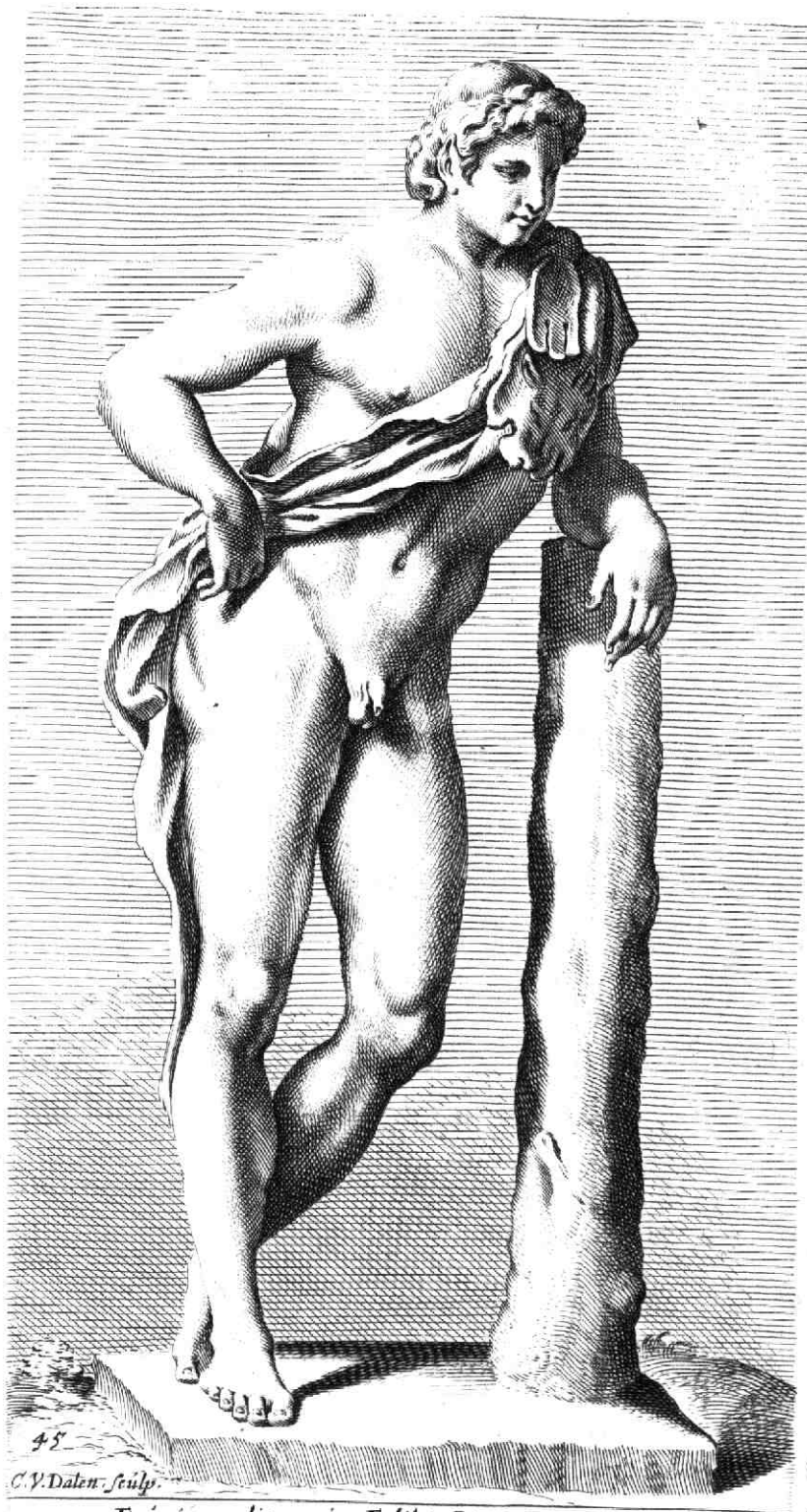
't is AGRIPPINA, van 't geweld in top verheven,
Een kryghsman echtgenoot, ja zelf een kryghsmans kind,
Door staetzucht eindelyk aen laegerwal gedreven.
In Neroos hof, woei voor die weeuw, te harde een wind.
Men zagh haer evenwel de ryksörkaen braveren,
En, in de dood, van haer vervolgers triomfeeren.

Haer gebeente is door *Caligula*, met groote staetsy, van het genoemde eiland gehaald: die ook haer afbeelding op zyne penningen deed zetten. Daer zyn eenige geteekent AGRIPPINA M. F. MAT: C. CÆSARIS AUGUSTI. dat is *Agrippina Dochter van Marcus*, moeder van *Cajus*. En op de andere zyde, by een kar van twee muilen getrokken, leest men S. P. Q. R. MEMORIÆ AGRIPPINÆ. Ter gedachtenis van *Agrippina*. De *Duitschers* beminden haer zodanig dat zy tot haerer gedachtenis, aen den oever van den Ryn, een eerbeeld opgerecht hebben: en hoedelyk zy by de *Romeinen* geächt wierd kan ons het spraekeloosē stantbeeld wel duidelyk te kennen geven.

T A C H T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
E E N V E S T A E L S C H E
M A E G D.

En zeer goed beeld, vertoonende een gestuyerde *Vestaelsche maegd*, staet in den *hof der Soderynen*. De tydt heeft het zeer geschonden en beide de armen ontnomen, 't geen zeer jammer is; maer dit is het gemeene lot aller antyque. Indien men der moeite neemt om het LXXII. stantbeeld natelslaen, zal men zich haere *Histori* wel ras herrinneren kunnen.

Faunus medicans. in Aedibus Iustinianeis.

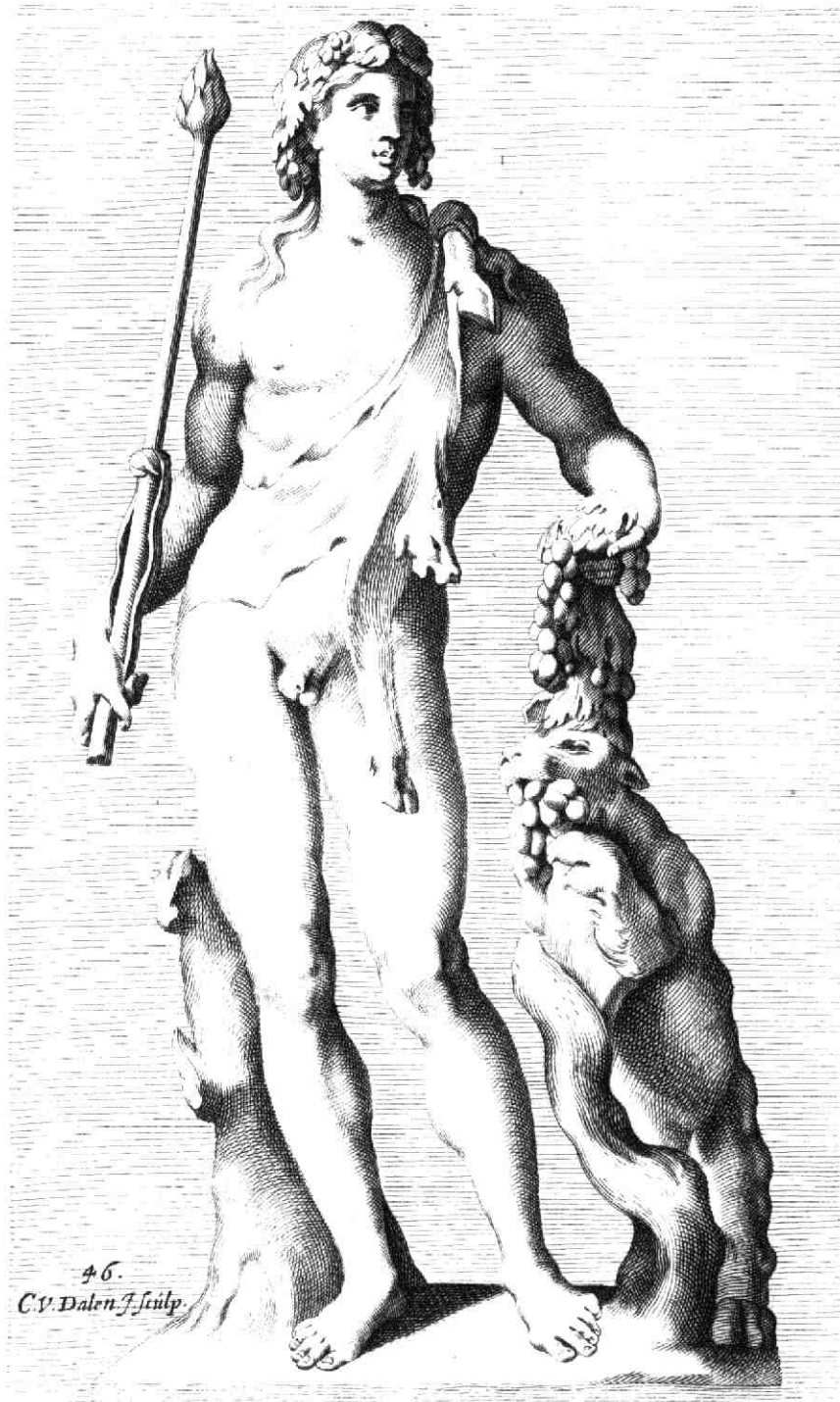
EEN-TWEE-EN DRIE-EN TACHTIGSTE
STANTBEELD.EEN GRIEKSCHE
VENUS.

ie belust is een stuk, dat des menschen vernuft en kunst overtreft, en noghtans door menschen handen gemaekt is, te zien. Behoëft zyne oogen op deze *Grieksche Venus* maer te slaen, daer hy vinden zal dat het beeld de natuur zelf beschaemt: noit heeft zy zulk een proefftuk, wat men ook van *Venus*, *Helena*, *Kleopatra* en dergelyke schoonheeden zecht, voortgebragt. De brave *Rubbens* kon zich verheugen wanneer hy deze *Venus* aenschouwde, om dat (zeide hy) noit dergelyk levend mensch van zyn oog gezien was, dat by dit beeld op verr' na in schoonheit en volmaekheit haelen moght. Dit wonderstuk zoo beroemt op den gantschen aertbodem, by het welk geen van alle de voorgaende stantbeelden te vergelyken is, vind men in *den Hof der Mediceën* en is daer met veele zorgen zoo veel doenlyk was, bewaerd, op dat het den aenschouwer en kunstenaer verlustigen en zien zou. Wie deze *Venus* is behoeven we hier niet wederom aenthaelen, om dat men uit het inzien der voorgaende Venussen, die ons meer dan eens te vooren quamen, te overgenoeg van haere bedryven onderregt is: waerom wy ook in de navolgende stantbeelden, die haere gedaente dragen, van haere gevalletjes, 't zy ernstige of belachelyke, geen gewagh maken zullen.

VIER-EN-TACHTIGHSTE
STANTBEELD.EEN OMGEKEERDE
VENUS.

En *Lufthof der Borgheesen* vertoond deze deftige *Venus*, die men gemeenlyk met de naem van *Venus* uit zee, of de *Venus* van *Praxiteles* noemt, om dat dien Griekschen meester dit kunststuk gemaekt heeft, volgens het getuigenis van *Plinius* 36. B. 5. H. men ziet haer als uit de zee opkomen en zy schynt *Kupido*, haeren zoon, met haer kleet te bedekken, daer hy op den Dolfyn komt aenryden.

Dit treffelyk en heerlyk werk bekoorde den koning *Nicomedes* zodanig, dat hy die van *Guides* alle hunne schulden, die ongemeen waeren, wilde quytshelden, indien men hem deze *Venus* daer voor ter hand wou stellen; maer men heeft hem zulx afgeslagen.

Lycus Bacchus lectiæ dator in Ædibus Búrghefys.

KUNSTKABINET DER
 VYF-ENZES-ENTACHTIGHSTE
 STANTBEELDEN.
 DE NAEKTE-EN DE HEMELSCHE
 VENUS,

Wee stantbeelden der *Godinne Venus* staen in den *Vatikaenschen Lusthof*, het eerste is bekend onder de naem van *de naekte Venus* of *Venus uit de Badstoven*, om dat ze een kleed in haer hand en een zalfbusse by zich heeft; en het tweede woord *de Hemelsche Venus* genoemd. Zy dekt zich met een sluyer en men ziet de *Mingod* nevens haer. Deze twee beelden zyn zeer goed, en men kan licht bevatten dat *Perrier*, zonder dat, de zelve niet afgeteekend zou hebben; maer wanneer men ront zal spreken, moet men erkennen dat ze by de twee voorgaende op verr' na niet te vergelyken zyn,

ZEVEN-ENTACHTIGHSTE
 STANTBEELD.
 NILOBE,

Versteenende van Hertzeer tuffchen de lyken van haere
 KINDEREN.

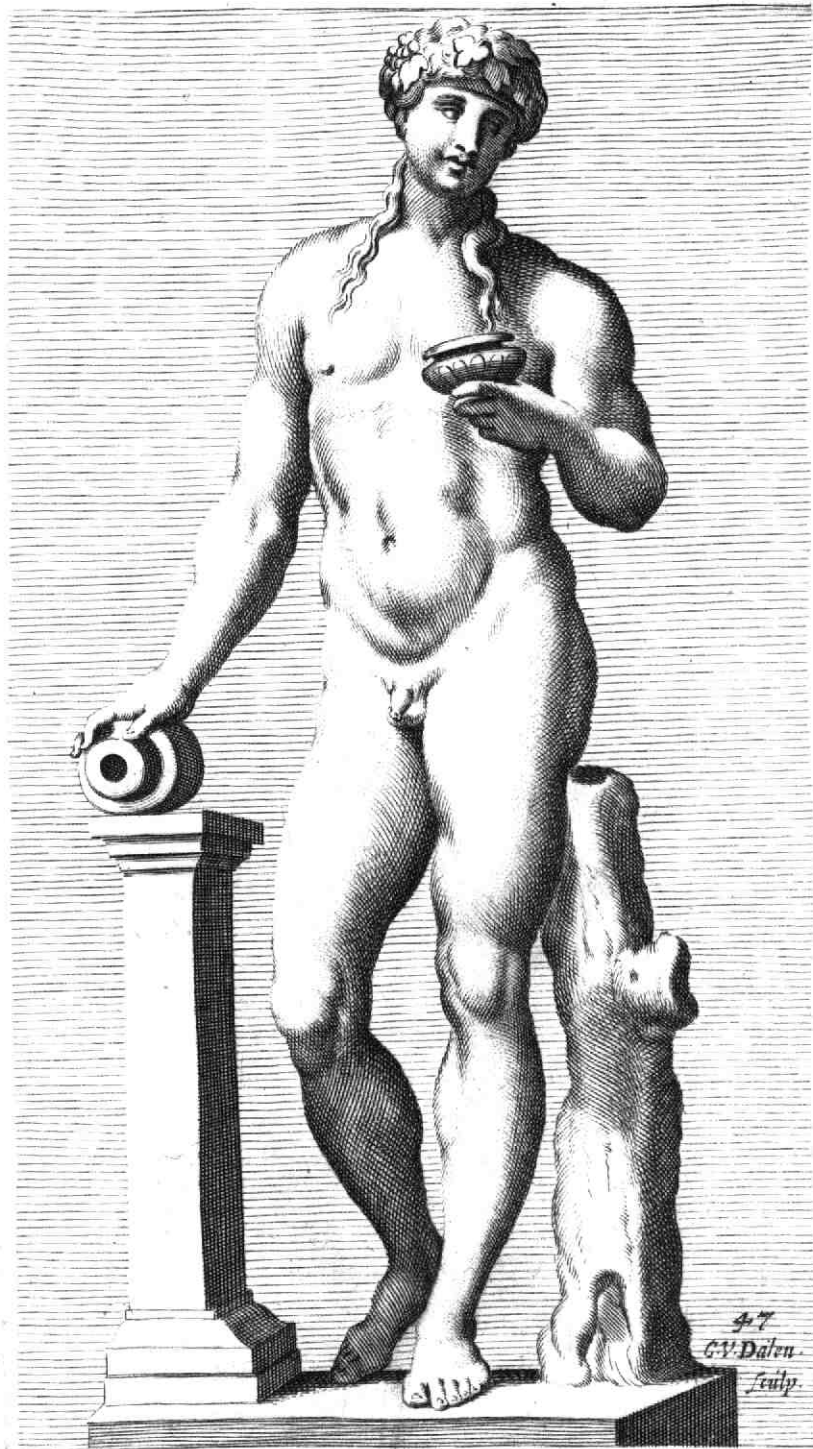

Et besluit van ons gemaekte bestek deeser tweede afdeelingh der vrouwelyke stantbeelden, leverd ons dit heerlyk werk der *versteende Niobe* uit. Men kan het LVII. stantbeeld naslaen om zich deze Historie te vernieuwen, daer wy breetvoerig van *Niobe* vermaende. Dit is een Grieksch kunstwerk van *Seopas* of *Praxiteles*, zie *Plinius 36. B. 5. H.*, het staet in der *Mediceen Lusthof*, en de schryvers verzeekeren ons dat 'er een schat van twee hondert talenten voor geboden is; maer daer is 'er, die zeggen dat het maer een hondert talenten was, het geen te geloven staet. Want wy hebben zoo pas gezien wat 'er voor de *Grieksche Venus* door den koning *Nicomedes* aengeboden wierd, en men weet hoe oulinx verscheide Vorsten onnoemelyke rykdommen tegens tafereelen en kunststukken opwoegen, waer uit dit niet ongeloofbaer voorkomt, gelyk het doen zou, indien we deze verbasterde eeu, die byna niets als van schrapen weet (weinig beminnaers der kunste uitgezondert) by de voorgaendetyden wou vergelyken.

Terwyl we aldus alle de mannelyke en Vrouwelyke stantbeelden doorgedaen zyn, verzoeken we onze Lezers dat ze ons in de volgende derde Afdeelingh willen verzellen; daer we geen min uitmuntende beelden, die hun beziens zoo wel als alle de andere waerdig zyn, ontmoeten zullen.

EINDE DER TWEDE AFDEELINGH.

DER-

Nyseus Bacchus in Aedibus. Búrghesys.

DERDE

AFDEELINGH.

VANDE

LEGGENDE
STANTBEELDEN.

ACHT-EN-TACHTIGHSTE

STANTBEELD.

DESTERVENDE

KLEOPATRA.

Elyk wy de wisselvalligheeden der Fortuin, die als Ebbe en Vloed is, in de twee voorgaende Afdeelingen meer dan eens gezien hebben. Zoo zullen we nu, in den aenvang dezer derde Afdeelingh, de niet min ongelukkige als prachtige Vorstinne *Kleopatra*, door een adderbeet stervende, beschouwen, zoo als ze in den *Vatikaenschen Lusthof* gevonden werd.

Kleopatra, koningin van *Egipte*, was getrouwt aen haeren broeder *Ptolemeus*, maer wierd van hem verstootten, onder voorwentsel dat zy hem na de kroon stak. Toen begaf zy zich naer *Julius Caesar*, die te *Alexandrie*, de hoofstat des Ryx, gekoomen was. Zy wist door haere schoonheit, waer in zy onder alle koninginnen haerer eeuwē geen weërgade had, den Roomschen Veltheer dervoegen te betoveren, dat hy zich een wyl met haer verlustigde, en zelf, gelyk sommige willen, eenen zoon by haer teelde, en haer, na de dood van *Ptolemeus*, de Ryxkroon van *Egipte* op 't hoofd zette.

Cesar daer na in den Raed, door *Brutus*, *Kassius* en hunne Eetgenooten, afgemackt zynde, gelyk wy op het IX stantbeeld aentoonde, ontstont in 't Roomsche ryk een Bürger oorlogh, die zeer bloedig was, terwyl *Lepidus*, *Markus Antonius*, en *Oktavius* te zamen spanden om dien moort van *Cesar* te wreken, door den ondergang van *Brutus* en *Kassius*. 't Welk hun gelukt zynde, kregen zy nieuwe onrust, door den Partischen oorlogh, op den hals, die echter gelukkig ten einde werdt gebraght, door een gloriryke zege op *Pakorus* Erfsprins der *Parthers* behaelt, en den vrede daer op gevolgt, die door *Markus Antonius* geslootten, echter door hem trouloos verbroomen wierd, welke vredebreuk hy met het verlies zyner gantsche heirkraft boette. Waer na *Markus Antonius*, zich in *Egipte* begaf en daer smoorlyk op de koninginne *Kleopatra* verliefde, zulx dat hy, onäengezien zyn wettig Huwelyk met *Oclavia*, de Zuster van *Oclavius Augustus*, aengegaen, de Egiptische koningin tot zyn vrou nam, en zelf beloofde haer de kroon van 't Roomsche ryk op 't hoofd te zetten, als hadde het minder moeite in, de *Romeinen* dan de *Parthers* onder 't juk te brengen.

By dit wellustig wyf ontaerde hy heel en al van de Roomsche ernsthaftigheit, terwyl hy zich zelf na de Egiptische wys kleeedde, en de Egiptische Goden diende.

Hy ruste een machtige Oorloghsvloot toe om *Augustus* te bevechten; maer die was in de voorhael, en quam met een ontzachelyke vloot opdonderen om *Antonius* slaggh te leveren, die tot nadeel van den laetsten uitviel, waer door *Augustus* alle de schatten van *Antonius* machtig wierd.

Kleo-

Faunus tibia inflans. in Hortis Búrghesianis.

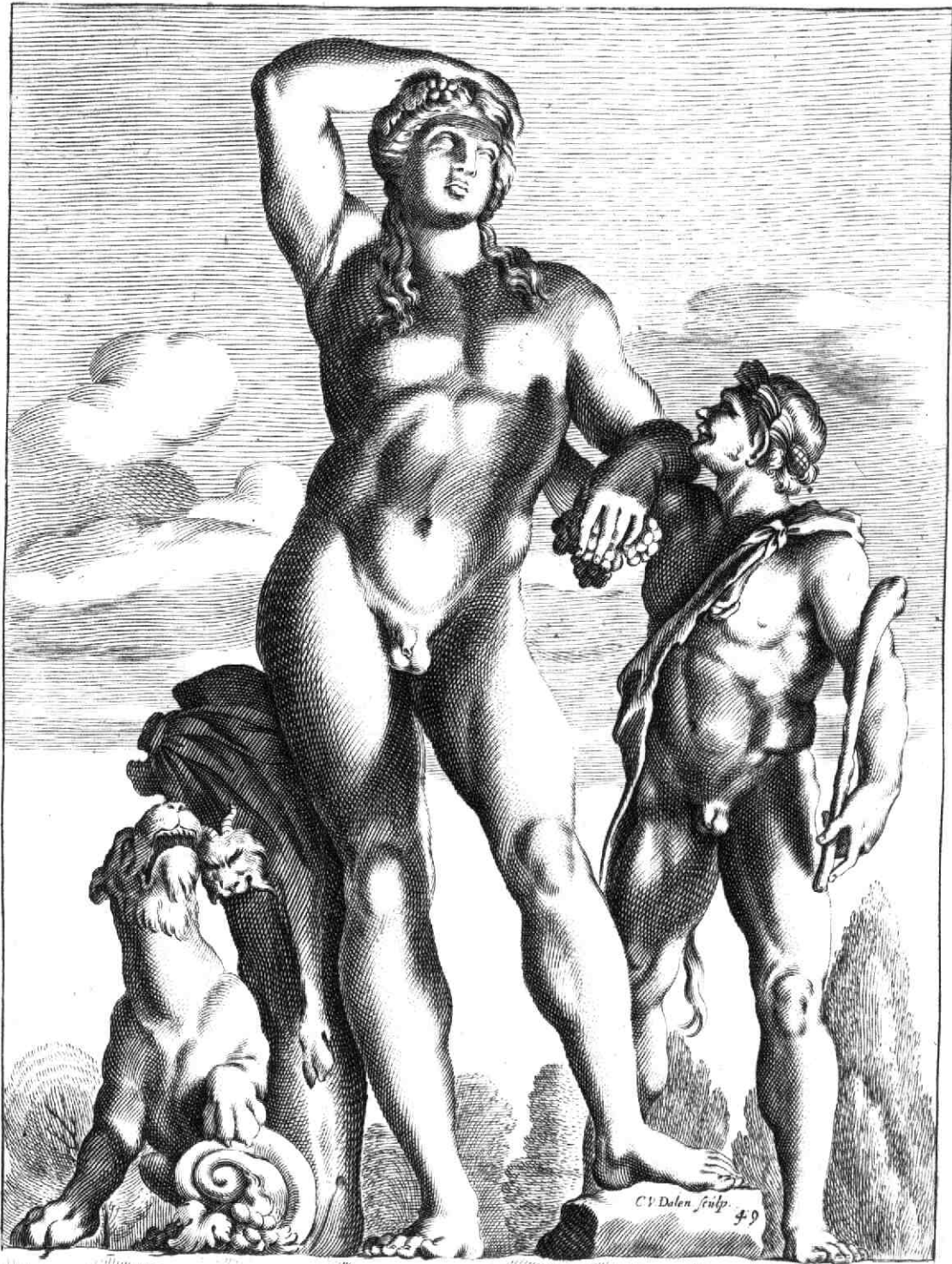
Kleopatra, die zich by dezen slag, op een verguld schip, met purperzyde vlaggen en zeilen opgetoet, bevond, was de eerste die de vlucht koos. Kort daer aen volgde *Antonius*; maer geen kans ziende om t'ontvluchten nam hy zich, met zyn eighen zwaert, het leven. De koningin viel den overwinnaer te voet; maer vruchteloos. Dus beducht, dat zy na *Rome* in triomf moght gevoert werden, wist zy de wachters die haer gade sloegen, te ontsnappen, en vloodt in het praelgraf der Egiptische koningen. Hier met haer prachtigste gewaeden opgesiert, zette zy zich naest het lyk van haeren *Antonius*, met slangen op de slaghadere van ieder hant, die het bloet daer uit zuigende, haer, op een zachte wyse, uit dit leven holpen.

Haere gantsche Histori is door den schrandren Ridder *Jacob Kats*, in zynen *Trouwingh*, met levendige verwen afgemaeld, daer hy onder anderen haeren uitgang aldus beschryft:

Zy gaet de slange tergen;
Zy gaet het winnigh dier als krygh en oorlogh vergen;
Maer 't beest dat stont beducht en zat als in beraet,
Of ook zoo witten arm met gif te quetsen staet;
Doch als de koningin niet af en liet te quellen,
Zoo gaet het happig dier zich als ter weere stellen,
Het kromt zich in een bocht en schiet ten lesten toe,
En straelt haer in den arm, en niemant weet 'et hoe.
Het gif doet zynen loop, door onbekende wegen,
En 't komt gelyk een slaep haer om het brein gezegen:
Zy trilt, zy zuiffebolt, en in een korten stond
Zoo vloog haer met een zucht het leven uit de mond.
Maer hoe de Vrouwe stierf en konde niemant weeten,
Zy was maer aen den arm als van een vloog gebeeten;
Men vond aen al haer lyf een gaef en effen vel,
Men vond een plexken root en anders geen gezwel.
Zy lag daer als een beeld, haer leeden niet geboogen,
Haer lippen niet verrukt haer oogen onbewoogen,
Alleen haer ryke kroon, met diamant gesiert,
Die was, als zy verschiet, een weinig omgezwiert.

N E G E N - E N - T A C H T I G H S T E
 S T A N T B E E L D.
 V E N U S,
 O F V O L G E N S A N D E R E
 L A T O N A.

En *Lusthof der Borgheesen*, zoo ryk in praelbeelden, gelyk wy te meermaelen gezien hebben, leverd ons deze schoone *Venus* op. Wy vermaende zoo meenigwerf van deze Godinne, dat het onnodig is van haer verder gewag te maken. Andere gevoelen dat het de ongelukkige *Latona*, de moeder van *Apollo* en *Diana*, is, die voor den haet der Godinne *Juno* vluchtende, byna versmacht, met een schulp, tot lessing van den brandenden dorst, uit een heldere bron by *Lycie* waterschept. Het zy zoo't wil, dit beeld is door den schilder *Jordaen* zoo hoog geschat, gelyk het ook waerlyk is, dat hy het der moeite waerd geacht hebbe, voor een *Maria Magdalena*, in een zynen kunststukken te gebruiken.

Bachus, in Hortis Ludouisiatis.

ANTIQUÉ STANTBEELDEN. 49
 T N E G E N T I G H S T E
 S T A N T B E E L D.
 V E N U S.
 B Y A N D E R E
 H E R M A F R O D Y T.

Et laetste kunststuk dat in den *Lusthof der Borgbeesen* staet, vertoond ons alwederom een *Venus* voorover leggende; maer daer is'er, die willen dat het *Hermafrodyt*, de zoon van *Mercurius* en *Venus* verbeeld. Dezen knaep, overschoon van gedaente, zag alle vrouwen op zich verliefd, en onder die wel het heftigste de Nimf *Salmacis*. Zy ging hem dikwerfaen; maer werd forsselyk afgeslagen, tot dat ze hem, in een bron gevonden hebbende, verschalkte, springende plotselyk in het water, en houdende hem in haere armen beknelt, tot dat, op haere bede, deze twee lichaemen tot een wierden. De jongeling, door zoo moeielyk een herscheppingh in de ziel getroffen, bad zyne ouders, dat ze, ten troost zynere elende, dit water met de kracht wilde begiftigen, dat al wie'er zich in quam te baden, het eige lot ondergaen moght, en verworf het. Mogelyk dat hy, om reden der verandering dezer beide kunne, de naem *Hermafrodyt* behouden heeft. Althans het voegd niet dat wy onze gedachten verder over hem uitlaeten.

E E N - E N - T N E G E N T I G H S T E
 S T A N T B E E L D.
 D E G E Q U E S T E
 M E R M I L L O,
 O F
 Z W A E R D S C H E R M E R.

Et beeld van den gequesten *Mermillo*, door te grooten bloedvloed bezwykende, legt in der *Ludovisien Lusthof* zeer kunstryk afgebeeld, en is overwaerdig met een' verdubbelden aendacht beschout te werden. Deze *Mermillós* waeren by den ouden zekere *Zwaertschermers*, die, of in de schouplaetsen, schouspeelen, of elders, ten vermaak der Vorsten en onderdaenen hunne rasheit in die kunst vertoonde.

Men vind by *W. de Geest* gemeld, dat dezen *Mermillo*, door *Johannes Stradanus* (een geboore Bruggenaer die zich te Florensen onthield) voor het beeld van *M. S. Otbo*, (die zich met een moortpriem, ten nutte des volk, doortooten had) geschildert is, en andere getuigen dat het stuk ongemeen naer dezen *Mermillo* gelykt.

Ganymedes raptus. in Hortis Mediceis.

KUNSTKABINET DER
T W E E - E N T N E G E N T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
D E T Y B E R.

IN den Hof van 't *Vaticaan* vind men dit marmer beeld dat de Revier *Tevere*, in *Italien* (die haeren oorsprongk van den bergh *Appenninus* neemt) of naer het befacmd verdrinken van *Tiberius* koning van *Alba*, na zynen naem den *Tyber*, genoemd werd en daer voor thans bekend staet.

Dezen vermaerden vloed, (daer de Poëten en Historischryvers zoo veel gewags van maken, niet om zyne byzondere uitstekende eigenschappen; maer om dat, met de doorluchtige Roomsche heerschappy, zynen naem zich over den gantschen aerdbodem gestrekt, en hy dus de oppermacht over alle andere stromen aengenomen heeft) verdoont zich hier leggende, houdende een overvloeds hoorn, en leunende op een wolvin (aen wier prammen de zoogelingen *Romulus* en *Remus*, door last van *Amulius*, aen den *Tyber* gebraght, om verdronken te worden, dogh door 't vloeien des strooms tusschen eenige heuvelen in een vlakke geworpen, die door het afloopen des waters haer wel haest op het droog braght, en in slibbe en modder leggen liet, daer ze van de wolvin gevonden en gekoestert wierden, en aldus als door een weldaet des *Tybers* behouden zyn geweest) Een' opgeschooten boom met loof en bladeren overschaduwet hem, ten teeken dat hy, gerustig gelegen, gezagh en heerschappy voert, waer in wy te meer bevestigt worden, om dat den grooten *Mantuaner*, in het 8. B. der *Aenade* hem van onder populiertakken doet te voorschyn komen, daer hy hem aldus beschryft:

*De gryse Tyberyn scheen uit zyn zoeten vliet
(En had om 't hair gedekt een schaduwachtigh riet,
Om 't lyf, een linnenkleed met waterblauwen zoomen;)
Te ryzen tusschen 't loof der populiere boomen.*

D R I E - V I E R - E N V Y F - E N T N E G E N T I G H S T E
S T A N T B E E L D.
D E N Y L.

IN den zelve *Lusthof* vind men de afbeelding van den *Nyl*, leunende op een *Sphinx*, dragende eenen hoorn van overvloed, en hebbende het hoofd met riet, waterlis, biesen en andere gewassen, gelyk den *Tyber*, bekransd; nevens hem ziet men zestien kindertjes, van welke *Plinius* in het 36. B. 5. H., en de jonge *Filustratus*, in zyn Afbeelding, breder gewagen.

Dezen wonderlyken vloed, daer de natuurönderzoekers zoo veel van te zeggen vinden, en byna eenparig belyden dat men des zelfs oorsprongk niet uitvorsen kan, gelyk hier toe ontallelyke plaetsen uit de Historischryvers en Poëten zouden kunnen bygebraght werden, ziet men afgebeeld in de gestalte eenes ouden mans, hebbende 't hoofd gekroond, gelyk wy boven zeide, op welke kroning of bedekkingh des hoofds *Antonius Augustinus* aenmerkt, dat zulx tot bewys van den onbekenden oorsprongk des *Nyls* geschied; Doch onzes bedunkens behoeft men hier gene andere geheimenisse aen de bedekking, dan de gewoone lyke verbeelding der stroomen, die gemeenlyk van riet, mos, wier, waterlis, of dergelyks gezien word, toe te schryven.

Meleager in Edibus Pichinys

De zestiende kindertjes waer van hy omringt is, en men de overblyffelen nogh ziet, bedieden dat de *Egiptenaers*, langs wier boorden den *Nyl* loopt, het waffen der zelve waernaemen, met de maet van kubiten, of ellebogen, namentlyk: als ze min dan twaelf kubiten hoog vloeyde was het een teken van een onvruchtbaer jaer, en vloeyde ze tot twaelf en daer over, tot vyftien toe, verwachtte men een overvloedig jaer; maer hoger komende veroorzaekte zulx groote droefheit in dat volk, om dat als dan de velden door de groote nattigheit bedorven wierden, en hierom heeft men door het zestiende kind, dat op den hoorn des overvloeds gezeten heeft, gelyk men nogh zien kan, de pyl en maet der zestiende kubiten betekend, ten bewys dat het den lande dan naer wensch ging. Hier zouden wy de betekenis van de *Sphinx*, den hoorn des overvloeds, en dergelyke bysragien kunnen aenhalen; maer wy achten onzen Lezer genoeg van dezen stroom onderrecht te hebben.

Z E S - E N - T N E G E N T I G H S T E

S T A N T B E E L D.
D E T Y B E R.

En heerlyk kunststuk, dat overwaardigh is, den liefhebberen der Teken- en Schilderkunste, aengepresen te worden, verтоond zich op het *Kapitool*. Mannen van naem hebben dit den kunstnaren, als den hoorn der overvloedige leerlessen, aengebooden, en hun getuigenisse, waer aen wy ons gedragen, is naer waerheit.

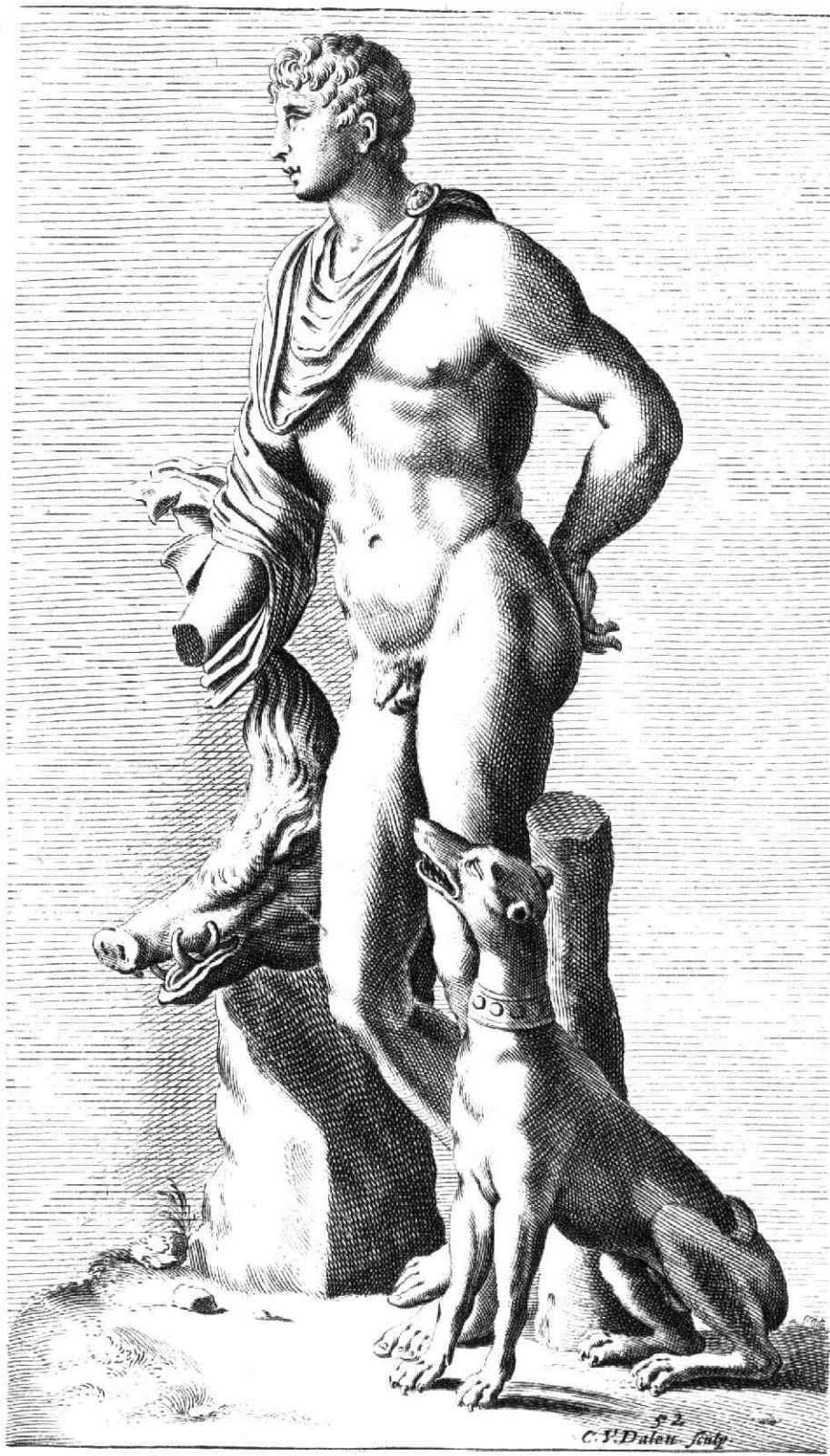
Dit stuk verтоond dan een' dergelyken *Tybergod* als wy op het XCII. tafereel zaegen, met dit onderscheit alleen: dat het ondergedeelte des lichaems bekleed is; welke kleding *Virgilius* in het aengehaelde 8. B. der *Aenade* beschryft dat ze *dun waterblauw linnen* waeren. Voorts heeft dezen God alle de bysragien die wy reets beschreven hebben, en in het genoemde tafereel kunnen naergezien worden; om welke reden wy die stilzwygent zullen voorby gaen.

Z E V E N - E N - T N E G E N T I G H S T E

S T A N T B E E L D.
D E N Y L.

Ok zien wy, op het meergemoemde *Kapitool*, den befaemden *Nyl*, dien by den kenneren als een uitmuntend beeld geschat werd, men ziet hem hier met al de sragien, even als dien welke wy zoo strax beschouwen, alleen met dat onderscheit, dat hy, gelyk den laestgenoemden *Tyber*, half gekleed is.

Meleagri eiusdem adspecus alter Ibidem .

52 KUNSTKABINET DER
 ACHT-ENTNEGENTIGHSTE
 S T A N T B E E L D.
 N E P T U I N.

Op het *Kapitol* vind men een heerlyk kunststuk, verbeeldende de God *Neptuin*, hebbende het benedelyf gedekt, en in de hand een zeehoorn, ten teken zyner heerschappy, houdende: benede of onder hem ziet men een zeegedrocht, uit wiens mond drie waterstraelen lopen, waer meê niet duister den aert of eigenschap der zoute, zoete en smakeloose wateren betceekend werd.

Gemeenlyk word *Neptunis* voor den koning der Zee en vader der stroomen en bronnen gehouden. Zyne ouders waeren *Saturnus* en *Ops*. Zyn moeder redde hem uit de vraetzucht zyns vaders (die gehouden was alle zyne mannelijke kinderen op te slokken) want zy gaf den vraet een veulen, van een paert, in doeken, als een kint bezwachtelt, te vreeten, in plaats van *Neptunis*: op hoedanig een wyze zy hem meermaels gemompt had.

Tot mannelijke jaeren gekomen zynde, als zyns vaders gebiet by lotinge gedeelt wierd, ontving hy voor zyn deel het ryk der Zee. Hier na begaf hy zich in huwelyk met *Amphitrite*, om wier min hy veel moeite gedaen had.

Het gedenkwaardighste van hem is, dat hy door het slaen met zynen driekant (een soort van een vork, als een werpspiets, zyn bysonder merk en eer-teeken. want *Servius* gevoelt dat de mogentheit van bykans alle de Goden met een drievouwig teeken aangeweesen word.) op de aerde een paerd deed voor den dagh komen, toen hy met *Minerva* streeft wie, van hun beide, de nutbaerste zaek zou voortbrengen. Hierom is hy *Hippius*, dat is Paerdgod, genoemt, en gehouden voor den beschermmer der Paerdestryden en Renspeelen.

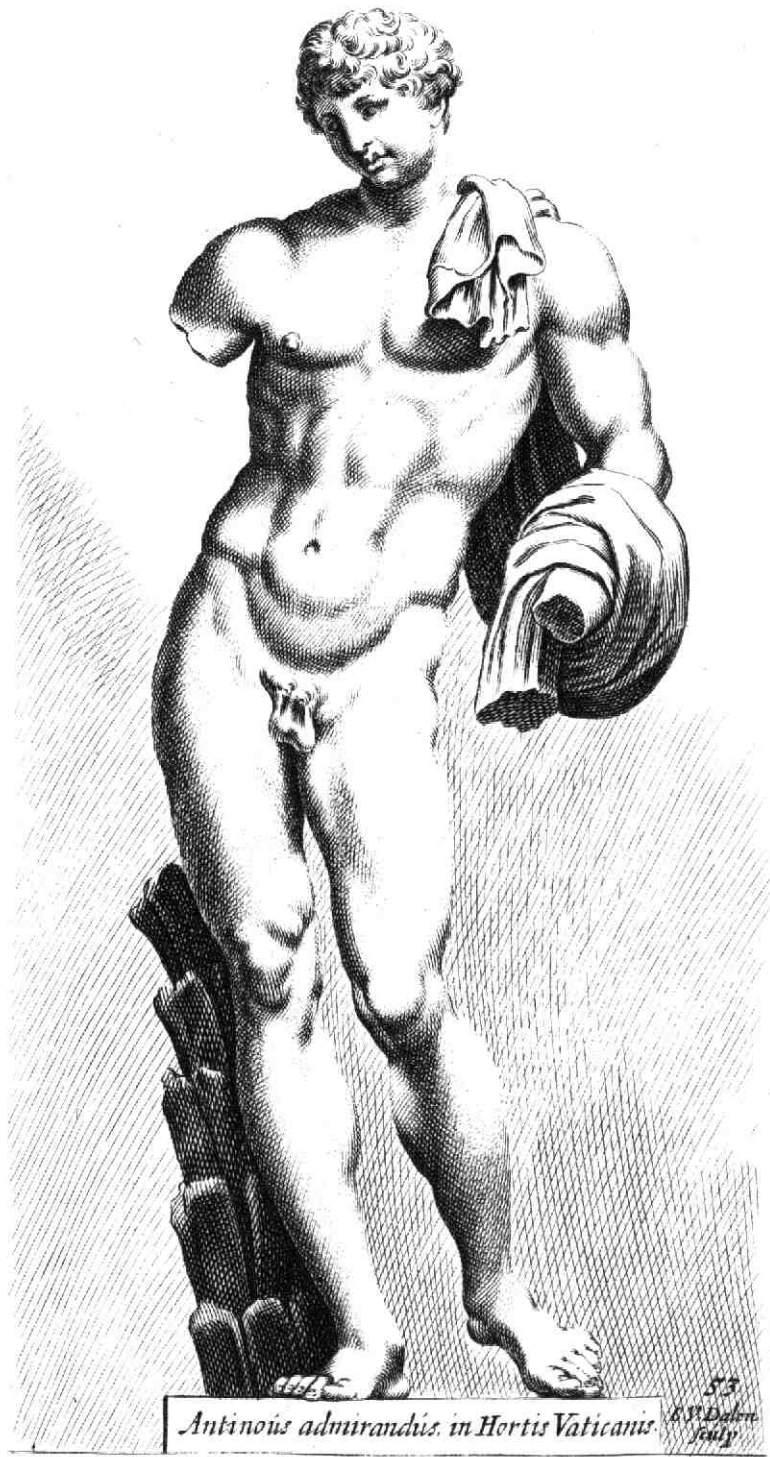
Hy wierd onder den naem van *Confus*, naer het woord *Confuleeren*, of raed-geven, geëerd. En de plechtige speelen, t'zyner eere in lentemaend gehouden, wierden *Consualia* of Raedspelen genaemt.

Zyn werk is de paerden en schepen te bestieren. Gelyk den Mantuaenschen Dichter, in latynsche vaersen, overdeftigh zinght, dat, na de vertaling van de bron der nederduitsche dichtkunst, aldus luit:

Hy spant de rissen voort voor zyn karros, en toont
 Der zeegedrochten bek, daer 't schuim uit bruischt en stroomt.
 Hy geeft de paerden, die voor zyne godheit knielen,
 Terstont den vollen toom, en glipt met blaeuwwe wielen
 Heel lichtig over zee en dynig regelrecht.
 De baren leggen zich: de holle zee gaet slecht,
 En slegt haer dyningen, beneên de krakende assen,
 De wolken, die op 't woord des grooten zeevoogts passen,

Verdwynen aen de lucht, toen volgen hem op zee
 Gedaenten zonder ent: Walvischen zwemmen meê,
 Geweldig groot en lang: daer Glaukus oude reien,
 Palemon, Inus zoon, en Tritons hem geleien,
 En Forkus leger volgt, aen zyne regte hant.
 De sinke zyde word beschut aen dezen kant
 By Thetis, Melite, en ook Spio, met Thalye,
 Cymodoce, Pannoon, Nisee op eene rye.

Hy wort ook de *God der Nimsen* genaemt, die hem, naer het gemeen gevoelen, vyftig in getal werden toegeschreven. *Forkus* en *Proteus* waeren zyn voornaemste kinderen. De eerste by de Nimf *Thoösa* geteeld, wierd van *Atlas* in een' sloopstrydt overwonnen en verdrunk in zee. En den anderen, die sommige zeggen by *Thetis* gewonnen te zyn, had de gaef van zich te kunnen herscheppen in allerlei gedaente. En dewyl hy een groot wichelaer was, moesten de geene die raedt van hem hebben wilden, hem verrassen en wel vast binden om hem zyn natuurlyke gedaente weder te doen aennemen, en dus antwoord te krygen.

Antinoüs admirandus. in Hortis Vaticanis.

53
A. S. D. Alton
Sculp.

Nden meergenoemden *Lusthof der Ludovisien*, leghet *Sileén*, leunende op een wynzak, en houdende een drinkschael in de sinke hand.

Dezen *Sileén* is kenbaer aen zyne gedachte, men ziet hem out van dagen met een kromme platte neus, zonder hair op het hoofd, met groote en wyt opstaende ooren, kleen doch vet van lichaem, met een' dikken buik, zoo dat hy, van de zwaerlyvigheit beladen, op eenen stok leunt als hy te voet gaet; want meest ryd hy op eenen ezel. Hy is de voedsterheer van *Bacchus*, den wyngod, van wien wy al meer vermaend hebben. Hy bleef *Bacchus* altyd by, en was derhalven noit verlegen om drank, dien hy ruim innam. *Virgilius* beschryft ons,

*Hoe Chromis eertyts en Mnasyllus op den dagh,
Silenus, daer hy vast in slaep gevallen lagh,
Zien leggen in een hol, met áderen, gezwollen
Van klaeren wyn, dien hy een dagh voorbeene aen't hollen
Gepepen had, gelyk hy doorgaens opgevult
En vol is. by zyn booft leght krans aen krans gekrult
Van wyngaert, en men zag een groote wynkan hangen
Aen haer gesleeten oor.*

Dus vertaeld de vader der duitfche Poëzy de woorden des Mantuaners, in zyn zesde Herderskout. En hy gedenkt zynere ook in het geestige lied, dat wy op het LXXIII. stantbeeld aenhaelde, met deze woorden:

*De zee en 't eiland klonk
Van bommen, en cimbaelen,
Evoë, Evoë,
Wat voeten had dat sprongk.*

*Sileén, het volle vat,
Verzopen op zyn ezel,
Evoë, Evoë,
Wist naeulyx waer by zat.*

*Zyn ezel hielt den trant,
Gods schiltknaep zat en ronkte.
Evoë, Evoë,
Het dier had meer verstant.*

*Sileén reet averechts,
En, als hy was aen 't vallen,
Evoë, Evoë,
Dan stutten hem zyn knechts.*

Dit hoofd der dronkaerts, zich zoo rykelyk lavende, met het zorghverdryvende nat, behoefde eenen staf, om zyne waggelende schreden te bestieren. De *Saters* beminden en eerden hem als hunnen vader, zoo verre, dat ze out geworden zynde, ook *Sileenen* genoemd wierden, gelyk wy op zyn plaets reets gezecht hebben.

Hoe *Sileén* weleer vermist was, tot groote bekommering van zyn voedsterkind *Bacchus*, en eindelyk uit de klauwen van den goutzuchtigen *Midas* geret wierd, melt ons de zwaen van Sulmo, in het XI. B. zynere Herschepp. *Pausanias* en uit hem *Natalis Comes*, zeggen, dat *Midas*, door het gieten van wyn, in zeekere bron, *Sileén* in zyn gewout kreeg, en dat hy, van den wyn bestoven zynde, door het lantvolk gegrepen en ten hoof gebraght wierd. Daer is'er, die zeggen, dat hem, dus vermeestert, gevergt werd te verklaeren wat den mensch wel het beste was: en dat hy, na lang zwygen, geantwoord had, het beste voor den mensch te zyn, dat hy noit gebooren waere, en gebooren zynde, spoedig quam te sterven. 't Geen waerlyk eene schoone spreuk uit den mont eens dronkaerts zoude zyn. Maer genoeg hier van. Wy zien de haeve om in te zeilen en de ruste zal ons ras volgen, wanneer wy het volgende schoone stantbeeld, het laetste van allen, beschout hebben.

Minerva hospitatrix in Edibus Iustinianicis.

54 KUNSTKABINET DER ANTIQUE STANTBEELDEN.
 HONDERTSTE - EN LAETSTE
 STANTBEELD.
 DIRCE.

Indelyk beschouwen wy een deftigh en onvergelykelyk grieksch kunstwerk waer van *Apollonius* en *Tauriskus* de maekers zyn, het staet in den *Hof der Farneesen*. Van dit heerlyk stuk gewaegd *Plinius* in zyn 36. B. 5. H. en met hem, onze Nederlantsche *Fidiassen* als *Rubbens*, van *Dyk*, *Rembrant*, en andere, wier naemen, zoo lang de waereld staet, in achting blyven zullen: Ja zelf de grootte *F. Perrier* getuigd noit des zelfs weerga gezien te hebben. Waerom het geen wonder is dat dit kunststuk, by zommige, *Dirce*, *het sieraet der outheit*, genoemd werd.

De wreede en belgzuchtige *Dirce*, een snoot wyf, word hier verbeeld. Zy was de tweede vrou van *Likus*, koningh van *Thebe*. Die, voor het aengaen van dit huwelyk, de rampzalige vorstinne *Antiope*, dochter van *Nikteus*, koning van *Thebe* om de verrasling en ontëering van *Epafus* (waer in zy onschuldigh was) verstootten en uit zyn paleis verdreven had. D' elendige staet dezer vorstinne trof het hart van *Jupiter* met medelyden, 't welk wel haest in liefde veranderde, zulx hy haer, in de gedaente van een *Sater* bekroop. *Antiope* wierd uit deeze bykomst bevrucht, en toen zy haere zwangerheit niet langer konde bedekken, zoo wierd *Dirce* hier door nayverig en vermoedde dat *Lykus* noch by haer verkeerde. Dit over force wyf, uittermaete oplopend en driftigh, spatte uit in woede, die de belgzucht haer inblies, en deed *Antiope* in een' duisteren kerker opsluiten, die zy wredelyk pynigde en plaegde; maer *Antiope*, op haere bede, door *Jupiter*, uit den zelve verlost, en in volle vryheit gestelt, vluchtte, in den nacht, naer den bergh *Citheron*, daer ze van tweelingen beviel, die van de herderen opgenomen en als hunne eigen kinderen opgevoet wierden. Den eenen noemden men *Zethus* en den anderen *Amfion*.

Dirce, verstaende dat haere vyandin gevluht was, gaf bevel om haer na te zetten en aenthouden. De ongelukkige *Antiope* was niet maghtigh al die lagen te ontwyken; maer verviel wel haest in de handen haerer geslage vyandin, die haer in veel strikter en schrikkelyker gevangenis dan te vooren deed zetten, waer in zy haer lang opgeslooten hielt, en veele middelen van wreetheit tegen haer te werk stelde.

Naer veele jaeren in deze elenden gezeeten te hebben, ontsnapte endelyk de dochter van *Nikteus* andermael uit haere gevangenis, en begaf zich naer haere zoonen *Zethus* en *Amfion*, toen al tot mannelyke jaeren gekoomen. Zy gaf hun te kennen wie ze was, en ontvoude teffens al het ongelyk, dat haer, door de woedende *Dirce*, was aengedaen, hen verders biddende haer te willen beschermen.

Dirce, naulyx gebodtschapt dat haer gevange ontsnapt was, neemt een besluit om, zelf in persoon, haer na te zetten, en met grooter strengheit dan oit te handelen. Op dat pas wierd het feest van *Bacchus* geviert, en ditscheen een gunstige gelegentheit voor haer; want zy, zich onder de wynpapinnen mengende, bequam de onnosele *Antiope* in haer macht, en sleepte haer heên na de plaets die zy bestemt had om haer omtebrengen. Het edel bloet van *Jupiter* hier op in deaderen van *Zethus* en *Amfion* ontvonkende, en hun als nieuwen moet en krachten byzettende, rukten zy *Antiope* uit de handen haerer vyandin, die zy aenvloogen, en met de bairen aen de hoornen van eenen woedenden stier vastbonden, die haer over hewvelen en rotfen heênsleepte, tot dat het snode wyf den geest gaf, en aldus de verdiende straffe, voor al het leet dat zy *Antiope* toegebracht had, ontfong. Wie des begeerig is om deze wytlustige histori breetvoeriger te leezen kan de fabel van *Propertius*, door den taelkundigen *Hr. Joan de Haes* in sierlyke vaersen vertaeld, naflaen, waer heên wy hem verzenden, om dat de gemackte voorwaerde ons, hier ter plaetse, nootzaekt tot het maeken van een

E I N D E.

BLADT-

BLADT WYZER.

A.	Bladtz.	K.	Bladtz.
Augustus (<i>de kaizer</i>)	7	Kommodus (<i>de kaizer</i>)	3
Aurelius (<i>Markus</i>)	8	Kryghsgevangen (<i>een</i>)	11
Atreus	9	Kastor	15
Apollo	17	Kleopatra	47
Alexander <i>de groote</i>	22		
Antinoüs	28	L.	
Aralanta	39	Laocoön	1
Agrippina	44	Latona	48
		M.	
B.		Menschpaerd (<i>bet</i>)	5
Bacchus (<i>kerkbelofte aen</i>)	20	Markus Aurelius <i>Anton: Augst:</i>	8
Bacchus (<i>de Wygod</i>)	26	Marfyas	12
Bacchus	27	Mofes	13
Bacchus (<i>Priesterinne van</i>)	41	Mars	21
		Mercur	24
C.		Meleager	28
Centourus	5	Minerva	29
Cæfar (<i>Julius</i>)	6	Melpomené	33
Ceres	37	Mermillo (<i>de gequeste</i>)	49
Ceres	39		
Ceres	43	N.	
D.		Natuur (<i>de Voedstermoeder</i>)	12
Diana (<i>De Efesyfche</i>)	12	Niobe (<i>twee Zoons van</i>)	19
Ditte	54	Niobe	32
		Niobes <i>Dochteren</i>	32
E.		Niobe (<i>versteenende van hertfeer</i>)	46
Enone	35	Nyl (<i>de</i>)	50
Egyptifch vroukje	36	Nyl (<i>de</i>)	51
Euterpe	42	Neptuin	52
		P.	
F.		Pollux	16
Faunus (<i>koning der Latynen</i>)	4	Pyramus en Thisbe	18
Faunus (<i>een peinfende</i>)	26	Patricius	22
Faunus (<i>een fluitende</i>)	27	Pan	25
Flora	34	Priesterinne van <i>Bacchus</i>	41
		Proferpina	42
G.		R.	
Gebroeders (<i>twee</i>)	23	Rome (<i>t Verwinnend</i>)	30
Ganymedes	27		
		S.	
H.		Seneca (<i>de Stervende</i>)	9
Herkules	2	Staetsman (<i>een' Roomfchen</i>)	10
Hygaea	36	Spion	11
Hermafrodyt	49	Saters (<i>twee</i>)	13
		Saffo	38
I.			
Julius Cæfar	6		
Juno	31		

B L A D T W Y Z E R.

	<i>Bladz.</i>		<i>Bladz.</i>
Sabynsch Vroukje	42	Venus	36
Sibilla	43	Vestaelsche Maegd	40
Silenus	53	Vestaelsche Maegd	44
T.		Venus (<i>de Grieksche</i>)	45
Toonpluifer (<i>de</i>)	24	Venus (<i>de omgekeerde</i>)	45
Tyber (<i>de</i>)	50	Venus (<i>de naekte- en de bemelsche</i>)	46
Tyber (<i>de</i>)	51	W.	
U.		Worstelaers (<i>twee</i>)	19
Urania	34	Z.	
V.		Zwaerdschermer (<i>Een</i>)	17
Venus (<i>de Verwinster</i>)	14	Zoons van Niobe	19
		Zwaerdschermer (<i>de gequeste</i>)	49

E I N D E

Roma triumphans. in Capitolio.

Niobe in Hortis Mediceis.

Niobe Filia in Hortis Medicis.

Niobes filia in Hortis Mediceis.

Filia Niobes in Hortis Mediceis.

Musa in Hortis Ludovicianis.

Flora in Aedibus Farnesianis.

Musa in Ædibus Ducis Altaempy.

Diana Venatrix. in Hortis Marchionis Iuny.

Virgo Vestalis, aut Circe, in Aedibus Mattheiorum.

66
C. V. Dalen. J. sculp.

Venus c' Balneo in Hortis Búrghefianis.

Mulier Ægyptia, in Hortis Búrghesianis.

Ceres in Hortis Búrghesianis.

Musa in Hortis Búrghesiamis.

Ceres, in Hortis Búrghesianis.

70
C. V. Dalen. sculp.

Atalanta in Aedibus à Valle.

Vestalis in Ædibus Iustinianeis.

Baccha in Capitolio.

74
C.V. Dalen. J. sculp.

Minerva in Capitolio.

Sabina in Hortis Ludovicianis.

77
C.V. Dalen. f. sculp.

Ceres in Hortis Búrghesianis .

Sibilla in Hortis Mediceae.

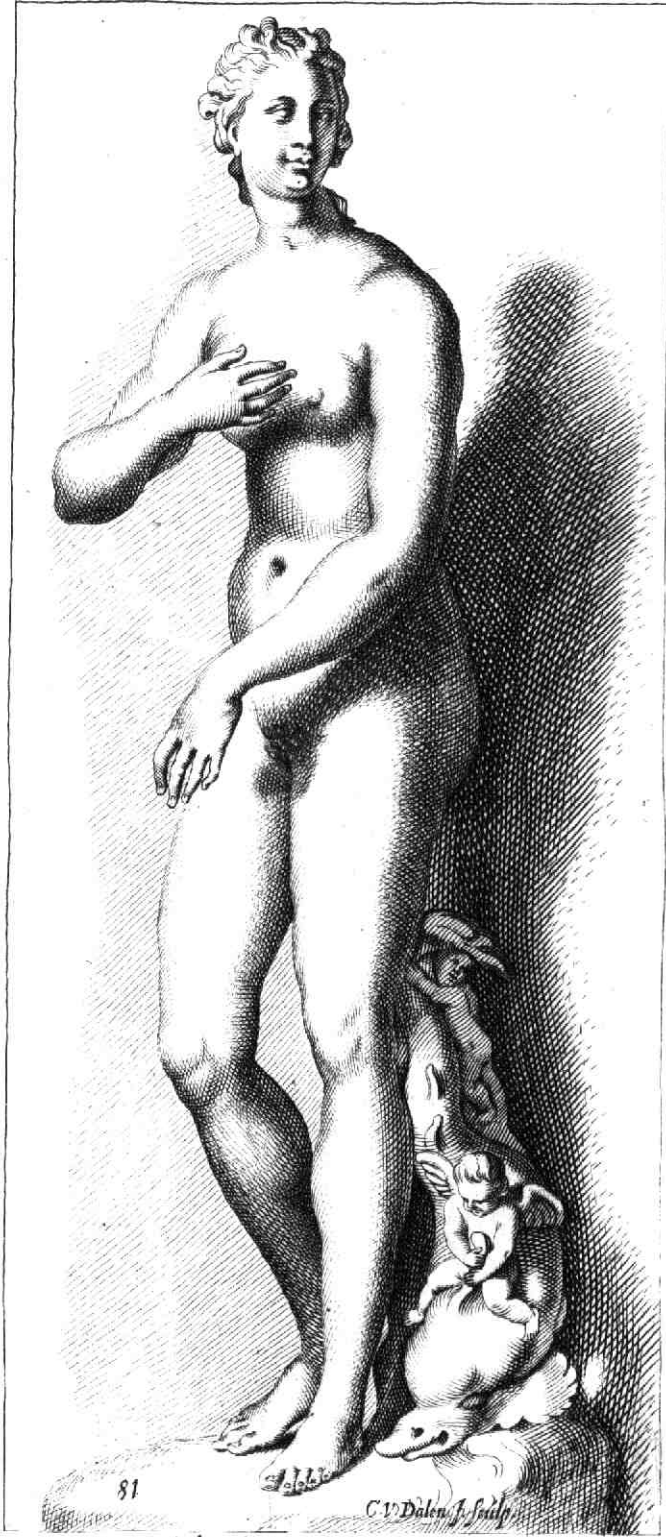

Agrippina, in Hortis Mediceis.

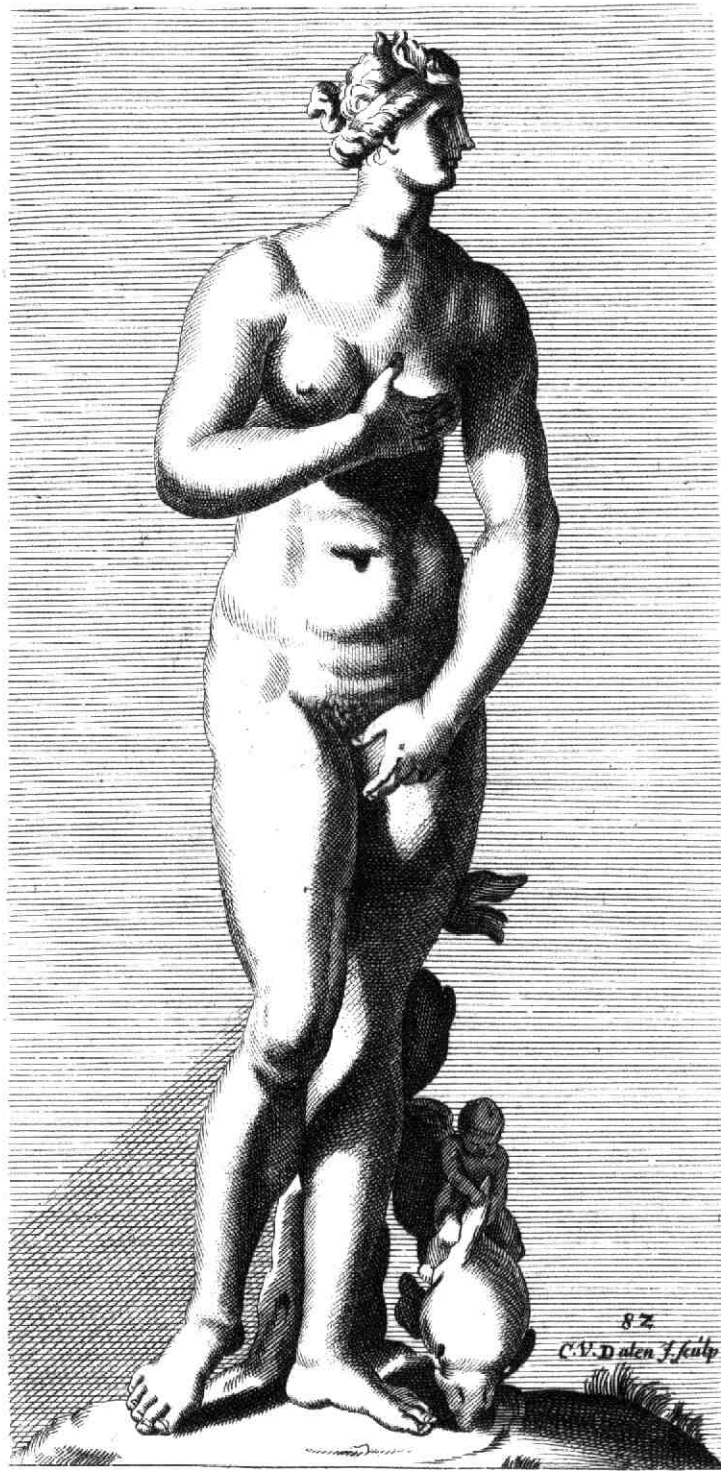
G. B. Piranesi sculp.
29

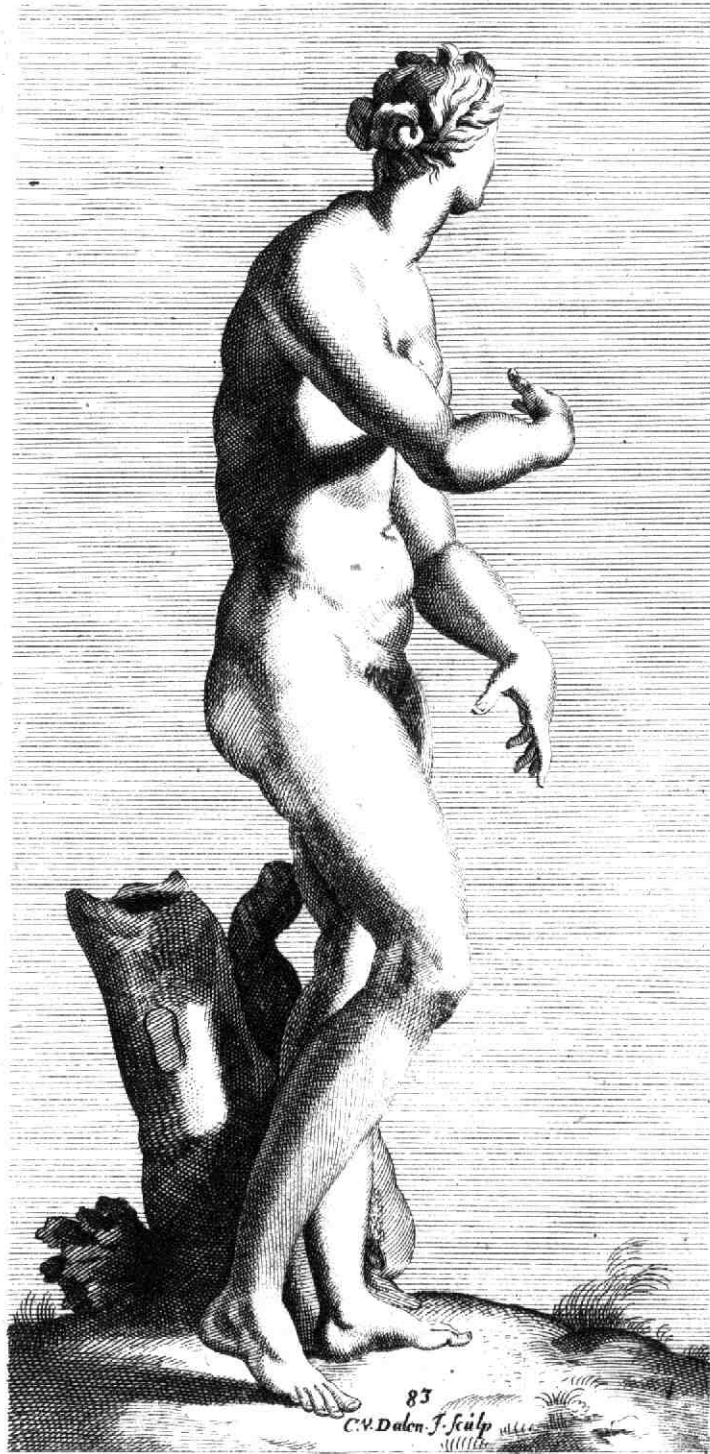
Max.^a Vestalis. in Aedibus Soderimis.

Venus Aphroditis. in Hortis Medicis.

Venus Aphrodites eadem ibidem

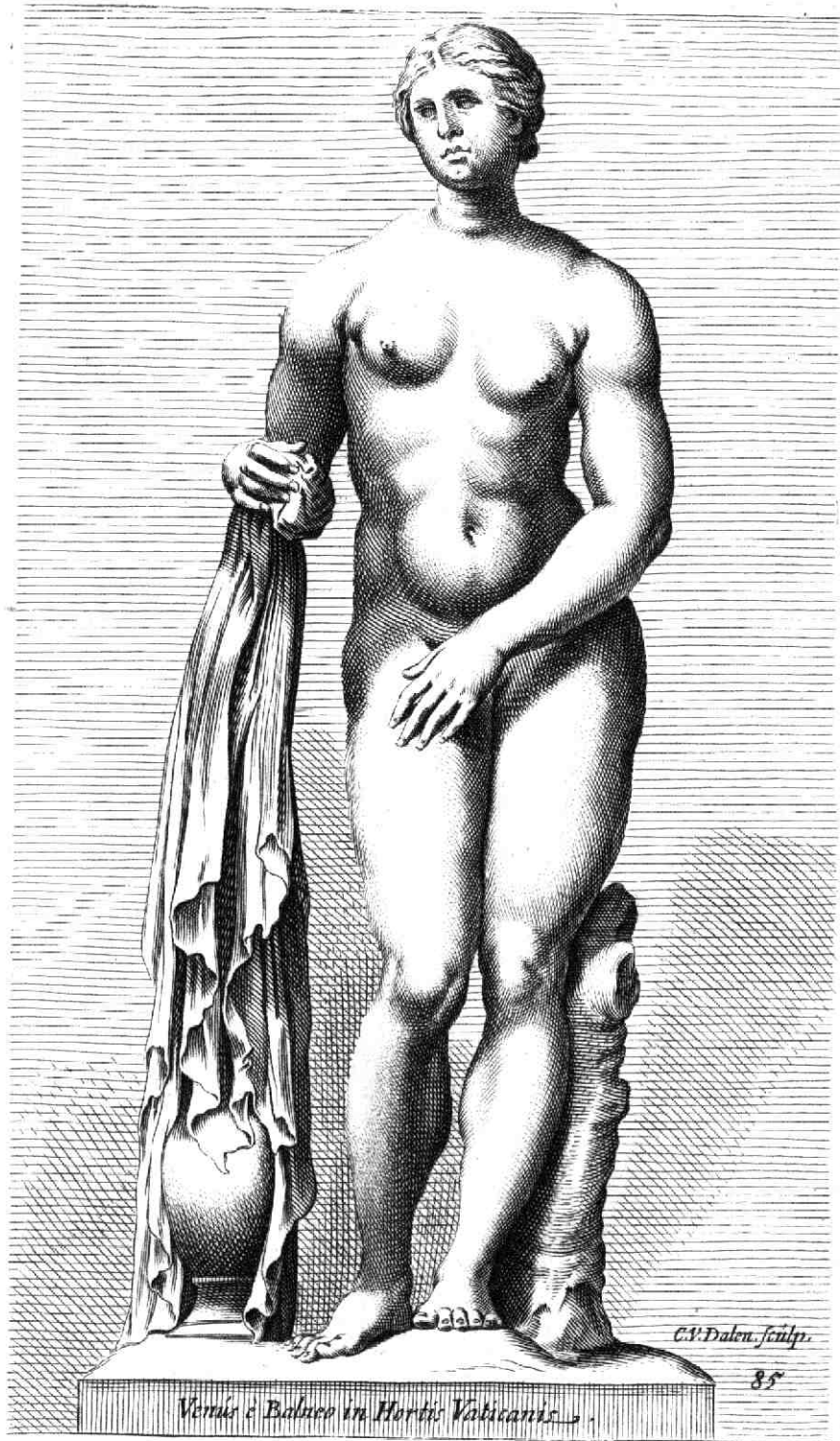

Venis Aphroditis eadem ibidem

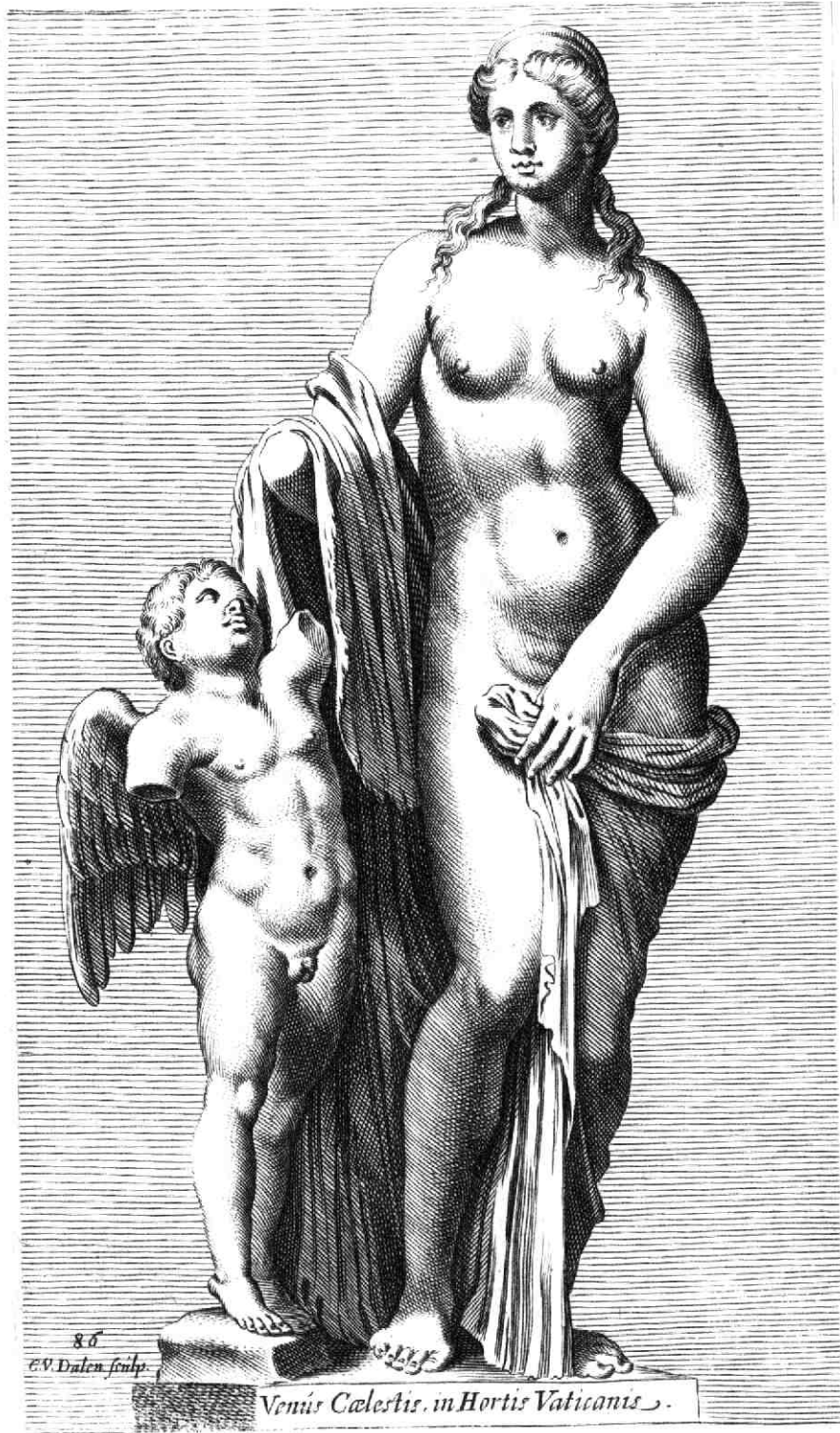
Venus emergens e mari. Praxitelis opus in Hortis Búrghesianis.

Venus e Balneo in Hortis Vaticanis.

C.V. Dalen. sculp.

85

86
C.V. Duten sculp.

Venus Caelestis. in Hortis Vaticanis.

Par haesitatio est Niobem cum liberis morientem. Scopas, an Praxiteles fuerit Plin. l. 36. c. 5. in Hortis Medicis.

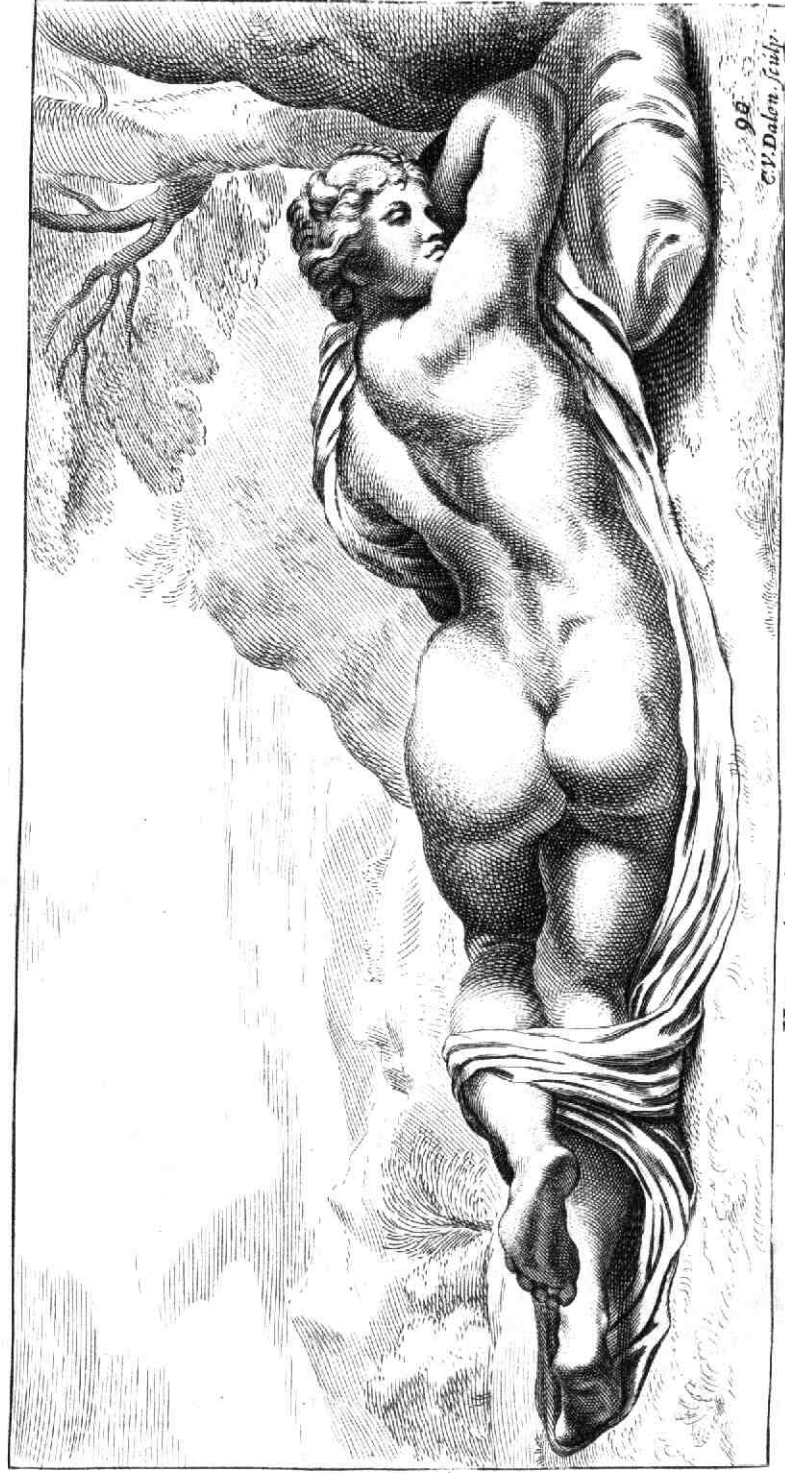
88
C. V. Dalm. fecit.

Cleopatra ab Augusto in Triumpho Romani allata. in Hortis Vaticanis.

Venus in Hortis Burghesians.

89
C. B. Deauville sculp.

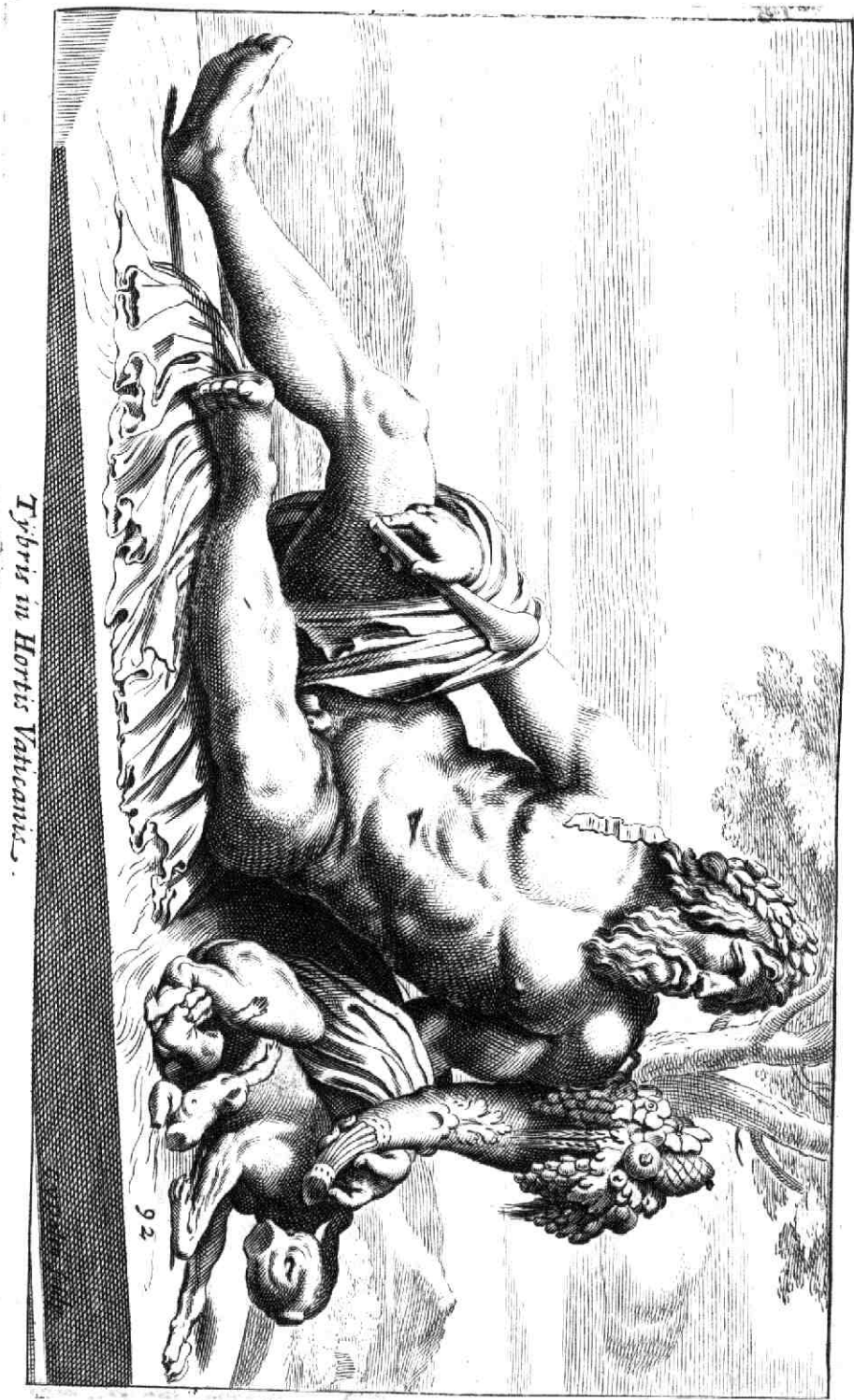
Hermaphroditus in Hortis Burghesianis.

Mirmillo deficiens in Hortis Ludouixianis.

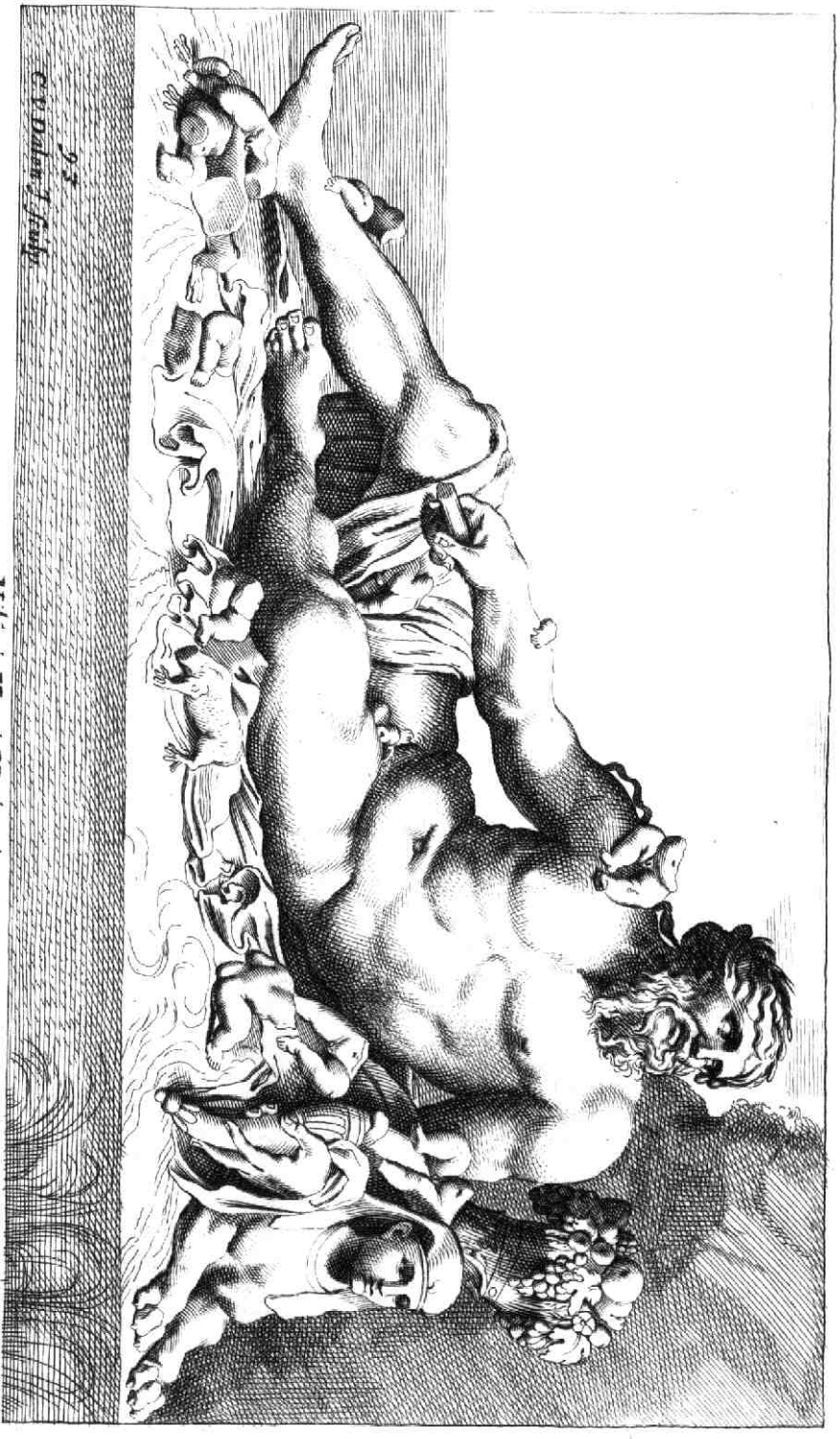
91
c. W. Duden sculp.

Tybris in Hortis Vaticanis.

92

Nahus in Hortis Vaticanis.

94
C. S. Dalm. J. Sculp.

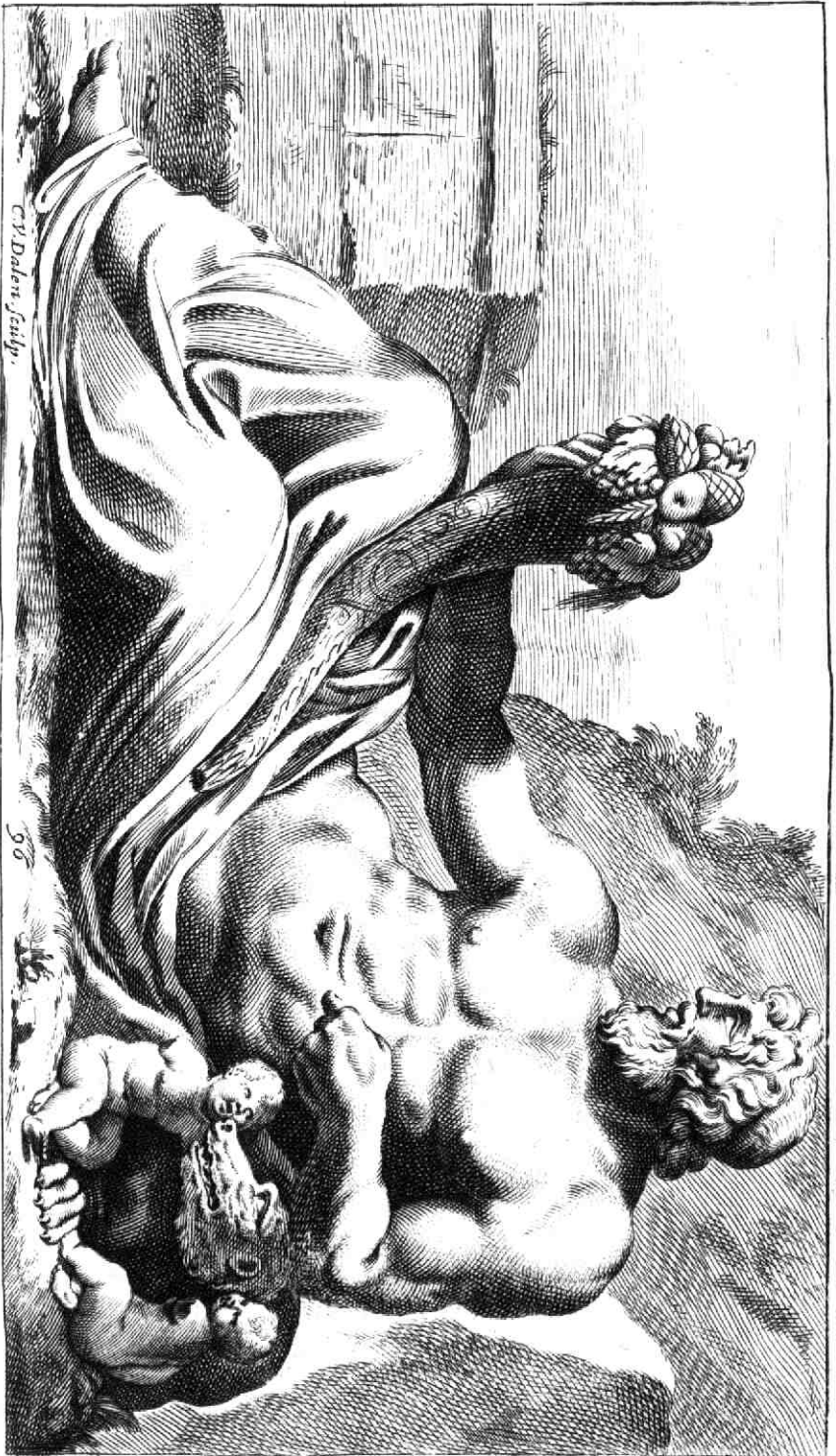
Nihil idem ibidem.

Nilus idem. ibidem.

C. W. Dalen. J. Sculp.

95

Tybris. in Capitotho.

Nihilus in Capitolio.

Neptunus in Capitolio.

Silenus in Hortis Lidoisianiz

*Zethus, et Amphion Dircem ad cornua Tauricrinibus alligantes Apollinē, et Tauricē Rōdiorum.
Opus egregium Plin. l. 36. c. 5. in Aedibus Farnesianis.*